

ПЕКИН + 10

**1995-2005: ПРЕГЛЕД ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕТО ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ
СЪЮЗ НА ПЕКИНСКАТА ПЛАТФОРМА
ЗА ДЕЙСТВИЕ***

**ДОКЛАД
НА ЕВРОПЕЙСКОТО ЖЕНСКО ЛОБИ**

Ноември 2004 г.
Оригинал: на английски език

EWL-LEF, 18, rue Hydraulique, B-1210 Brussels
Tel. +32 2 217 90 20 - Fax: +32 2 219 84 51 - e-mail: ewl@womenlobby.org
Website: <http://www.womenlobby.org>

* Платформа за действие, приета на IVта Световна конференция на ООН за жените в Пекин, септември 1995 г.

Преводът и редакцията на българското издание са извършени от Координационният комитет на Българско женско лоби (БЖЛ), в лицето на Фондация "Български център за джендър изследвания".

ISBN 954-91321-2-9

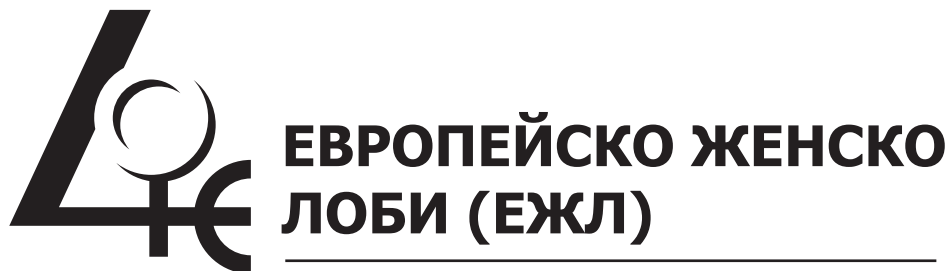
Печат: Тип Топ Прес

Дизайн и предпечатна подготовка: Николай Спасов

Изданието се осъществява благодарение на финансовата подкрепа на Център за изследвания и политики за жените.

Съдържание

Европейско женско лоби (ЕЖЛ)	4
Резюме.....	6
Равнопоставеността на жените и мъжете в Европейския съюз в цифри.....	12
Преглед на изпълнението на Пекинската платформа за действие от Европейския съюз за периода 1995-2005.....	14
1. Въведение.....	14
2. Процеса на преглед на изпълнението на Пекинската платформа за действие..	14
3. Равнопоставеност на половете и ООН.....	17
4. Преглед на институциите на Европейския съюз.....	18
5. Специфични институционални механизми за равнопоставеност на половете в ЕС.....	21
6. Изпълнение на 12-те критични области на Пекинската платформа за действие на ниво ЕС.....	26
A. Жени и бедност (социална изолация).....	27
B. Жени и образование.....	32
C. Жени и здраве.....	39
D. Насилието срещу жените.....	45
E. Жените и въоръжените конфликти.....	51
F. Жени и икономика.....	55
G. Жените във властта и вземането на решения.....	62
H. Институционални механизми за напредъка на жените.....	68
I. Женски човешки права.....	69
J. Създаване и разпространяване на стереотипни образи на жените и неравнопоставеност при достъпа им до и участието им във всички комуникационни системи, особено в медиите.....	75
K. Жени и околна среда.....	81
L. Момичета.....	86
Приложение 1.....	92
Приложение 2.....	94
Приложение 3.....	98
Приложение 4.....	100

Кои сме ние

Създадено през 1990г, Европейското женско лоби (ЕЖЛ) е неправителствена организация, обединяваща над 4000 женски организации от Европа. Нашата мисия е да работим заедно за постигане на равнопоставеност на жените и мъжете, за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, за спазване на човешките права на жените, за изкореняване на насилието срещу жените и за осигуряване включването на равнопоставеността на половете във всички политики на Европейския съюз.

Нашите членове¹

ЕЖЛ обединява един широк и разнообразен кръг от женски неправителствени организации (НПО), включващ европейски/международни организации и национални платформи. През септември 2004г. в ЕЖЛ имаше 18 национални платформи, а през октомври 2004 г. се присъединиха нови седем - от Полша, Естония, Словакия, Малта, Чехия, Литва и Турция. Членове на ЕЖЛ са и 21 големи европейски и международни мрежи.

ЕЖЛ има статут на наблюдател в Консултативния комитет по равните възможности на жените и мъжете към Европейската комисия, както и Консултативен статут към Съвета на Европа и към Икономическия и социален комитет на ООН.

ЕЖЛ е демократична организация с прозрачни процедури за комуникация, вземане на решения и отчетност. Членовете се събират в пълен състав всяка година за вземане на решения по приоритетите на политиката и за съгласуване на работната програма. Секретариатът в състав от 9 служители се намира в Брюксел (Белгия). Основният бюджет на ЕЖЛ за 2004 г. е в размер на 937.500 евро, 80% от които организацията получи от Европейската комисия на базата на работна програма и договор. Останалите 20% следва да се набавят от други източници.

Нашите инициативи, кампании, проекти

- Дейността ни е насочена към **осигуряване на видимост и поставяне на централно място в политическия процес на ЕС на проблема за равнопоставеността на жените и мъжете**, като работим чрез нашите членове на национално ниво, както и директно с европейските органи, които вземат

¹ Виж Приложение 4 за пълен списък на организациите членове на ЕЖЛ

решения с цел да повлияем за разработването на нови политики за постигане на равнопоставеност.

- Ние работим като **общ ресурсен и информационен център** чрез телекомуникационни /интернет връзки и печатни издания, като по този начин разпространяваме информация до широк кръг от лица и организации, включително и до членовете на Европейския парламент и други органи за вземане на решения.
- Ние извършваме **мониторинг на политиката и законодателството на ЕС** и осигуряваме анализи и брифинги за нашите членове, като ги изпращаме и на членовете на Европейския парламент, Европейската комисия и на правителствата.
- Ние **лобираме и осъществяваме кампании** на европейско ниво по широк кръг от въпроси, свързани с постигането на равнопоставеност на жените и мъжете и поддържаме дейността и кампаниите на нашите членове на национално ниво.
- Ние работим в партньорство с други НПО за осигуряване на **граждански диалог и активност, и паритетна демократия** за всички хора, живеещи в Европа.
- Ние работим в партньорство с НПО по правата на жените в цяла Европа и на глобално ниво, за осигуряване и реализиране на практика на равнопоставеността на жените и мъжете.

Повече информация за Европейското женско лоби можете да откриете на: **<http://www.womenlobby.org>**

За да станете член на ЕЖЛ (индивидуално членство или членство на организации) или да се абонирате за нашето ежемесечно издание с най-важните новини, моля пишете на: **ewl@womenlobby.org**

Информация за членство в Българската платформа на ЕЖЛ, наречена Българско женско лоби, можете да получите на телефони:

02 9635357; 02 9819300; 056 810093

Или на e-mail: **bgrf@fastbg.net**

Оригиналният текст на доклада може да се намери на адрес:

<http://www.womenlobby.org/pdf/beijing-en.pdf>

Резюме

Настоящият доклад има за цел да направи преглед на постигнатия напредък от 1995 г. насам от различните институции на Европейския съюз в изпълнение на 12-те критични области, предизвикващи загриженост, определени в Пекинската платформа за действие. Разглежданият в изданието период се характеризира със значителни промени както на глобално, така и на ниво Европейски съюз, които са оказали влияние на европейските политики за равнопоставеност на жените и мъжете. Тези промени понякога носят надежда, но представляват и предизвикателства за правата на жените и прегледът „Пекин+10“ дава възможност да се обсъдят тези предизвикателства.

А. Глобален контекст

След две десетилетия дейност от страна на женските неправителствени организации и няколко конференции на ООН, посветени на въпроси, свързани с правата на жените, приемането на Пекинската платформа за действие на IV-та Световна конференция през 1995 г. бе важно събитие в борбата за постигане на равнопоставеност на жените и мъжете в цял свят. След Пекин беше постигнат действителен напредък в Европейския съюз на законодателно ниво; подобри се позицията на жените в органите за вземане на решения и благодарение на дейността на женските НПО се засили чувствителността по въпроси, свързани с насилието срещу жени.

В същото време, обаче, други събития през последното десетилетие започнаха да забавят напредъка към равнопоставеност на половете. ЕС прие икономическа политика, която набляга върху либерализирането на пазара, приватизацията и конкуренцията, което не включва анализ на въздействието на тази политика върху политическите цели от социалната програма. **Всъщност през този период имаше повсеместно намаляване на финансирането на публичните услуги и това се отрази по-неблагоприятно върху жените.** И въпреки това, в същото време беше ясно, че ЕС трябва да изпълнява поетия ангажимент за постигане съответствие между икономическите цели и социално-политическите цели. Липсата на такова съответствие доведе **до по-голямо феминизиране на бедността в Европа, по-малка сигурност за работа и отслабване на европейския социален модел за социална защита и публични услуги.** Световната тенденция по посока на неолибералните икономически политики, които се ползват от широка поддръжка, също ограничи обсега на действие както на отделните страни-членки, така и на ЕС при отделяне на по-голямо внимание на конкретното ползване от основните права, и по-точно социалните права и правата на жените. Друга тревожна тенденция, която настоящият доклад изтъква е **отрицателното влияние на някои твърде консервативни сили и на религиозния фундаментализъм,** по-конкретно по отношение на сексуалните и репродуктивни права на жените.

Б. Разширяването на ЕС и правата на жените

Разширяването на Европейския съюз отначало до 15 страни - членки с влизането на Швеция и Финландия през 1995 г. и приемането на 10 нови страни от Централна и Източна Европа през 2004 г., **повлия значително на структурите и политиките на ЕС,** включително и в областта на равнопоставеността на половете. Политиките на равнопоставеност в ЕС бяха засилени благодарение

на общия ефект от членството на скандинавските страни и резултатите от Пекинската конференция. Разширяването на ЕС към страните от Централна и Източна Европа е повратен момент. Напълно закономерно бе и очакването на много жени от тези страни, че членството в ЕС и транспонирането на законодателството на ЕС за равнопоставеност на половете ще допринесат за по-голяма равнопоставеност и ще дадат на жените нови възможности. Независимо от това, докато транспонирането на европейските стандарти за равнопоставеност на половете във всички страни - членки на ЕС е един положителен процес, икономическите реформи и либерализирането на пазара по време на прехода, успоредно с изискваните от ЕС икономически реформи като предварително условие за приемането, се отразиха отрицателно върху живота на жените: тяхното положение на пазара на труда стана по-несигурно, обществените услуги за подпомагане при отглеждане на деца, както и при грижа за други зависими членове на домакинството бяха съкратени, а трафикът на жени за сексуална експлоатация се засили.

В. Значителен напредък по отношение на равнопоставеността на половете в Договора за ЕС

Най-значимият напредък по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете в ЕС е интегрирането на правото на равенство между жените и мъжете в основата и целите на правния ред на Общността чрез **Договора от Амстердам от 1999 г.** Договорът също така дава мандат на Общността във всички свои дейности да се стреми към „премахване на неравнопоставеността и осигуряване на равнопоставеност на жените и мъжете“. Това доведе до **нов подход** към равнопоставеността на жените и мъжете в институциите на ЕС чрез съчетаване на специфичните механизми и политики за равнопоставеност на половете и интегрирането на джендър перспективата във всички сфери (т. нар. *gender mainstreaming - джендър мейнстриймине*). Този двоен подход се извежда от Пекинската платформа за действие, а Европейският съюз допринесе за насърчаване и на страните - членки да следват същата политическа рамка. Това положително развитие беше съпроводено от създаване на различни институционални механизми, натоварени с равнопоставеност на половете или прилагане на политиката на джендър мейнстриймине.

Г. Въпрос на компетентност

Европейският съюз може да извършва дейност само когато има правна компетентност за това. По отношение на равнопоставеността на жените и мъжете ЕС има компетентност да работи за равнопоставеността на половете в областта на заетостта и редица европейски директиви бяха приети в тази област от 1975 г. насам. От страните - членки се изисква да транспонират директивите на ЕС. Това бе и причината за постигането на известен напредък на национално ниво - това бе положителният ефект от европейската интеграция за жените, макар че все още се налага подобряване на конкретното изпълнение на тези мерки.

От 2000 г. насам страните - членки на ЕС също започнаха да координират действията си и в други сфери със силно влияние върху равнопоставеността на половете, като например заетост и социална интеграция. Факт е, че в други сфери ЕС има по-слаба компетентност, но въпреки това може да играе роля при инициране на програми и стимулиране на изпълнението на европейския ангажимент за равнопоставеността на половете, като например в сферата на общественото здраве, социалната защита и т.н.

Д. Противоречиви резултати по отношение на прилагане на политиката на джендър мейнстриймнг

Ангажиментът за прилагане на политиката на равнопоставеност се повтаря в много от най-важните политически документи на ЕС, като в същото време по отношение на оценката за джендър въздействието нищо по-систематично не е извършено. Равнопоставеността на половете просто се цитира като тема, но не е интегрирана подходящо в политическите мерки. В сферата на създаване на политики за развитието, например, политиката на ЕС за джендър мейнстриймнг има слабо въздействие върху създаване на условия за овластяване на жените, за трансформиране на джендър ролята и отговорностите, за премахване на неравнопоставеността на половете или за въвличане на жените и мъжете като носители на промяната. През 2004 г. бяха подети инициативи в рамките на бюджетна линия „Осигуряване на равнопоставеност на половете в сътрудничеството за развитие“, които биха могли да доведат до подобряване на прилагането на политика на джендър мейнстриймнг в ежедневната работа на служителите на Комисията.

Най-общо казано, малко внимание се обръща на промяната, до която води прилагането на политиката на джендър мейнстриймнг. Трудно е да се оцени изпълнението на тази стратегия и на национално ниво, поради липсата на системна оценка за джендър въздействието. Успехът на която и да е стратегия за джендър мейнстриймнг зависи твърде много от политическата воля и ангажираността на отделните лица, които вземат решения и от служителите. Много добрата работа, извършена от отдела „Жени и наука“ към Европейската комисия е пример за успех, докато много малък напредък се забелязва по отношение на интегриране на джендър проблематиката в други сфери на европейската политика, като политиката в областта на търговията, околната среда и устойчивото развитие. За всички политики и инициативи за джендър мейнстриймнг е важно да се използва по-малко абстрактен език, но да са налице по-конкретни срокове, бюджети, цели и инструменти за мониторинг.

Е. Липса на джендър перспектива в европейските икономически политики

Докладът показва, че **равнопоставеността на половете не се взема под внимание на ниво европейски макроикономически политики**, въпреки че *Лисабонската стратегия* потвърди необходимостта от увеличаване на нивото на заетост при жените и от зачитане на нуждите във връзка с грижата за децата като предпоставка за растеж. Стратегиите за икономически растеж се въвеждат без джендър анализ на различното въздействие, което може да имат политиките върху живота на жените и на мъжете. Връзката между икономическите политики и неравнопоставеността на половете показва значението на прилагането на политиката на джендър мейнстриймнг. Фактите сочат, че преобладаващите макроикономически политики са свързани със засилване на сегрегацията на труда по пол, дестабилизация на заетостта на жените чрез участието им в подизпълнителски вериги, увеличаване на разликата в заплащането по пол, намаляване на достъпа на жените до здравеопазване и образование, поради приватизирането на публичните услуги, засилена неравнопоставеност в достъпа до кредити, земя и собственост и задълбочаване на феминизацията на бедността.

Необходимостта от съответствие между макроикономическите политики и политиките за мейнстриймнг не се осъзнава достатъчно ясно и поради това ЕС не успява да съзере противоречието между насърчаване на равнопоставеността на половете, от една страна и от друга - затвърждаването и дори засилването

на неравнопоставеността на половете чрез макроикономическите политики.

Ж. Икономически и социални права на жените: необходимост от утвърждаване и реформиране на европейския социален модел

Положението на жените в ЕС малко се е променило от 1995 г. насам. **Равнището на заетост на жените се е увеличило слабо и разликата в заплащане по пол е намаляла незначително.** В новите страни - членки на ЕС положението варира значително в различните страни. Данните сочат, че равнището на безработица при жените в Централна и Източна Европа се е увеличило през преходния период, а на дискриминацията на жените на пазара на труда не се обръща достатъчно внимание. Въпреки признаване от ЕС на значението на съвместяването на семейния и професионален живот за мъжете и жените чрез директивите за родителския отпуск и за частична заетост, все още **има много какво да се желае за да се промени разпределението по пол на задълженията по посока на споделяне на грижите за домакинството и при отглеждането на децата, което ни най-малко не се е променило досега.** Фактите сочат, че има пряка пропорционална зависимост между участието на жените в платения труд и обществените средства, отпуснати за социалните придобивки за отглеждане на деца и други зависими членове на домакинството, макар че в повечето страни на ЕС услугите за отглеждане на деца и други зависими членове на домакинството са твърде недостатъчни.

Едно от заключенията на настоящия доклад е, че **социалната защита, пенсията и ганьчните системи в ЕС трябва да бъдат реформирани, така че да отговарят повече на изискванията на равнопоставеността на половете и на нуждите на жените** по отношение на увеличаване на участието на жените на пазара на труда и осигуряване на съответната подкрепа за нови семейни структури, и особено за семейства с един родител. За съжаление, социалните политики, които са неразделна част от европейския модел, стават все по-слаби и в голямата си част са изградени върху модела за „мъжа, изхранващ семейството“. В контекста на европейската стратегия за модернизирани социалната защита са нужни спешни реформи, които включват нуждите и перспективите за осигуряване на генендр равенство и които имат предвид необходимостта от съвместяването на семейния и професионален живот. Целта е да се подпомогне достъпа на жените до платена работа и да се осигури равен достъп до социалните придобивки, включително и чрез индивидуализиране на правата.

3. Незадоволително изпълнение на законодателните мерки

На някои места в доклада е направено заключението, че за някои сфери **европейската правна рамка е повече или по-малко налице, но има явно неизпълнение по отношение на правата на жените.** Например, политиките за правата на човека много често не успяват да защитят правата на жените, признати от европейските и международни документи, като правото на здраве или правото на свобода от насилие. По същия начин някои текстове, които се отнасят до защита на равнопоставеността на половете в медиите, не се прилагат правилно. Същото се отнася и за действащото европейско законодателство за равното заплащане.

И. Липса на европейски политики в някои сфери

Независимо от сериозната ангажираност към равнопоставеността на половете и силните разпоредби на Договора, Европейският съюз не успя да предприеме

мерки в някои много важни области, като например **жените на позиции за вземане на решения и борбата срещу насилието срещу жени**. По отношение на представянето на жените в институциите на ЕС, цифрите сочат бавно подобряване, но лицата, вземащи решения, отказват да се ангажират с каквито и да било задължителни мерки за подобряване на положението. През отчетния период има примери за незначително представяне на жените във важни европейски органи. Нещо повече, независимо че бяха предприети някои положителни действия по отношение на насилието спрямо жените, тези действия страдат от липсата на визия и ясна политическа ангажираност за изкореняването на насилието на мъжете срещу жените в дългосрочен план. Безспорно е необходимо спешно изграждане на европейска правна рамка в тази сфера.

К. Развитие и преизвикателства от лятото на 2004 г. насам

Въпреки отчетеното в настоящото издание сериозно развитие от 1995 г. насам, налице е спешна нужда от действия за осигуряване на сериозен напредък, без който осъществяването на равнопоставеността на жените и мъжете ще се забави значително. Някои събития напоследък сякаш вече показват признаци на забавяне на процесите на развитие на политиките за равнопоставеност на жените и мъжете.

Първо, настоящата Рамкова стратегия на Общността за равнопоставеност на половете и приложената програма са със срок на валидност до 2005 г. и **ние сега трябва да заявим, че равнопоставеността на половете няма да има развитие без нова стратегия**. Такава стратегия дава политическата и правна рамка на всички дейности на ЕС по отношение на равнопоставеността на половете, както и на прилагането на политиката на джендър мейнстриймिंग. Европейската комисия е включила програмата за финансиране на равнопоставеността на половете в една по-широка **социална проекто - програма, наречена PROGRESS**, считано от 2007 г. За да съответстват на условията на Договора, механизмите трябва да бъдат поставени на място, което ще осигури видимост на програмата за жените и ще подпомогне достъпа на женските НПО до нея.

Ново развитие представлява и решението на Съвета на ЕС за създаване на **Европейски институт по равнопоставеност на половете**. Такъв институт би действал като източник за натрупване на опит и за увеличаване на възможностите за обмяна на знания, данни и информация за най-добри практики в 25-те страни - членки на ЕС, а също така и за даване на препоръки за политиката на ЕС и за осигуряване на ефективни инструменти за прилагане на политиката за джендър мейнстриймिंग. Институтът, обаче, не бива да бъде създаден за сметка на други органи по равнопоставеност на половете или за сметка на вече съществуващи институционални механизми, тъй като това би било крачка назад. За да може да изпълнява ефективно ролята си, Институтът трябва да разполага и с достатъчно финансови ресурси. Освен това, участието на женските НПО е от голямо значение за работата на Института и това участие трябва да бъде насърчено.

Що се отнася до законодателството, от септември 2004 г. европейските институции са в процес на приемане на **две нови европейски директиви за равнопоставеност на половете**. Едната се отнася за равнопоставеността на жените и мъжете по отношение на стоки и услуги. Споразумението, постигнато по този текст през октомври 2004 г. от страните - членки, представлява известен напредък, но това не е достатъчно по отношение на основната

проблемна област в този текст - рисковите фактори, разделени по пол при изчисляване на застрахователните премии. Предвиждането на изключения от принципа на равнопоставеност на половете при застраховането би довело до продължаване на дискриминацията по отношение на жените при някои застрахователни продукти и това трябва да бъде внимателно наблюдавано от Комисията и от женските НПО.

Другата директива, която следва скоро да бъде приета, представлява кодификация на пет предишни директиви за равнопоставеност на жените и мъжете в областта на заетостта. В същото време е ясно, че жените в Европа очакват в най-близко бъдеще приемането и на ново европейско законодателство по равнопоставеност на половете.

Както вече беше изтъкнато, работата за постигане на равнопоставеност на жените и мъжете е изправена и ще бъде изправена пред сериозни предизвикателства както на ниво ЕС, така и на световно ниво. Прегледът на изпълнението на Пекинската платформа за действие е също една възможност за активистите и женските НПО да работят в мрежа, да споделят добри практики и да отправят критика от международната сцена. Това е и възможност да настояваме пред нашите правителства, а също така и пред европейските и международни организации за тяхната по-сериозна ангажираност и за по-ефективни механизми за отчетност, за да бъде осигурен напредъкът по отношение пълната реализация на човешките права на жените. Вслушването в гласовете на гражданското общество ще бъде от решаващо значение за бъдещето на Европейския съюз и за изграждането на едно истински демократично пространство в Европа.

Равнопоставеността на жените и мъжете в Европейския съюз в цифри

Жени и бедност

Ниво на риска от бедност след социалните промени в страните - членки на ЕС и страните - кандидатки през 2001 г.²:

Жени: 16%

Мъже: 14%

Жени и здраве

Проценти на възрастно население, болно от ХИВ (възраст 15-49 г.): Източна Европа и Централна Азия³

1995: 28% жени; 72% мъже

2002: 33% жени; 67% мъже

2004: 34% жени; 66% мъже

Жени и икономика

Разлика в заплащането по пол в проценти (на база средно брутно почасово възнаграждение на жените и мъжете)⁴:

15 стари страни - членки на ЕС

1995: 17%

2001: 16%

Ниво на безработица (ЕС-15)⁵:

	Жени	Мъже
1994:	12.7%	9.9%
2000:	9.7%	7.0%
2001:	8.7%	6.4%

Ниво на дългосрочна безработица т.е. 12 или повече месеца (ЕС-15)⁶:

	Жени	Мъже
1994:	6.3%	4.6%
2000:	4.5%	3.1%

Почасова заетост (в ЕС)⁷:

- 33% от заетите жени работят на почасово работно време

- 6% от заетите мъже работят на почасово работно време

Жените в процесите на вземане на решения

Представителство на жените в Европейския парламент:

1995: 26.8%

2004: 30.3%

Представителство на жените в националните парламенти⁸:

15 стари страни-членки на ЕС:

1996: 14.8%

2004: 25.9%

25 страни-членки и страни-кандидатки

2004: 20.1%

Мениджъри (15 страни - членки на ЕС)⁹:

1995: 30% жени

2002: 30% жени

² Социалното положение в ЕС през 2003 г., Европейска комисия, 2003

³ Информация за СПИН епидемията: декември 2004, UNAIDS - Обща програма на ООН по ХИВ и СПИН и СЗО, 2004, стр.5,7.

⁴ Цит. съч. в 2.

⁵ Цит. съч. в 2.

⁶ Цит. съч. в.2

⁷ Цит. съч. в.2, с.159

⁸ База данни на ЕК за жени в процесите на вземане на решения

⁹ Note Pascale Joannin, Robert Schuman Foundation, L'Europe, une chance pour la femme. May, 2004

Насилие срещу жените

Домашно насилие

Всяка 5-та жена в ЕС е подложена на насилие от страна на интимния си партньор. 95% от всички актове на насилие срещу жените се извършват вкъщи.¹⁰

6 жени умират всеки месец във Франция в резултат на домашно насилие¹¹; в Обединеното кралство - 8 жени всеки месец¹²; във Финландия - 27 жени на година.¹³

Сексуално насилие на работното място

Между 40 и 50% от служителките са били подложени на някаква форма на сексуален тормоз на работното място или на нежелано поведение от сексуално естество на работното място.¹⁴

Насилие, на което са подложени проституиращи жени

- Средната възраст, на която жените започват да проституират, е между 13 и 14 години. Няма данни, които да сочат, че тази възраст намалява.¹⁵

- Данните, предоставени от „Бритиш Медикъл Джърнъл“ за насилието,

извършено от клиенти срещу жени-проститутки сочат, че 93% от жените са били подложени на насилие от клиенти.¹⁶

- Около 80% от проституиращите жени са били насилвани сексуално в детството им.¹⁷

Изнасилване¹⁸

- Брой на изнасилванията в Англия и Уелс (през 2001 г.): 9743 случая; в Германия (през 2001 г.): 7891 случая.

Трафик на жени

- Приблизително 500 000 жени годишно стават жертви на трафик в Западна Европа.

- Легализиране на проституцията в Холандия.

- Нова професионална категория, тази на „бизнесмен/сводник“ направи бум в Холандия, превръщайки местния пазар в голям център на международната проституция:

- През 1981 г. е имало 2 500 проститутки,

през 1985 г. - 10 000,

през 1989 г. - 20 000

и през 2003 г. - 25 000.¹⁹

¹⁰ Разкриване на скрити данни за домашното насилие в ЕС, ЕЖЛ, 1999

¹¹Интервю с Никол Амлин, министър на равнопоставеността и паритета на Франция: „Да се борим заедно срещу насилието спрямо жените“, публикувано в Бюлетина на Комисията за жените, Амнести интернешънъл, бр. 7, март 2003 г.

¹² Информационен бюлетин на WOMANKIND , пролет/ лято 2003.

¹³ Вяра, надежда, побой: Изследване за мъжкото насилие срещу жените във Финландия, Марку Хайсканен, Мина Пийспа; Статистиката на Финландия, Съвет за равнопоставеност, Правосъдие 1998:20, Равенство между жените и мъжете SVT, 1998, стр.4.

¹⁴ Сексуален тормоз на работното място в Европейския съюз, Европейска комисия, Заетост и социални въпроси, Равенство между жените и мъжете, 1998, стр. 15.

¹⁵ Проституцията - професия като всяка друга, Йоланд Гида; издател VLB , 2001, стр. 137.

¹⁶ Бритиш Медикъл Джърнъл: „Искате ли последното доказателство? Персонална характеристика, употреба на наркотици и претърпяно насилие от проститутки, работещи на открито и в помещения, от страна на клиенти“, снето от интернет на 17/2/2003 от: <http://bmj.com/cgi/content/full/322/7825/524/Fu>

¹⁷ Информационен лист относно нарушенията на правата на човека, изследване за проституцията и образование, Мелиса Фарли, <http://www.prostitutionresearch.com/>

¹⁸ Изнасилването – все още забравен проблем. Документ от брифинг, Линда Реган и Лиз Кели, Европейска мрежа за оказване на помощ на пострадалите от изнасилване, 2003, стр.6.

¹⁹ Цит. съч. в 15 и бележка за трафик на жени от Икономическата комисия на ООН за Европа ECE/AC.28/2004/10.

Преглед на изпълнението на Пекинската платформа за действие от Европейския съюз за периода 1995-2005

1. Въведение

Пекинската платформа за действие (ППД) е план за действие на ООН, в който правителствата се ангажират да вземат мерки относно равнопоставеността на жените и мъжете. Тя представлява мощен ресурс за жените и женските организации по света, чрез който правителствата се държат отговорни за напредъка при постигане на равенство между жените и мъжете.

През 2005г. се навършват десет години от приемането на ППД. Изключително важно за женските организации е да направят оценка на дейността на органите, които вземат решения и на правителствата по изпълнение на ангажиментите, поети в Пекин.

Европейският съюз като такъв не е подписал ППД, но всяка страна - членка на ЕС я е подписала. Нещо повече, една от целите и основополагащо начало в ЕС е именно равнопоставеността на жените и мъжете. Чрез своето законодателство и политики ЕС има голямо влияние върху живота на хората, живеещи в Европа. Европейският съюз е приел законодателство, програми и политики в сферата на равнопоставеността на половете, които трябва да бъдат прилагани на национално ниво във всички страни - членки на ЕС. Ето защо е важно да се наблюдава дейността на Европейските институции в светлината на ангажиментите,

поети от страните - членки в Пекин.

Европейското женско лоби (ЕЖЛ) присъстваше активно в Пекин, а също така и на специалните срещи „Пекин + 5“ през 2000 г. Целта на ЕЖЛ като европейска организация е да извършва мониторинг на дейностите на ЕС в сферата на равнопоставеността на половете, а също и да подкрепя действията на НПО на европейско и международно ниво.

Настоящият доклад се базира на Регионалния алтернативен доклад Пекин + 5 за ЕС, публикуван от ЕЖЛ през май 2000 г. и акцентът му е предимно върху прилагане на законодателството и изпълнението на политиките и програмите от институциите на ЕС от 2000 г. насам.

2. Процеса на преглед на изпълнението на Пекинската платформа за действие

„Овластяването на жените и тяхното равнопоставено участие във всички сфери на обществения живот, Включително и участието им в процеса на вземане на решения и достъпа до Властта, са основата за напредъка на равенството, развитието и мира“.

Пекинска платформа за действие, 1995г.

Пекинската платформа за действие (ППД) бе приета единодушно от 189 правителства на IV-та Световна конференция на ООН за жените, през 1995 г. В Китай. С подписването на ППД правителствата се ангажираха да предприемат действия в следните 12 критични области, предизвикващи загриженост:

- a. Продължаващото и засилващо се време на **бедността** при жените.
- b. Неравенство и несъответствие по отношение на **образованието** и обучението и неравния достъп до тях.
- c. Неравнопоставеност и несъответствие по отношение на **здравеопазването** и съответните услуги и неравния достъп до тях.
- d. **Насилието** срещу жените.
- e. Отражението на въоръжени или други видове **конфликти** върху жените, включително и тези, които живеят под чужда окупация.
- f. Неравнопоставеност по отношение на **икономическите структури** и политиките, във всички видове производствени дейности и по отношение на достъпа до ресурси.
- g. Неравнопоставеност на жените и мъжете при разпределяне на **властта и вземането на решения** на всички нива.
- h. Недостатъчни **механизми** на всички нива за осигуряване напредъка на жените
- i. Неспазване и липса на адекватно осигуряване и защита на **женските човешки права**.
- j. Стереотипизиране и неравнопоставеност на жените по отношение на достъпа и участието им във всички системи за комуникация, и особено в **медиите**.
- k. Неравенство на половете в областта на управлението на природните ресурси и опазването на **околната среда**.
- l. Продължаваща дискриминация и нарушаване на правата на **младите**

момичета.

2.1. Преглед на международно ниво

Пет години след приемане на Пекинската платформа за действие през **юни 2000 г.**, Генералната асамблея на ООН свика специална сесия, за да направи оценка на напредъка на изпълнението на Пекинската платформа и за да обсъди по-нататъшните действия и инициативи. Официалното название на тази специална сесия е „*Жени 2000: Равнопоставеност на половете, развитие и мир през XXI век*“ и често се споменава като „Пекин + 5“. На Комисията на ООН за положението на жените бе даден мандат през 1995г. за извършване на редовен преглед на изпълнението на ППД.

През 2005 г., по повод 10 години от Пекин и във връзка с прегледа на изпълнението на ППД, са предвидени различни събития в рамките на европейския регион на ООН (на ниво ЕСЕ - Икономическа комисия на ООН за Европа/ ЕС) и в световен мащаб:

- **12-13 декември 2004:** Форум на НПО преди Регионалната подготвителна среща на ЕСЕ в Женева.
- **14-15 декември 2004:** Регионална подготвителна среща на ЕСЕ в Женева.
- **28 февруари - 11 март 2005:** 49-та сесия на Комисията за положението на жените към ООН ще бъде посветена на прегледа и оценката на Пекин и ще бъдат обсъдени две теми:

„Преглед на изпълнението на Пекинската платформа за действие и заключителните документи от 23-та специална сесия на Генералната асамблея“ и „Настоящи предизвикателства и стратегии за бъдещето относно напредъка и овластяването на жените и момичетата“.

2.2. Преглед на европейско ниво

Самият Европейски съюз няма да подготвя доклад за 10-годишния преглед на ППД. Във връзка с прегледа са организирани срещи на европейско ниво:

- **2-3 февруари 2005г.:**

Люксембургското председателство на ЕС организира конференция във връзка с продължението на Пекин (среща на експерти) с акцент върху институционалните механизми.

- **4 февруари 2004 г.** Правителствена среща, организирана от Люксембургското председателство.

- **ноември 2005 г.**, Бирмингам (подлежи на потвърждение): Председателството на ЕС на Обединеното кралство ще организира европейска конференция за дейностите след Пекин.

В рамките на предишните председателства на ЕС са разработени **набори от индикатори**²¹ за изпълнение на различните области на Пекинската платформа:

- 1999 г.: Председателство на Финландия - Жените във Властта и на позиции за вземане на решения.
- 2000 г.: Председателство на Франция - Съвместяване на семеен и професионален живот.
- 2001 г.: Председателство на Белгия - Неравенство в заплащането на жените и мъжете.
- 2002 г.: Председателство на Дания - Домашно насилие срещу жените.
- 2003 г.: Председателство на Италия - Жените и мъжете при вземане на икономически решения.
- 2004 г.: Председателство на Холандия - Сексуален тормоз на работното място.

Предвижда се тези индикатори да

бъдат използвани за прегледа на дейностите, извършени от страните - членки, по време на срещата в Люксембург през февруари 2005 г.

С цел **подробен анализ на работата на ЕС от гледна точка на неправителствените организации**, с настоящия доклад **Европейското женско лоби** извърши преглед и оценка на законодателството, политиките, програмите и другите дейности на институциите на Европейския съюз в 12-те области на загриженост на ППД. Всичко това се отразява съответно и на положението във всички 25 страни - членки на ЕС.

2.3. Процеса на преглед на национално ниво

В началото на 2004 г. беше разпространен въпросник от Отдела за напредъка на жените към ООН до всички правителства, с цел да бъде подпомогната работата на Комисията за положението на жените при извършване на прегледа и оценката. От всички 25 правителства в ЕС се очакваше да попълнят въпросника и да го изпратят обратно на ООН до м. април 2004 г. Чрез въпросника беше събрана информация в четири ключови сфери:

Първа част: Общ преглед на постигнатото и предизвикателствата при насърчаване осигуряване на равнопоставеността на половете и овластяване на жените.

Втора част: Напредък при изпълнението в критичните области на ППД и бъдещи инициативи и дейности, определени на 23-та Специална сесия на Генералната асамблея (2000 г.).

Трета част: Институционално развитие.

Четвърта част: Основни проблеми и дейности за разрешаването им. Попълнените от правителствата въпросници могат да бъдат намерени на електронната страница на 49-та сесия на Комисията на ООН за

²¹ Виж Приложение 2 за пълния текст на индикаторите

положението на жените:

<http://www.un.org/womenwatch/daw/Review/responses.htm>

3. Равнопоставеност на половете и ООН

3.1. Конференции за жените

Конференциите на ООН допринесоха много за насърчаване на универсалните права на човека и за засилване на чувствителността на обществото по проблемите на равнопоставеността на половете. **Първата Световна конференция за жените** се провежда в Мексико през 1975 г., а през 1985 г. в Найроби бяха приети **Стратегии за напредъка на жените**. На **Четвъртата световна конференция за жените** в Пекин през 1995 г. участващите правителства се споразумяха за **Пекинската платформа за действие**. Пет години по-късно, през юни 2000 г., Генералната асамблея на ООН проведе специална сесия, за да направи оценка на постигнатия напредък при изпълнението на Пекинската платформа.

3.2. Комисия за положението на жените (CSW)

Комисията за положението на жените е създадена през 1946 г. като **функционална комисия към Икономическия и социален съвет**. Комисията изготвя **препоръки** и **доклади** за Съвета относно насърчаване на правата на жените в политическата, икономическата, гражданската, социалната и образователната сфера. Комисията дава препоръки на Съвета и по спешни проблеми, изискващи незабавна реакция, в сферата на правата на жените. След Пекинската конференция, Генералната асамблея даде мандат на Комисията да включи в програмата си периодични прегледи на изпълнението на ППД в

посочените критични области, както и да играе ролята на катализатор при прокарването на джендър перспективата в дейностите на ООН. Комисията за положението на жените се състои от 45 члена, избрани от Икономическия и социален съвет с 4-годишен мандат. Членовете, които се назначават от правителствата, са избрани както следва: 13 представители от африкански държави, 11 от азиатски държави, 4 от Източна Европа, 9 от Латинска Америка и Карибския регион, 8 от Западна Европа и други държави. Комисията се събира всяка година за период от 10 работни дни.

3.3. Конвенция за премахване на Всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW)²²

CEDAW е приета през 1979 г. от Генералната асамблея на ООН и често е наричана международна харта за правата на жените. Конвенцията съдържа преамбюл и се състои от 30 члена. Конвенцията дава определение за дискриминация по отношение на жените и предлага програма за действие на национално ниво за премахване на тази дискриминация.

С приемането на Конвенцията страните се задължават да предприемат редица мерки за премахване на дискриминацията по отношение на жените във всички ѝ форми, включително:

- **Да инкорпорират принципа на равнопоставеност на мъжете и жените в правните си системи**, да отменят всички дискриминиращи закони и да приемат подходящи такива, които забраняват дискриминацията по отношение на жените;
- **Да създават съдилища** и други държавни институции, за да осигурят защита на жените от дискриминация.

²² За повече информация за страните-членки на ЕС подписали/присъединили се към CEDAW и нейния протокол, виж Приложение 3.

Държавите, ратифицирали или присъединили се към Конвенцията, са **обвързани юридически** с прилагането на разпоредбите ѝ на практика. Те също така се ангажират да представят, **най-малко на Всеки 4 години, национални доклади**²³ за мерките, които са взели в съответствие със задълженията по конвенцията. Тя е в сила от 3 септември 1981 г. и към 20 октомври 2004 г. към нея са се присъединили 179 държави.

3.4. Факултативен протокол към Конвенцията за премахване на Всички форми на дискриминация по отношение на жените

През 1999г. Генералната асамблея на ООН прие Факултативния протокол към CEDAW. С ратифицирането на протокола, съответната държава признава компетентията на Комитета за премахване на дискриминацията по отношение на жените - органът, който осъществява мониторинг на държавите страни по конвенцията - да получава и разглежда жалби от отделни лица или групи лица в рамките на своята юрисдикция. Факултативният протокол към CEDAW влиза в сила през декември 2000 г.

3.5. Отдел за напредъка на жените (DAW)

Отделът за напредъка на жените се намира в главната квартира на ООН в Ню Йорк и е към Департамента по икономически и социални въпроси. Департаментът работи за подобряване на положението на жените в света и постигане на равнопоставеност на половете.

²³ Виж Приложение 4.

4. Преглед на институциите на Европейския съюз

Европейският съюз (ЕС) е обединение на демократични европейски държави на регионален принцип, в което страните - членки са създали общи институции, на които делегират част от суверенитета си, с цел вземане по демократичен начин на решения по специфични въпроси от общ интерес на европейско ниво. Към май 2004 г. страните - членки на ЕС са 25, а България, Румъния и Хърватска се предвижда да се присъединят през 2007 г. Очаква се да започнат скоро и официални преговори с Турция²⁴.

4.1. Институционална структура

а. Европейски парламент:

Европейският парламент (ЕП) изразява демократичния глас на хората от Европа. Въпреки че няма пълните законодателни правомощия, каквито имат националните парламенти, влиянието на ЕП по отношение на законодателството и бюджета на ЕС се засилва непрекъснато през последните две десетилетия. Настоящият парламент (2004 г.- 2009 г.) наброява 732 евродепутати, като жените представляват 30% от общия им брой.

б. Съвет на Европейския съюз:

Съветът на ЕС е основният законодателен орган и орган за вземане на решения в ЕС. Съветът се състои от представители на правителствата на страните - членки. Съветът, заедно с Европейския парламент, определя правилата за всички дейности на Европейската общност (ЕО). В неговите правомощия са и определянето на правилата за междуправителствено сътрудничество по общата външна политика и политиката за сигурност, както и по въпросите

²⁴ Б. пр. Преговорите с Турция започнаха наскоро - през декември 2004 г.

на правосъдието и на вътрешните работи.

В. Европейска комисия

Европейската комисия (ЕК) е органът, който извършва ежедневната дейност в ЕС. ЕК изработва проекти за закони, които представя на Европейския парламент и на Съвета. Комисията извършва мониторинг на изпълнението на решенията и законодателството на ЕС, и наблюдава как се изразходват фондовете на ЕС. Европейската комисия се състои от 25 члена (към момента 28% от тях са жени), номинирани за Комисари от всяка от страните - членки. Тяхната ежедневна работа е подпомагана от близо 24 000 служители. Мандатът на Комисията е пет години.

г. Граждански диалог на европейско ниво и партньорство с НПО

Поради специфичната структура на ЕС и поради необходимостта от запълване на дефицита на демокрация в отношенията между гражданите и европейските институции, неправителствените организации са много активни на европейско ниво.

Гражданският диалог на европейско ниво, и по-специално с Европейската комисия, се осъществява без формални правила и процедури. Няма официален консултативен статут за НПО на европейско ниво. Не съществуват и общи правила за консултации, отнасящи се за всички НПО.

Комисията за правата на жените на Европейския парламент организира редовни изслушвания, на които женски НПО на различни нива се поканват да представят своите виждания.

Съветът на министрите е най-затворената измежду всички институции на ЕС. Достъпът до нея е твърде ограничен и не се организират официални консултации с НПО. Различните **председателства на ЕС** организират дейности и срещи по

време на мандата си.

Една от последните прояви (юни 2004 г.) на гражданския диалог на европейско ниво е внасянето на Член I-46 относно „**Принципа на демокрация с активно участие на гражданите**“ в Договора за създаване на Конституция за Европа.²⁵

Този текст подкрепя „открит, прозрачен и редовен диалог“ между институциите и „представителните асоциации и гражданското общество“ (чл. I-46-2), както и правото на петиция от един милион граждани (чл. I-46-4). Новият договор няма да влезе в сила и да бъде прилаган преди ратифицирането му от всяка една страна-членка.

4.2. Европейска правна рамка по отношение равнопоставеността на жените и мъжете

Равенството на жените и мъжете е прокламирано в Договора за учредяване на Европейската общност, подписан през 1957 г. Съгласно договора, обаче, изискването за равнопоставеност се свеждаше само до равното заплащане на жените и мъжете. През годините съдържанието на правото на равенство на европейско ниво постепенно се разшири и днес **Договорът за създаване на Европейската общност съдържа много силни разпоредби по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете.** Така дискриминацията по полов признак на работното място е забранена съгласно европейското право. Важно е да се подчертае, че развитието на законодателството е понякога бавно и трудно, но законите и директивите на Общността, които се приемат през годините, са от първостепенно значение, защото създават по-ясна и по-детайлна **правна рамка за равни възможности и права на жените и мъжете в сферата на трудова заетост.**

а. Договор за създаване на

²⁵ Временно консолидиран вариант от 25.06.2004-CIG86/04

Европейската общност: текстове, които се отнасят до равнопоставеността на половете

С влизането в сила на Договора от Амстердам на 1 май 1999 г., равнопоставеността на половете е интегрирана в основополагащите принципи и цели на правния ред на Общността. В допълнение към разпоредбите на **член 2 член 3§2** изисква от Общността „да премахне неравенствата и да осигури равенството на жените и мъжете“ във всички ѝ дейности. **Член 13** представлява правна основа за прилагане на „необходимите мерки за борба с всички форми на дискриминация“, включително и тези на основание на пола. **Член 137** дава възможност на Съвета да взема решения чрез квалифицирано мнозинство, като използва процедурата за съвместно решение с Европейския парламент, да одобрява мерките за допълване на дейностите на страните - членки в сферата на равнопоставеността на жените и мъжете по отношение на техните възможности на пазара на труда и на работното място. **Член 141**, който е по-силен от предишния чл. 119, е **основното законово средство за постигане на равнопоставеност на половете в заетостта**. Той се отнася до равно заплащане при полагане на равен или равен по стойност труд; параграф 3 от чл. 141 дава възможност за създаване на законодателство в сферата на равните възможности и равното третиране на жените и мъжете по отношение на заетост и работа. Параграф 4 дава възможност на страните - членки да прилагат и насърчителни мерки в тази област.

б. Европейски директиви за равнопоставеност на половете в заетостта

От 1975 г. насам Европейските институции приеха девет директиви за равнопоставеност на жените и мъжете в заетостта и социалното осигуряване с цел прилагането

на разпоредбите на Договора, тяхното допълване и изясняване. Директивите са обвързващи европейски закони, които трябва да бъдат транспонирани на национално ниво във всички страни - членки. Практическото прилагане на тези директиви, обаче, се нуждае от подобряване в много от страните.

в. Новият Договор за Европейска конституция: основни текстове за равнопоставеност на половете

През юни 2004 г. лидерите на ЕС постигнаха договореност по проекта за Договор за Европейска конституция. В новия Договор бяха включени и някои нови членове за равнопоставеност на половете. Макар и проектът да представлява напредък в някои отношения би могло да се поеме един по-силен ангажимент по отношение на равнопоставеността на половете, особено що се отнася до ценностите на ЕС, както и да се въведе надеждна правна база на европейско ниво за борба срещу насилието спрямо жените.

Ценностите на ЕС:

Благодарение на силния натиск на женски организации и на жените, участващи в органите за вземане на решения, „равнопоставеността на жените и мъжете“ е прокламирана в текста за ценностите на ЕС (Член I-2):

„Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, свобода, демокрация, равенство, върховенство на закона и спазване на правата на човека, включително правата на хората от малцинствата.

Тези ценности са общи за страните - членки, където плурализмът, отсъствието на дискриминация, толерантността, справедливостта, солидарността и равенството между жените и мъжете преобладават в обществото.“

Декларация за насилието спрямо

жените

Друга положителна стъпка е внасянето на Декларация²⁶ за борба с всички форми на домашно насилие. Декларацията не обвързва юридически страните - членки, но има силата на морално задължение и изразена политическа воля.

Договорът за създаване на Европейска конституция бе подписан на 29 октомври 2004 г. в Рим. Той ще влезе в сила и ще бъде прилаган, едва когато се ратифицира от всяка една страна - членка в съответствие с националната ѝ конституция (чрез референдум или парламентарно съгласие).

5. Специфични институционални механизми за равнопоставеност на половете в ЕС

ЕС има някои **важни успехи** през отчетния период и по-точно по отношение на ратифициране и изпълнение на Договора от Амстердам, включващ солидна правова база за равнопоставеност на половете, която на свой ред улесни създаването на важни институционални механизми, допринасящи за насърчаването на правата на жените. След 1995г. Европейската комисия започна да прилага **двоен подход към равнопоставеността на половете, който съчетава прилагане на политиката на джендър мейнстриймिंग със специфични действия.**

Прилагане на политиката на джендър мейнстриймिंग на европейско ниво:

В продължение на развитието

на концепцията за джендър мейнстриймिंग на международно ниво и на предвиждането на съответна клауза в Европейския договор през 1999 г. (чл. 3§2 от Договора от Амстердам), Европейската комисия прие подхода на джендър мейнстриймिंग с цел интегриране политиката за равнопоставеност на половете във всички европейски политики.

Прилагането на политиката на джендър мейнстриймिंग означава систематичен анализ на разликите в условията, положението и нуждите на жените и мъжете във всички европейски политики и дейности. Това не означава просто европейските програми или ресурси да станат по-достъпни за жените, а по-скоро едновременно мобилизация на правни инструменти, финансови ресурси и на аналитичния и организационен капацитет на ЕС за включване на целта за равенство между мъжете и жените във всички сфери²⁷.

Въпреки че ангажираността на ЕС по отношение на прилагане на политиката на джендър мейнстриймिंग на книга е твърде сериозна, тя не винаги се прилага на практика и сякаш липсват ресурси, като институционална подкрепа и обучение.

Твърде малко конкретна работа е свършена на ниво ЕС по отношение на **джендър бюджетирането**, чиято цел е включване на джендър подхода при изготвянето на бюджетите, както и благоприятно влияние на сгържавните бюджети върху равнопоставеността на половете.

5.1. Механизми за насърчаване на равнопоставеността на половете в европейските институции

Всяка от трите основни институции на ЕС има някаква форма на институционален механизъм за насърчаване на джендър равенството,

²⁶ Във връзка с Чл. III-2, клаузата за прилагане на политиката на джендър мейнстриймिंग

²⁷ От Комуникацията "Включване на равните възможности на жените и мъжете във всички политики и дейности на Общността" (COM (96)67final).

но както в Съвета на министрите, така и в Европейската комисия, равнопоставеността на половете попада в компетенцията на орган, натоварен общо със социални въпроси. **Като цяло, на европейско ниво човешките и финансови ресурси на органите за равнопоставеност на половете са недостатъчни, и особено по отношение на прилагане на стратегията за джендър мейнстрийминг.**

а. Механизми за равнопоставеност на половете в Европейския парламент

Комисията по правата на жените и равнопоставеност на половете²⁸

на Европейския парламент е изключително необходим форум за осигуряване видимостта на джендър проблематиката. Комисията може да действа, от една страна, чрез своите инициативни доклади за поставяне на дневен ред на въпроси, свързани с правата на жените, а от друга страна - чрез законодателната си функция за приемане на директиви на основание на чл. чл. 13 и 141 от Договора. Трябва обаче да се отбележи, че Комисията по правата на жените е само една „не законодателна“ допълнителна комисия и нейното съществуване редовно се поставя под въпрос.

Към администрацията на ЕП е създаден и отдел, който се занимава с равнопоставеност на половете по отношение на кадровата политика и изпълнението на вътрешните програми за равнопоставеност на половете.

Най-новото и положително развитие е създаването през април 2004г. в Европейския парламент на Вътрешна Група на високо ниво за равнопоставеност на половете.²⁹ Най-важната задача на групата е „да

²⁸ Името на комитета до юни 2004 г. беше „Комитет за правата на жените и равните възможности“

²⁹ http://www.europarl.eu.int/comparl/femm/high_level_group/default_en.htm

осигури прилагането на политиката на джендър мейнстрийминг и на равните възможности във всички политически области, обсъждани в комисиите на Европейския парламент“. Групата на високо ниво е наследство от Петия на Шестия Европейски парламент (2004-2009 г.) и затова е трудно да се прецени как ще работи новият Европейски парламент в това отношение. Успехът на този орган ще зависи много от ангажираността на управителните органи на ЕП и на самите членове на групата с проблемите на равнопоставеността и на политиката на джендър мейнстрийминг.

б. Механизми за равнопоставеност на половете в Съвета на министрите на ЕС: Съветът на министрите по социалните въпроси

отговаря за въпросите по равнопоставеност на половете. Независимо от високото място, което равнопоставеността на половете заема в европейското право и независимо от постоянните призови на женските организации, **не е създаден специален Съвет на министрите за равнопоставеност на половете.** Въпреки това, неформални министерски срещи по равнопоставеността на половете бяха организирани от повечето председателства на ЕС.

в. Механизми за равнопоставеност на половете в Европейската комисия:

В Европейската комисия отговорни за политиката на равнопоставеност на половете са главно Генералната дирекция и Комисарят по заетостта и социалните въпроси, които през август 2004 г. бяха преименувани в **Комисар и Генерална дирекция по заетостта, социалните въпроси и равните възможности.** Включването на равните възможности в наименованието на дирекцията само по себе си е положителна крачка.

Комисията създаде през 1995 г.

Група от комисари по равните възможности, която се състои от Председателя на Комисията

и четирима комисари. В някои от заседанията участват и други комисари. Групата изготвя оценки по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете в Европейската комисия и по отношение на прилагането на джендър мейнстриймिंग във всички департаменти и политики. За съжаление, тази група се събира само веднъж годишно за около половин ден.

Междуведомствената група по равнопоставеност на половете бе създадена по инициатива на Групата на комисарите като подпомагащ механизъм, а също и за подобряване на координацията между департаментите по отношение на равнопоставеността на половете. Има твърде малко информация за дейността на групата за конкретното наблюдение и прилагането на политиката на джендър мейнстриймिंग в различните области на политиката на Европейската комисия.

Консултативният комитет по равните възможности на жените и мъжете се състои от представители на националните администрации и социални партньори. Европейското женско лоби (ЕЖЛ) е със статут на наблюдател към Консултативния комитет. В неговите компетенции е да оказва помощ на Комисията при определяне и изпълнение на мерките на Общността, насочени към реализиране на равните възможности на жените и мъжете, както и да насърчава непрекъснатия обмен на информация между страните - членки и различните заинтересовани лица.

Консултативният комитет е един полезен инструмент и той представя интересни и твърде напредничави доклади, но за съжаление тези доклади явно не се вземат под внимание от Европейската комисия, а напоследък бяха намалени и средствата за Комитета.

Отделът по равните възможности на жените и мъжете към Генералната дирекция по заетостта и социалните

въпроси отговаря за политиките на равнопоставеност на половете и за изпълнението на Рамковата стратегия за равнопоставеност на половете на Общността (2001-2005). Рамковата стратегия дава параметрите на действие в сферата на равнопоставеността на половете; тя включва и програма, подпомагаща изпълнението на стратегията. Съществува и отдел, който отговаря за равните възможности и недискриминацията по отношение на кадровата политика в администрацията на ЕС, както и за вътрешните програми на ЕС за равнопоставеност на половете.

Дейността на отдела „**Жени и наука**“³⁰ е пример за успешно прилагане на политиката на джендър мейнстриймिंग в Европейската комисия. Отделът за Жени и наука е част от дейността „Наука и общество“ на Европейската комисия. С цел да допринесе за по-успешното реализиране на жените в областта на научните изследвания, Европейската комисия предприе мерки за осигуряване прилагането на политиката на джендър мейнстриймिंग в Шестата рамкова програма за изследвания и технологично развитие. Бяха създадени различни експертни групи. „Хелзинкската група за жени и наука“ бе създадена за размяна на идеи, опит и най-добри практики за създадените и прилагани мерки и политики на местно, регионално, национално и европейско ниво, стимулиращи участието на жени в научната кариера и изследванията. Отделът за Жени и наука събира статистика и индикатори за жените-учени.

г. Стимули на европейско ниво за създаване на национални механизми по равнопоставеност на половете

Независимо от политическото влияние на ЕС и наличието на специфични европейски

³⁰ http://europa.eu.int/comm/research/science-society/women-science/women-science_en.html

институционални механизми по равнопоставеност на половете, Европейският съюз налага на страните - членки и правни задължения в тази сфера. Директива 2002/73/ЕС от септември 2002 г. за изменение на Директива 76/207/ЕС относно прилагане на принципа на равно третиране на мъжете и жените в заетостта³¹, въвежда задължението на страните - членки да „определят и вземат необходимите мерки за създаването на орган или органи за насърчаване, анализиране, наблюдение и подкрепа на равното третиране на всички индивиди, без дискриминация на основание на пол.“ Това е забележителен напредък, въпреки че няма задължение за тези нови органи да се занимават специално и единствено с въпросите на равнопоставеността на половете.

5.2. Специални бюджети и програми за действие по отношение на равнопоставеността на половете

Джендър мейнстрийминг в програмите на ЕС за финансиране.

С възприемането на подхода на джендър мейнстрийминг ЕС създава, само няколко специални програми за равнопоставеност, тъй като е логично да се очаква, че темата за равнопоставеност на половете трябва да бъде включена и в други програми и грантове, съгласно чл.3§2 от Договора за ЕО. Въпреки че равнопоставеността на половете се споменава в много програми, липсва информация за ефективността от прилагането на практика на тази стратегия на мейнстрийминг.

Програма за действие на Общността за равнопоставеност на половете (2001-2005).

Специфична цел на програмата е насърчаване на джендър равенството. Програмата координира, подкрепя

и финансира хоризонтални транснационални дейности в областите на интервенция на Рамковата стратегия на Общността (в икономическата и гражданската област, равно представителство, социални права и промени в джендър ролите и стереотипите). Бюджетът на програмата за периода 2001-2005 е 50 милиона евро.

Програма за действие за борба срещу дискриминация 2001-2006.

Програмата подкрепя дейности за борба с дискриминацията, основана на расова и етническа основа, религия или вяра, увреждания, възраст или сексуална ориентация. Приоритетите на програмата са: анализ и оценка; развиване на капацитет за борба и превенция на дискриминацията; повишаване на чувствителността. **В програмата не са включени дейности за борба срещу дискриминацията на основание пол.** Бюджетът на Програмата за борба срещу дискриминация е 98.4 милиона евро за периода 2001-2006г.

„Дафне II“ - Програма на ЕС за борба срещу насилие срещу деца, младежи и жени (2004-2008)

Целите на програмата са да подпомага организации, които предприемат мерки и действия за превенция и/или борба срещу всички форми на насилие спрямо деца, млади хора и жени, и които защитават жертви и групи в риск. Програмата Дафне II работи като следва насоките на предходната програма Дафне I: работа на организации в мрежа, размяна на добри практики и повишаване на чувствителността. Бюджетът на Програмата Дафне II е 50 милиона евро за периода 2004-2008.

Мерки за утвърждаване равнопоставеността на половете в политиките, стратегиите и интервенциите на Общността в областта

³¹ Official Journal L 269, 05/10/2002 P. 0015-0020

на сътрудничеството за развитие³²

През 2004 г. бе приета нова бюджетна линия, предназначена за утвърждаване на равнопоставеността на половете във всички политики на ЕС за сътрудничеството за развитие и интервенции в развиващите се страни. Целите на тези мерки са: (а) подпомагане прилагането на политиката на джендър мейнстриймиз във всички сфери на сътрудничеството за развитие, съчетано със специфични мерки за жените от всички възрасти; (б) подкрепа на изграждането на местна почва на капацитет в обществения и частния сектор в развиващите се страни, който да поеме отговорност и да поеме инициативи за насърчаване на равнопоставеността на половете. Финансовата рамка за прилагане на този Регламент за периода 2004-2006г. е 9 милиона евро.

Дейности на „Жени и наука“:

Създаването на Европейска платформа за жени учени е предвидено за края на 2004 г. (с приблизителен бюджет от 2 млн. евро за дейности през първите 3 години). Отпускат се и стипендии за настаняване на места за научна работа в Европа по програмата „Marie Curie Fellowships“³³ (Стипендии „Мари Кюри“) която е достъпна за жени изследователки преди или след докторантура.

³² Регламент (ЕС) № 806/2004 на ЕП и на Съвета от 21 април 2004 г. за утвърждаване на равнопоставеност на половете в сътрудничеството за развитие – Бюджетна линия 21 02 06. Official Journal L 143, 30/04/2004 P. 0040-0045

³³ <http://www.cordis.lu/improving/fellowships/home.htm>

6. Изпълнение на 12-те критични области на Пекинската платформа за действие на ниво ЕС

А. Жени и бедност (социална изолация)

Стратегически цели:

А.1: Преглед, адаптиране и развитие на макроикономическите политики и създаване на стратегии за отчитане на нуждите и усилията на жените в бедност.

А.2: Анализ на законодателството и административните практики с цел осигуряване на равни права на жените и техния достъп до икономическите ресурси.

А.3: Осигуряване достъп на жените до механизми и институции за спестявания и кредити.

А.4: Изработване на методологии, базирани на равнопоставеността на половете и извършване на изследвания на тенденциите за феминизиране на бедността.

Бедността при жените и социалната им изолация в Европа е многостранен проблем, който се нуждае от специфична и джандър чувствителна политика. Продължителната тенденция на феминизиране на бедността в европейските общества днес показва, че сегашната рамка на системите за социална защита и широката гама от социални и икономически политики и политики за заетост на Общността не могат да отговорят на нуждите на жените. За постигане на реален положителен ефект в борбата с бедността и социалната изолация на жените в днешна Европа от първостепенно значение е да се потърсят структурните причини за бедността изобщо и по-конкретно структурните причини за нейното феминизиране.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти на ЕС

Нормативна/договорна основа

Въпреки че повечето социални политики остават в компетенцията на страните - членки, ЕС има правомощия, на основание на условията в *Глава XI от Договора за европейската общност*, да използва институциите си за **създаване на съвместни политики в сферата на социалната политика**.

Договорът от Амстердам предоставя на ЕС права да провежда дейности, насочени конкретно към борбата със социалната изолация, на основание на *член 137 (Глава XI)*.

Член 13 от Договора дава на ЕС компетентност да прибегне към действия, в т.ч. и мерки за борба срещу дискриминацията на основание пол, раса или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Ново законодателство

- *Директива на Съвета (2000/43/ЕС) за прилагане на принципа за равното третиране на лицата, независимо от техния расов или етнически произход.*

- *Директива на Съвета (2000/78/ЕС) за забрана на дискриминация в заетостта, основана на расова или*

етническа принадлежност, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

- Директива на Съвета (96/97/ЕЕС) за забрана на дискриминация основана на пола в професионалните осигурителни схеми.

- Директива на Съвета (97/81/ЕС) за забрана на дискриминация между работници на пълно работно време и работници с частична трудова заетост.

Резолюции на Съвета

През ноември 1999 г. Съветът прие обща стратегия за модернизирание на социалната защита.³⁴ Стратегията беше фокусирана върху три теми: политики на социална интеграция; реформа на пенсионните системи; реформа на системите на здравеопазване. Равнопоставеността на половете не е включена като основен проблем в стратегията на ЕС за модернизация/ реформиране на системите за социална защита.

През 2000 г., в опита си да създадат цялостна рамка на социалните политики на ЕС, които включват антидискриминационни политики, политики за социална интеграция, политики за равнопоставеност на половете и реформа на системите за социална защита, страните - членки на ЕС приеха **Европейския социален план**.

През 2000 г. страните - членки се споразумяха да създадат *Европейска стратегия за борба срещу социалната изолация и бедността (2000)*, като използват отворения метод на координация. Тази стратегия включва общоприетите цели и задължението на всяка една страна - членка да представя на всеки две години Национален план за действие в съответствие с тези цели. Независимо от тенденцията за феминизация на бедността в Европа

през последните десет години, равнопоставеността на жените и мъжете не е включена като обща цел на тази стратегия на ЕС.³⁵ Новите страни - членки бяха помолени да изготвят Съвместни меморандуми за социална интеграция с цел включването им в стратегията.

Програми и бюджети

*Програма на Общността за борба срещу социалната изолация 2002-2006*³⁶

Програмата подкрепя дейности, насочени към борба със социалната изолация и бедността, транс-национални проекти с такива цели и оказва подкрепа на европейски мрежи, работещи в тази насока. Бюджетът на Програмата е 75 млн. евро за петгодишен период (2002-2006). Според условията на Програмата, премахването на неравенствата и установяването на равенство между жените и мъжете са част от задачите на Общността, които трябва да пронизват като обща цел всички дейности по Програмата.

2. Пречки и съществуващи празноти

Системите за социална защита са един от най-важните способи за борба с бедността и социалната изолация на жените в страните - членки на ЕС. Положението на жените в европейските общества днес сочи, че съществуващите системи за социална защита не отговарят на техните нужди. Много жени имат непълни социално - осигурителни и пенсионни права. Нещо повече, жените са мнозинството от хората с минимални доходи и несигурни трудови договори.

Ефектът от социалната изолация и решенията за преодоляването му са

³⁵ Целите на Стратегията са: улесняване на участието в заетостта; предотвратяване на рисковете от изолация; подпомагане на най-уязвимите лица и мобилизиране на съответните органи.

³⁶ 50/2002/ЕС

³⁴ COM(99)347

различни за жените и за мъжете. Тези различия не са намерили отражение в стратегията на ЕС за борба с бедността и социалната изолация и следователно **действията не са съобразени с принципа на равнопоставеност на двата пола и не са насочени към борба с бедността при жените.**

Социалната изолация и бедността са тясно свързани с **макроикономическите политики**, както и със заетостта и социалните политики. Основните принципи на макроикономическите политики на ЕС, включващи Единния пазар и Икономическия и Валутен съюз (ЕМЦ), се основават най-вече върху икономическата либерализация, приватизацията и конкуренцията. Намаляването на обществените разходи, което беше част от икономическите критерии за членство в Икономическия и Валутен съюз и последвалите реформи на национално ниво, в много от случаите доведоха до **отслабване на сектора на публичните услуги**. Повечето от системите за социално осигуряване и социални услуги, които бяха ограничени, са особено важни за противодействие на бедността и социалната изолация. С процесите на **разширяването на ЕС** положението на жените в Централна и Източна Европа стана по-тежко в много отношения. Много жени останаха извън пазара на труда и понесат отрицателните последици от реструктурирането на социалните политики, което води до по-голяма бедност. В заключение, процесът на разширяване на ЕС не успя да осигури сериозно противодействие на това негативно развитие.

Достъп на жените до заетост и обучение: Джендър разделението на труда в семейството се отразява пряко на достъпа на жените до и участието им на пазара на труда. Неравното разделение на труда в семейството, заедно с неравнопоставеността и дискриминацията на пазара на труда

имат силно влияние върху бедността при жените и социалната им изолация, включително и върху правата им на социална защита. Достъпът до пазара на труда е още по-труден за някои групи жени, като жени с увреждания, имигранти, жени от етническите малцинства и жени в напреднала възраст. В резултат на това, положението на тези групи жени е още по-несигурно.

Жени глави на домакинства с един родител: В ЕС 85% от домакинствата с един родител се оглавяват от жени. И в същото време от страна на ЕС е налице явна липса на инициативи за политики за подпомагане на семействата с един родител, за които рискът от бедност е по-висок.

Жени в напреднала възраст: В днешно време голям брой по-възрастни жени нямат индивидуално социално осигуряване или имат недостатъчно пенсионно осигуряване. Причините за това са или ниски заплати, или прекъсване на кариерата и заетост на почасова работа. Нещо повече, много от пенсионните схеми в страните - членки на ЕС все още са базирани на традиционния модел на семейна единица, в която само мъжът работи. Това оставя много жени само и единствено с права, „производни“ от заетостта на съпрузите им и без съответните индивидуални пенсионни права.

Жени от етническите малцинства и жени - имигранти: Сегрегацията на пазара на труда, дискриминацията, а също и някои културни и политически механизми твърде често са причина жените от етническите малцинства и жените - имигранти да са заети предимно в някои от секторите с нископлатена работа и нискоквалифициран труд. Много от жените имигранти до голяма степен зависят от секторите на нелегална или нередовна работа, където те нямат съответните права и защита.

Жени с увреждания: Жените с увреждания твърде често се сблъскват с бедност и социална

изолация. Основната причина за бедност в този случай е липсата на достъп до заетост.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. Необходими са много по-ясно формулирани цели за постигане на равнопоставеност на половете с цел интегрирането им в стратегията на ЕС за борба срещу бедността и социалната изолация.

Необходимо е да бъдат определени на европейско ниво специфични насоки и цели по отношение на положението на жените в бедност и жените в социална изолация. По този начин ще бъде постигнат действителен резултат на национално ниво. Нещо повече, индикаторите за социална изолация трябва да бъдат превърнати в по-ефективни инструменти, които да включват и специфични **жжендър индикатори** за феминизиране на бедността, като се опират на данни по-скоро за отделните лица, отколкото за домакинствата като цяло.

2. За да бъде резултатна борбата с бедността и социалната изолация на жените, равнопоставеността на половете трябва да бъде превърната в една от ключовите цели на стратегията на ЕС за реформиране на системите за социална защита.

Един специален анализ и реформа на системите за социална защита от гледна точка на равнопоставеността на половете трябва да включва **индивидуализиране на правата за социално осигуряване, адаптиране на социалната защита и услуги към променящата се структура на семейството, както и да се осигури системите за социална защита да противодействат по-резултатно на несигурността на жените на трудовия пазар и да отговарят на нуждите на най-уязвимите групи жени.**

3. Пенсионните системи се нуждаят от реформиране за борба със социалната изолация на жени в напреднала възраст.

Налице е нужда от въвеждане за **целия ЕС на една универсална адекватна базисна пенсионна система за възраст** и създаване на механизми в пенсионните системи, които да са съобразени с моделите на заетост, съответстващи на нуждите на обществото за отглеждане на деца и други зависими членове на домакинството (напр. прекъсване на кариерата, почасова работа). Спешно трябва да бъдат въведени мерки, забраняващи пряка дискриминация в частните и обществени пенсионни схеми, включително практиката плащанията и вноските да се основават на застрахователни рискове, диференцирани по пол.

4. Изработване на политики на ЕС, осигуряващи универсални, достъпни и качествени грижи при отглеждане на деца и зависими членове на домакинството.

Грижите при отглеждане на деца и зависими членове на домакинството си остават основни за борбата с бедността при жените и предотвратяване на

социалната изолация.

5. Необходимост от действия чрез целеви политики за подпомагане на Включването на жените на пазара на труда.

Необходимо е да се засият политиките за включване на пазара на труда на групи жени, подложени на множествена дискриминация и на по-висок риск от бедност и социална изолация, каквито са жените - имигранти, бежанките, жените от етническите малцинства, жените глави на семейства в домакинства с един родител, жените с увреждания, младите жени и лесбийките.

В. Жени и образование

Стратегически цели:

- В.1: Осигуряване на равен достъп до образование.*
- В.2: Преодоляване на неграмотността сред жените.*
- В.3: Подобряване достъпа на жените до професионално обучение, науката и технологиите и до т.нар. обучение през целия живот.*
- В.4: Развитие на недискриминационно образование и обучение.*
- В.5: Осигуряване на необходимите ресурси за осъществяване и мониторинг на образователните реформи.*
- В.6: Насърчаване на образованието и обучението през целия живот сред момичетата и жените.*

Образованието и обучението са основни средства за постигане на равнопоставеност на половете. Във всичките 25 държави членки на ЕС се осигурява универсално основно и средно образование. В Европа по-голям дял жени завършват висши учебни заведения³⁷, но въпреки това се наблюдава тенденция на неравнопоставеност при достъпа и значителни джандър различия в някои образователни дисциплини, което се отразява на обучението на младите момичета и на професионалното им развитие. Различията във властовите позиции, явната дискриминация и съществуващите стереотипи в учебните помагала, училищата, университетите, както и на пазара на труда, представляват пречка за жените при избора на някои професии, като например научна и техническа кариера, за професионалното им израстване наравно с мъжете и за постигане на равни възнаграждения. Повечето жени са много добре образовани, но се случва този ресурс да не бъде използван на пазара на труда, както е случаят с жените имигранти, принадлежащите към малцинствени групи или жените с увреждания.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти на ЕС

Нормативна/договорна основа

В ЕС образованието като цяло и средното образование в частност не се регулират от „общите европейски политики“. Компетенциите при определяне на съдържанието и организирането на образователната система остават на национално равнище. Независимо от това, чл. 149 от Договора за

Европейската общност (ДЕО) предвижда, че Общността „следва да допринесе за развитието на качествено образование, като насърчава сътрудничеството между държавите членки“ и това взаимодействие между тях се осъществява на практика. За целта са създадени две специализирани Генерални дирекции: Генерална дирекция за образование и обучение, и Генерална дирекция за изследвания.

³⁷ В новите страни членки се наблюдава по-голям дял жени сред висшистите. В Португалия и Полша, където разликата между жените и мъжете е най-голяма, две трети от висшистите са жени. Дори в Германия, Австрия и Малта, отличаващи се с най-нисък процент в Европа, 52% от всички дипломанти от университета са жени.

Лисабонска стратегия

„Лисабонската стратегия“, приета през март 2000 г. отчита важната роля на равнопоставеността на половете в „приноса за превръщането на ЕС в най-конкурентоспособната и динамична икономика на света, основаваща се на знанието“.

В Комуникацията на Комисията „Обучение и образование 2010: за успеха на Лисабонската стратегия са необходими спешни реформи“³⁸ от 13 ноември 2003 г. се подчертава, че в научните среди и техническите специалности има дефицит на жени и се отправя апел за предприемане на съответните мерки. Съветът по образованието си постави две цели: увеличаване на броя на студентите в тези области с 15% до 2010 г. и установяване на баланс между двата пола.

В Комуникацията на Комисията „Европейски цели в обучението и образованието: В продължение на Лисабонския Европейски Съвет“³⁹ се очертават шест области и конкретни цели, сред които равнопоставеността на половете не фигурира, но при изготвянето на тези цели Комисията призовава да се обърне специално внимание на равнопоставеността на мъжете и жените на и извън трудовия пазар, при мотивирането на младите хора за избор на образование и кариера и за постигане на джендър баланс в науката и техническите специалности.

Генерална дирекция за изследвания

Генералната дирекция (ГД) за изследвания се обособи като най-успешна структура на Комисията при прилагането на т.нар. джендър мейнстриминг. В резултатите от изследванията на Вътрешно - обслужващата група по

равнопоставеността на половете, ГД за изследвания показва добри показатели в трите проучвани сфери.⁴⁰ Установен е и ангажимент на висши функционери в областта на джендър мейнстриминг, но въпреки всичко се наблюдава известно нежелание за предприемане на позитивни действия.

За работата по равнопоставеност на половете ГД за изследвания разполага с формална структура. Специализиран отдел, наречен „Жени и наука“ е създаден през 2002 г. с екип от 12 души, чиято мисия е измерението за равнопоставеност на половете да се инкорпорира в научната област. Отделът действа като катализатор за работата на останалите генерални дирекции и показва какви мерки да бъдат предприети. В резултат на работата на отдела е изработен специализиран инструмент, наречен „Gender Watch System“ - Система за наблюдение на равнопоставеността.

През 2002г. Комисията създава експертна група за преглед на участието на жените в индустриалните изследвания, а Експертната група за анализ е сформирана с цел да проучи и докладва за положението на жените - учени в Централноевропейските и Балтийските страни.⁴¹

Програми за изследвания на ЕС

По решение на Съвета е създадена специализирана програма за изследвания, технологично развитие и практика, наречена „Интегриране и засилване на Европейското изследователско пространство“.⁴¹ Приложен е план за действие с цел засилване на ролята и мястото на

⁴⁰ Това са: оценка на джендър въздействието в нови области; статистически данни, разделени по пол и позоваване на политиките за равнопоставеност при обявяване на конкурси и заявяване на интерес.(Staff Working document, 2002 -02-15).

⁴¹ Годишен доклад за равните възможности на жените и мъжете в ЕС, 2002, COM (2003) 98 final, http://europe.eu.int/comm/employment_social/news/2003/mar/com0398_en.pdf

³⁸ 11.11.2003 COM (2003) 685 final.

³⁹ Brussels, 20.11.2002 COM (2002) 629 final.

жените в науката и изследванията. При прилагането на програмата ще бъдат отчетени и съществуващите джендър аспекти при изследванията.

През 1999 г. е публикувана комуникацията на Комисията „Жените в науката. Насърчаване приноса на жените в европейските изследвания“.⁴²

Джендър мейнстриминг е утвърден като метод за насърчаване на изследователската дейност, осъществявана от, за и относно жените, като се подчертава важноста на равнопоставеността на половете както за структурата, така и за съдържанието на тази дейност. Документът определя и набор от специфични цели за постигането на равнопоставеност в изследователската област, като например 40- процентно представителство на жените в органите, които провеждат и управляват изследователските програми на ЕС. Споменава се също и необходимостта от отчитане на джендър измерението при изготвяне на всяка от програмите в различните области на изследванията. **Проучвания за въздействието върху равнопоставеността** е направено за седемте направления на Пета рамкова програма за изследвания и технологично развитие.⁴³

Генерална дирекция за Образование и обучение към Европейската комисия

Прието е *Решение за създаване на програма за повишаване качеството на висшето образование и за насърчаване на межкултурния диалог чрез сътрудничество с трети страни (Erasmus Mundus) за периода 2002 - 2008 г.*⁴⁴ Обосновава се необходимостта от обединяване на усилията на Общността за засилване на диалога и разбирателството между

⁴² Communication, COM (1999) 76

⁴³ Working document, 20020002028a; Working Document, 2002-02-28b

⁴⁴ No 2317/2003/EC – Official Journal L 345, 31/12/2003.

различните култури по света, като се отчита **равнопоставеността на двата пола**. Решението съдържа изискване за установяване на ясни и прозрачни правила за прием в магистърски учебни програми, с което се отдава значение и на проблема за равния достъп.

Европейски стандарти в областта на образователните системи и обучението

Няколко документа за политиките на Общността полагат целите и задачите в областта на образованието и обучението. Те се съдържат и в плановете за действие за електронно обучение и e-Еуроге (за 2002 и 2005 г.)⁴⁵, в Комуникацията относно обучението през целия живот⁴⁶, както и в Плана за действие за развиване на умения и мобилност.⁴⁷

Заключенията на Съвета от май 2003 г. относно адаптирането на политиките за електронен бизнес към променящата се среда подчертават необходимостта от повишаване познанията за работа с електронните технологии, както и от приобщаване към този процес на повече хора, като се работи в частност за решаване на проблема с ниското представителство на жените, заети в сектора на комуникационните и информационните технологии.

Образователни програми на ЕС

*С Проекторешението на Комисията от 14 юли 2004 г. за създаване на цялостна Програма в областта на обучението през целия живот*⁴⁸ се предлага настоящите образователни програми на ЕС да бъдат заменени с

⁴⁵ Communication from the Commission, The eLearning Action Plan-Designing tomorrow's education (COM (2001)172 final. (28.03.2001)

⁴⁶ Communication from the Commission, Making the European space of lifelong learning a reality (COM (2001)678 final (21.11.2001)

⁴⁷ Communication from the Commission, Commission's Action Plan for skills and mobility COM (2002) 72 (08.02.2002)

⁴⁸ Brussels, 14.7.2004 COM (2004) 474 final 2004*0153 (COD).

интегрирана програма за обучение и образование. Тя ще съдържа **четири секторни програми**: за основното образование (**Коменски**), висшето образование (**Еразъм**), професионалното обучение (**Леонардо да Винчи**) и за обучение за възрастни (**Грюнговиг**). В предложението се отбелязва, че при прилагането на интегрираната програма ще се положат необходимите усилия, за да се гарантира, че тя изцяло ще допринесе за осъществяването на хоризонталните политики на Общността, **в частност чрез насърчаване равнопоставеността между половете** и за премахване на всички форми на дискриминация на основание на пол, расов или етнически произход, религия или вяра, физически увреждания, възраст или сексуална ориентация. Основна цел на интегрираната програма следва да бъде **засилване ролята на обучението през целия живот** за: личностно израстване, социална кохезия, активно гражданство, **равнопоставеност на половете в обществото**, участие и интегриране на хората със специални нужди.

Обучение: *Резолюцията на Съвета от юли 2003 г. относно изграждането на социалния и човешки капитал „Социален и човешки капитал в общество, основано на знанието: Образование, труд, социална кохезия и равнопоставеност на половете“*⁴⁹ подчертава необходимостта от развиване на положително взаимодействие между обществен и човешки капитал в три области: образование, професионална сфера и социална кохезия, при интегриране на джендър измерението във всяка от тях. Споменава се и нуждата от разрешаване на проблема с ограничения достъп на жените до образование по информационни и комуникационни технологии и до заетост в тази сфера. В тази връзка

⁴⁹ Official Journal C 175, 24/07/2003 P.0003 – 0006.

е отбелязана и необходимостта от насърчаване на достъпа на повече жени до учебни специалности, свързани с технологичното развитие и информационното общество.

Комуникацията на Комисията *„Успешно инвестиране в образованието и обучението – императив за Европа“*⁵⁰ подчертава, че подходът джендър мейнстриминг има потенциала за мобилизиране на значителна и все по-високо образована работна сила.⁵¹

*Резолюцията на Съвета от 27 ноември 2003 г. относно равния достъп до и участието на мъжете и жените в общество на знанието за растеж и иновации*⁵² съдържа изискване насоките за заетостта да насърчават предприемачеството и равнопоставеността на половете.

Образованието в развиващите се страни

*В Регламента относно помощта за политики и действия в областта на сексуалното и репродуктивно здраве и права в развиващите се страни*⁵³ се споменава образованието и повишаване на чувствителността по въпросите на равнопоставеността.

*Комуникацията на Комисията относно образованието и обучението в контекста на борбата с бедността в развиващите се страни*⁵⁴ е изцяло в духа на равенството между половете и образованието, като призовава за премахване на неравенството на двата пола до 2005 г. и за въвеждане на съответния учебен предмет в основните и средни училища до 2015г. В тази връзка Комисията отправя редица препоръки за позитивни действия относно образователните

⁵⁰ Brussels, 10.01.2003 COM (2002) 779 final

⁵¹ Детайлна работна програма за целите на образователните системи, цит. съч., Цел 1.4.

⁵² Official Journal C 317, 30/12/2003 P.0006-0008.

⁵³ No 1567/2003

⁵⁴ Brussels, 06.03.2002 COM (2002) 116 final.

системи в развиващите се страни.

Рамковата стратегия за равнопоставеност на половете⁵⁵ призовава за насърчаване на: достъпа до и заетостта на жените в сектора на информационните и комуникационни технологии, в частност чрез осигуряване на участието им в съответните обучения и програми, както и чрез повишаване на обществената информираност и чувствителност относно дискриминацията на основание на пол. Подчертава се и значението на джендър баланса в гражданското образование, а също и нуждата от координирани усилия в борбата с дискриминацията в образованието, породена от съществуващите джендър стереотипи (например в учебните материали), както и необходимостта от развитието и разпространението на добри практики в тази област.

2. Пречки и съществуващи празноти

Една от основните пречки са ограничените компетенции на ЕС в областта на образованието, което играе голяма роля за възпитаването на основни европейски ценности като равнопоставеността на половете. ЕС би могъл да инициира мерки в областта на неформалното и гражданско (межкултурно) сексуално образование и на обучението за разрешаване на конфликти.

Достъпът на жените до техническа кариера е все още доста ограничен. Докато равният достъп на мъжете и жените до професионално обучение е заложен в документите на Общността, **научните и техническите кариери са все още мъжки бастион**, което е потвърдено

⁵⁵ Комуникация на Комисията "Към Рамкова стратегия на Общността за равнопоставеност на половете" (2002-2005) и Решение на Съвета OJ L 017, 19/01/2001 за приемане на Програма относно стратегията на Общността за равнопоставеност на половете (2002-2005).

и в заключенията на Европейския Съвет в Стокхолм от март 2001 г.

В програмите на основното училище за момичетата и жените все още битуват **стереотипи, които допълнително се утвърждават от учителите и в самите учебни материали**. Последните продължават да възпроизвеждат джендър стереотипите, като традиционните схващания за ролите на двата пола в обществото и за женски и мъжки професии. В проведената от Комисията „Оценка на училищното образование“ липсва позоваване на насърчаването на равнопоставеността на половете в образованието като индикатор за качеството на обучението.

Друга основна **структурна пречка по отношение на образованието на жените** е основната роля на жената при **грижите за семейството**. Тези допълнителни ангажименти им пречат да участват по-активно в образованието и обучението. Дори да разполагат с достъп и възможности да следват образование и обучение за възрастни, те все пак са подложени на стреса от „двойния работен ген“.

Разликата в професионалната квалификация между мъжете и жените е сериозен проблем за Европа. Мъжете понастоящем са водещи в специалностите, които осигуряват добре платени позиции на пазара на труда.⁵⁶ Въпреки че **жените от ЕС получават по-висока образователна квалификация от мъжете, това не се отразява пряко на шансовете им в кариерата**.

Това се потвърждава и от факта, че много малък брой жени заемат ръководни позиции в академичните институции и във висшите нива в сферата на научните изследвания. В основното и средно образование заетите учители са предимно жени, но делът им намалява значително сред преподавателите в университета.

⁵⁶ http://europa.eu.int/comm/employment_social/speeches/2002/280202jl_en.pdf

Налага се изводът, че **не съществува балансирано представителство на двата пола в научната област:** само 25% от обучаващите се в научните и технологични специалности и 6% от обучаващите се в инженерни специалности са жени.⁵⁷ Жените все още рядко са наемани на изследователски позиции в правителствата и висшите учебни заведения - тенденция, която е още по-характерна за естествените и точните науки.⁵⁸ Тези дефицити са резултат от **постоянното насочване на жените към традиционни женски професии и от непристъпността на доминираната от мъже изследователска общност.**

Съществуващите програми за действие в областта обучението през

целия живот не са достатъчни, за да решат проблема с образованието за Възрастни. Проектите за *Действия в областта на образование за Възрастни* са насочени към „непривилегированите“ целеви групи като цяло и не са ориентирани специално към жените. Поради това резултатите са неефективни. Някои категории като мигриращите жени и тези от земеделските райони не са сред приоритетните групи, а жените с увреждания се нуждаят от достъпна среда, специфични индивидуални учебни системи и методи на обучение. Момичетата от някои етнически малцинства не биват насърчавани, а понякога са и възпирани да продължат висшето си образование.

3. Препоръки на ЕЖЛ

- 1. Насърчаване на европейското измерение в образованието** чрез: обмяна и разпространяване на добри практики за равнопоставеност на половете като образователен метод и чрез разработване и натрупване на джендър статистика за всички аспекти на образованието на европейско и национално ниво.
- 2. Качествени и количествени индикатори за равнопоставеност на половете** да бъдат включени и използвани във всички програми за оценка качеството на обучение в европейските училища.
- 3. Насърчаване на засилено участие и представителство на жените от различните комитети, съвети и експертни групи, подпомагащи Европейската комисия в планирането, прилагането и мониторинга на образователни инициативи в ЕС.** В тази връзка е необходимо заделянето на необходимите финансови ресурси за предложените реформи и за наблюдението и оценката на тяхното изпълнение.
- 4. Развиване на неформалното образование и конкретно обучение по джендър проблематиката** чрез: насърчаване на гражданското образование; формиране на лидерски умения сред младите момичета и жените; обучение на вземащите решения за политиките за равнопоставеност, които да насърчават джендър

⁵⁷ Равни възможности на жените и мъжете в ЕС, Годишен доклад за 1998 г. на Европейската комисия.

⁵⁸ Statistics in focus, Women, science and technology: Measuring recent progress towards gender equality, theme 9-6/2004.

образование за хората на управленски позиции, лидери на неправителствените организации и институциите за обучение на възрастни; насърчаване обучението по равнопоставеност на половете през целия живот; джендър обучение за обучители. Необходимо е и осигуряване на финансова подкрепа за НПО, работещи по проблематиката.

5. Насърчаване равнопоставеността на половете сред ученици от всички нива на обучение, с помощта на родители и учители, както и в образователните материали и методологията на преподаване. Като част от това, следва да се насърчи джендър равенството при професионалното консултиране и ориентиране.

6. Насърчаване на обучението по равнопоставеност на половете за учители и включване на тази тема като обща във всички задължителни академични програми. За тази цел учителите от всички нива трябва да бъдат обучени да включват равенството между половете в техните методи и като част от техните учебните програми.

7. Отчитане на съществуващите различия (от икономически, социален, етнически и друг характер) сред жените при създаването на образователните и обучителните програми, за да могат да отговарят на разнообразните нужди. Необходимо е да се обърне повече внимание на достъпа до образование на уязвими групи жени (като имигранти, от малцинствени групи, жени с увреждания и млади жени).

С. Жени и здраве

Стратегически цели:

С1: Подобряване на достъпа на жените до адекватно, достъпно и качествено здравеопазване през целия им живот.

С2: Укрепване на програмите за превенция, насочени към подобряване на здравето на жените.

С3: Предприемане на действия, свързани с равнопоставеността на двата пола, за борба с болестите предавани по полов път, ХИВ/ СПИН, както и такива за сексуално и репродуктивно здраве.

С4: Насърчаване на изследванията и информиране на широката общественост по проблемите на женското здраве.

С5: Увеличаване на ресурсите за здравеопазване и наблюдение на резултатите от съответните програми за здравето на жените.

Здравословното състояние на жените в ЕС през последното десетилетие като цяло се подобрява, но все още са налице редица фактори, които пречат на джандър равенството. Традиционно установените роли на двата пола и съществуващата неравнопоставеност взаимодействат с други социални и икономически фактори и водят до различно и често неравномерно излагане на риск за здравето, както и до диференциран достъп до и ползване на здравна информация, грижи и услуги. Във всички държави членки на ЕС се наблюдават условия, възпрепятстващи подобряването на здравето на жените, като феминизирането на бедността, големия дял на жени с атипична заетост, при минимално или без обществено осигуряване, увеличаване броя на жени глави на семейства с един родител, както и смущаващите неравенства в здравния статус между отделните социални класи.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти на ЕС

Нормативна/договорна основа

Компетенциите на ЕС по въпросите на здравеопазването и здравните политики са ограничени. Съгласно **чл. 152** от Договора за Европейската общност (ДЕО), ЕС има роля, която само допълва националните политики, насочени към подобряване на общественото здравеопазване, превенция на заболяемостта и болестите и премахване на рисковете за човешкото здраве.

Чл. 3§1 р) от ДЕО гласи, че дейностите на Общността трябва да включват „принос за постигането на висок стандарт на здравна защита“. Държавите членки на ЕС

признават зависимостта между здравеопазване и потенциал за икономически растеж и се стремят към изграждане и поддържане на системи за здравеопазване, които да отчитат тази връзка, както и потенциалните рискове за икономиката в процеса на демографско развитие и при дългосрочната тенденция за увеличаване на разходите за здравеопазване.

До 2005 г. Комисията ще разглежда мерките за **Включването В Лисабонската стратегия** (десетгодишна стратегия, приета през 2000 г. за постигане на „икономически, социални промени и промени в природната среда в ЕС“) **на общественото здравеопазване и на неговия принос за икономическия растеж и за устойчивото развитие.**

В тази връзка, в своя доклад от пролетта на 2004 г. Комисията призовава държавите членки за засилена координация между отделните национални политики, с цел модернизирани и ефективно развитие на здравния сектор.

На ниво ЕС не съществува специализирана програма за обществено здравеопазване, насочена към жените, въпреки че някои мерки на Общността в тази област са адресирани към тях.

Ново законодателство

Европейското законодателство предвижда редица мерки за защита на работещите мъже и жени. Приети са специални правни норми за закрила на бременните жени, като например *Директивата за Въвеждане на мерки за насърчаване на подобрения в областта на безопасните и здравословни условия на труд на бременни работнички, на работнички - родилки или кърмачки.*⁵⁹

*Решение от 23 септември 2002 г. за приемане на програма за действие на Общността в областта на общественото здравеопазване (за периода 2003 - 2008 г.)*⁶⁰: обща цел на програмата е постигане на високи стандарти на физическо и психично здраве и благоденствие в ЕС и повече равнопоставеност, основана на възраст и пол, в тази сфера. Програмата призовава статистическите данни да бъдат разделени и анализирани по пол.

С *Решение от 29 март 1996 г. се приема План за действие за борба с рака в рамките на действията в областта на общественото здравеопазване (1996 -2001 г.)*⁶¹ и в контекста на програмата е разработен „Европейски кодекс за борба с рака“, където се обръща

внимание на проблемите с рака на гърдата и на маточната шийка. Нещо повече, за борба с тези два проблема са създадени съответно две европейски мрежи, които целят насърчаването на добри практики и съгласуването на общи насоки. Създадена е и мрежа за жените и тютюнопушенето.

*Регламентът от 15 юли 2003 г. относно помощта за политики и действия в областта на сексуалното и репродуктивно здраве и права в развиващите се страни*⁶² постановява, че Общността и държавите членки са поели твърди ангажменти най-пълно да допринасят за постигането на целите на ООН на Хилядолетието за развитие за намаляване нивото на майчината смъртност с 3/4, постигане на равнопоставеност на половете и достъп до грижи и услуги за репродуктивното и сексуално здраве в световен мащаб. В Регламента се казва, че от досегашния опит е видно, че демографските програми и програмите за развитие са най-ефективни, когато се вземат мерки за подобряване положението на жените. В документа се подчертава, че равнопоставеността на половете е предварително условие за подобряване на репродуктивното здраве и че мъжете следва да поемат отговорност за своето сексуално и репродуктивно поведение.

Споразумението от Котону за партньорство между ЕС и АСП (страните от Африка, Карибите и Тихоокеанската зона) от 2000 г. Включва джендър измерението по отношение на здравеопазването и развитието. Чл. 25 предвижда, че чрез адекватни нива на разходи в социалния сектор трябва да се осигури включването на демографските проблеми в стратегиите за развитие, с цел подобряване на репродуктивното здраве, базисните здравни услуги, семейното планиране

⁵⁹ Директива на Съвета 92/ 85 ЕЕС от 19 октомври 1992.

⁶⁰ 1786/2002 ЕС

⁶¹ 646/96/ЕС - ОJ L 95, 16.4/1996, р.9, Решение с последни промени, извършени с Решение № 521/2001/ЕС.

⁶² 1567/2003

и предотвратяване практиката на гениталното осакатяване сред жените. Чл. 26 отбелязва необходимостта от спазване на правата на момичетата, а чл. 31 подчертава важността на проблема за равнопоставено участие на жените и мъжете във всички сфери на обществения живот.

Други актове на ЕС

*Програмата за действие: Засилване на мерките за борба със ХИВ/ СПИН, малария и туберкулоза в контекста на намаляване на бедността*⁶³, като в анекс към тази комуникация са изведени някои основни принципи, които насърчават разработването на програми за борба с бедността и за равнопоставеност на половете във всяка страна.

Дъблинската декларация за партньорство в борбата с ХИВ/ СПИН в Европа и Централна Азия е приета през февруари 2004 г. по време на ирландското председателство на ЕС. Тя призовава за развитието на национални и регионални стратегии и програми за повишаване способността на момичетата и жените за предпазване от ХИВ/СПИН и за намаляване на рисковете от зараза с болестта.

*Комуникацията на Комисията за модернизирването на социалната защита с цел постигане на висококачествено, достъпно и устойчиво здравеопазване и дългосрочни грижи: подкрепа за националните стратегии чрез отворения метод на координация*⁶⁴ призовава за отчитане на специфичните проблеми на двата пола във всички предприемани мерки и най-вече в областта на политиките за човешките ресурси и при предлагането на висококачествени работни места. В тази връзка се подчертава необходимостта от **гъндр мейнстриминг в разработването на политиките за**

превенция и здравните политики, което ще доведе до по-висока ефективност на здравните грижи и за двата пола.

Докладът на Комисията относно проблемите на равнопоставеността на половете във връзка с безопасните и здравословни условия на труд - Преглед на Европейската агенция за безопасни и здравословни условия на труд за 2003 г. предлага един много добър и подробен анализ на тези проблеми от гъндр гледна точка.

*Докладът и Резолюцията на Европейския парламент относно гениталното осакатяване на жените*⁶⁵ отправят редица препоръки към държавите членки на ЕС и към здравните работници.

Сексуално и репродуктивно здраве в контекста на разширяването на ЕС

През 1999 г. Европейската комисия изготви *Вътрешен работен документ за здравеопазването в процеса на разширяването на ЕС*⁶⁶ с конкретната цел "идентифициране на потенциални проблеми, свързани със здравеопазването в процеса на присъединяване". Признава се и наличието на връзка между основни социални проблеми, ниското равнище на семейно планиране и на здравно образование - проблеми, които засягат предимно жените. Някои европейски програми като ФАР и ТАСИС включват проекти, насочени към подобряване на женското здраве (най-вече сексуално и репродуктивно здраве), но те представляват много нисък процент от бюджета на цялата програма.

Европейският парламент също така организира публично изслушване по темата за **сексуалното и репродуктивно здраве в държавите членки и кандидатки за членство в ЕС** и разработи доклад по темата през 2002 г.⁶⁷

⁶³ COM (2001) 96 final, 21.2.2001.

⁶⁴ COM (2004) 304 final, 20.4.2004.

⁶⁵ A 5-0285/2001-2001/2035 (INI)

⁶⁶ SEC (1999) 713.

⁶⁷ (A5-0223/2002).

2. Пречки и съществуващи празноти

Съществуват значителни различия и неравенства в здравния статус на населението между държавите членки и сред различните групи от населението в отделните страни. Най-сериозната пречка пред ефективния достъп на жените до здравни услуги обаче остава **дискриминацията на основание на пола във всички обществени сфери.**

Работният вариант на *Съвместния доклад за социална интеграция*⁶⁸ разкрива, че **нуждаещите се групи имат повече и по-сериозни здравни проблеми:** например 16% от групата на гражданите с най-ниски доходи се оплакват от влошено здраве, в сравнение със 7% от тези с най-високи доходи.⁶⁹ Жените от маргинализираните групи често имат затруднен достъп до здравни услуги поради: необходимостта от дълго чакане пред лекарския кабинет, скъпо струващите лечения, сложните административни процедури и най-общо поради недостатъчните мерки за превенция (ваксини, рентгенови и други прегледи).

Финансирането на и достъпът до здравните услуги все още поставят пречки за някои жени в ЕС. Жените не бива да бъдат задължавани да допринасят финансово повече за здравните услуги, отколкото мъжете, поради тяхната репродуктивна функция и тяхната по-голяма продължителност на живота. Те не бива да бъдат поставяни в неравностойно положение при ползването на здравните услуги, поради общо по-ниския им икономически статус.

Във всички страни от Централна и Източна Европа през изминалите десет години реформите по време

на прехода наложиха **съкращаване на държавните разходи за здравеопазване.** Така качеството на услугите се превръща в основен проблем, който включва спазването правата на пациента, осигуряването на адекватно обслужване, съобразено със специфичните нужди на мъжете и жените, както и лесно достъпни контрацептиви на достъпни цени.

Условията, при които жените упражняват своите сексуални и репродуктивни права, са твърде различни в държавите членки на ЕС. Ниската раждаемост и нарастващият натиск на някои религиозни групи върху определени правителства създават **риск за нарушаване на сексуалното и репродуктивно здраве и права на жените.** В този смисъл последствията могат да се изразят в забавяне или забрана за прекъсване на нежелана бременност, и то в държави, където абортът е разрешен, поради отказ на база убеждения от страна на медицинското лице, а в други страни – до наказателно преследване на жената, извършила аборт. Това може да доведе и до сериозни последствия за здравето на жената, когато тя не може да се ползва от професионална помощ навреме и трябва да прибегва до рискови практики.

Домашното насилие над жените е сериозен проблем, който е свързан със здравеопазването, но не среща необходимото внимание на ниво ЕС. Световната здравна организация предупреждава, че последиците от тормоза са дълготрайни и дълбоки, разпростират се отвъд здравето и щастието на отделния индивид и засягат благосъстоянието на цели общности от хора. Така, освен причинените физически и емоционални травми, насилието увеличава риска за жените от бъдещи психологически, емоционални, поведенчески и физически отклонения и засяга възможността им да се ползват от техните човешки права.

Друг основен проблем са **съществуващите гендър**

⁶⁸ COM (2003) 773 final.

⁶⁹ Източник за 2000 г.: Общи индикатори за бедност и Социална изолация, EUROSTAT, ECHP UDB, декември 2002

стереотипи при провеждането на медицинските изследвания в ЕС.

По-голяма част от биомедицинските изследвания продължават да се основават на схващането, че мъжете и жените са физиологично еднакви във всички отношения, с изключение на репродуктивната система. Останалите биологични различия се пренебрегват, както и социалните/гъндър различия, които силно влияят върху здравето. Много малко жени присъстват в доминираната от другия пол сфера на медицинските изследвания, в качеството им на изследователи или на субекти на изследването.

Застаряването на населението също ще постави много проблеми:

ще се увеличат болестите, свързани с напредване на възрастта и броят на жените, които ще се нуждаят от дългосрочно лечение. За да се отговори на предизвикателствата на тези демографски тенденции, от съществено значение е да се разполага с достатъчно на брой професионалисти, обучени и по гъндър проблематиката.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. Засилване ролята на програмите за превенция на здравето на жените

По време на изготвянето на националните държавни политики и на Европейските програми следва да се вземат предвид спецификите на женското здраве и да се гарантират здравните нужди на цялото население. Специално внимание следва да бъде отделено на проблемите на жените от маргинализираните групи, като жени с увреждания, имигранти и жени от малцинствата. В здравните политики трябва да се отделя специално внимание на нуждите на възрастните жени, предвид демографските тенденции. Ако не бъде изработена целенасочена политика за посрещане на нарастващата нужда от здравни грижи за застаряващото население, съществува риск възрастните жени да поемат основната грижа, което ще доведе до допълнително натоварване с негативни последици за тяхното здраве.

2. Засилване на инициативите с гъндър насоченост за решаване на проблемите в областта на превенцията на ХИВ/СПИН, болестите предавани по полов път и сексуалното и репродуктивно здраве

Считано от ранна възраст, мъжете и жените в ЕС трябва да имат равен достъп до информация, образование и услуги в областта на сексуалното и репродуктивно здраве. Репродуктивните здравни услуги трябва да бъдат адресирани към сексуалното и репродуктивно здраве на жените в неговата цялост и през целия жизнен цикъл на жените, като съответните мерки се отнасят до болести предавани по полов път, нежелана бременност, менопаузата и други типично женски здравни проблеми. Момчетата и момичетата се нуждаят от по-цялостно образование за сексуално здраве, което да включва възпитаване на ново отношение на момчетата и младите мъже към сексуалността и да ги кара да осъзнават тяхната лична отговорност в тази област. Правителствата трябва да осигуряват безплатен достъп до всички скрининг изследвания и превантивни медицински услуги. Те също така трябва да гарантират лесен достъп до контрацептиви на достъпни цени, включително до средства за спешна контрацепция. Качеството на здравните услуги следва да бъде обект на

специално внимание, включително и правото на безопасно и законно прекъсване на бременността. Жените не бива да бъдат преследвани за това, че желаят да направят аборт, а медицинските лица, дори в случай на отказ да извършат аборт поради техните убеждения, следва да насочат жената към качествена медицинска услуга.

3. Джендър мейнстриминг в стратегията за здравословни и безопасни условия на труд

Равнопоставеността на половете следва да бъде включена във всички области на здравословните и безопасни условия на труд в ЕС и на национално ниво, както се подчертава в Стратегията на ЕО за периода 2000 - 2006 г. Джендър компонентът следва да бъде ясно дефиниран и прозрачен, както и да се изгради всеобхватна рамка като ръководство за джендър мейнстриминг в областта на политиките, програмите и практиките за здравословни и безопасни условия на труд.

4. Законодателство, изследвания и изграждане на капацитет за джендър чувствителност

Необходимо е разработване на законодателство, което да съдържа изискване за прилагането на методи за тестване на различното отражение на медикаментите върху мъжете и жените, тъй като практиката доказва, че реакциите и ефектите при двата пола се различават. Лекарствените средства следва да се изпробват не само върху възрастни, но и върху децата. По-нататък, ако политиките и програмите трябва да бъдат съобразени с джендър проблематиката, от съществено значение е обучението на здравните работници и на тези, които вземат решение в тази сфера. Повече изследвания следва да се провеждат относно джендър различията в здравето и заболяванията. Програмите за изграждане на капацитет ще трябва да наблягат на по-широката джендър проблематика и нейното отражение в областта на здравето. Програмите за обучение на висши и средни медицински кадри в ЕС също така трябва да бъдат променени с цел джендър проблематиката да бъде съответно интегрирана в планирането на предоставяне на услуги в бъдеще. Медицинските учебници трябва да представят джендър аспектите на разликите в симптомите при жените, мъжете и при децата, както и на разликите в лекарствените реакции при тях. Също така, **всички важни здравни статистически данни следва да бъдат разбити и анализирани по пол.**

5. Забрана и преследване на гениталното осакатяване при жените (FGM)

Всяка форма на подобно осакатяване, в каквато и да била степен представлява акт на насилие срещу жените и нарушава основни човешки права, като правото на телесна неприкосновеност, на физическо и душевно здраве, на сексуалните и репродуктивни права. ЕС следва да превърне превенцията, забраната и преследването на гениталното осакатяване в приоритет на политиките и програмите за сексуално и репродуктивно здраве и права. ЕС трябва, също така, да поеме водеща роля в поставянето на този проблем на дневен ред на международно ниво с цел постигане на обща забрана на гениталното осакатяване.

D. Насилието срещу жените

Стратегически цели:

D.1: Предприемане на широкообхватни мерки за борба с насилието срещу жените.

D.2: Изследване на причините и последиците от насилието срещу жените и върху ефективността на превантивните мерки.

D.3: Борба с трафика на жени и оказване подкрепа на пострадали от насилие вследствие проституция и трафик.

Насилието срещу жените е най-сериозното нарушение на женските човешки права и основни свободи. В ЕС всяка пета жена е жертва на насилие от своя партньор.⁷⁰ То приема много и различни проявления, като например домашно насилие срещу жената, сексуално насилие, сексуален тормоз, проституция, трафик на жени и др. Основната причина за това негативно явление е дълбоко вкорененото разбиране за превъзходството на мъжа над жената. Така насилието се явява проявление на това отношение на неравнопоставеност, при което мъжът е основният извършител на насилието срещу жените във всичките му форми. Проблемът за насилието срещу жените пресича много от областите на компетентност на ЕС, като човешки права, социална политика, правосъдие и статистика, но не е систематично интегрирано като тяхна съставна част, защото все още няма разработена нормативна база за действие на ЕС срещу насилието спрямо жените.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти на ЕС

Безспорен успех е включването на Декларация за борба с всички форми на домашно насилие в проекта за Договор за Европейска конституция (Във връзка с член III - 2, клаузата за джендър мейнстриймिंग). Тя няма правна сила, но е свидетелство за морален ангажимент и политическа воля. Сферата ѝ е ограничена само до домашното насилие, а би била по-ефективна, ако се отнасяше до всички форми на насилие. Въпреки това, формулировката е доста силна, защото призовава държавите членки да предприемат необходимите мерки за превенция и наказване на домашното насилие, както и за подкрепа и защита на пострадалите лица. Конституцията на ЕС ще влезе в сила едва след ратифицирането ѝ от всяка отделна държава членка.

Основен инструмент на ЕС за борбата с насилието срещу жените е многогодишната програма ДАФНЕ, която насърчава и подкрепя работещите в тази сфера НПО в развиването на контакти и в обмяна на информация, както и в разработването на превантивни и защитни мерки за борба срещу насилието над деца, младежи и жени. В утвърдената през 2004 г. от Съвета нова програма Дафне за периода 2004 - 2008 г., жените представляват една от трите групи бенефициенти на програмата, заедно с младите хора и децата.

⁷⁰ ЕЖЛ, "Разкриване на скрити данни за домашното насилие в ЕС", 1999.

Европейския парламент

По време на мандата 1999 - 2004 г. Комисията по правата на жените към Европейския парламент прие следните доклади във връзка с насилието срещу жените:

- *Програма Дафне 2000 - 2004: Действия за борба с насилието срещу деца, младежи и жени,*⁷¹ - средносрочен преглед на действащата програма Дафне.
 - *Борба срещу организираната престъпност: нови мерки за превенция на трафика на жени.*⁷²
 - *Джендър аспекти в предотвратяването и разрешаването на въоръжени конфликти.*⁷³
 - *Гениталното осакатяване на жени.*⁷⁴
 - *Програма Дафне II 2004 - 2008: Действия за превенция на насилието срещу деца, младежи и жени.*⁷⁵
 - *Последици от секс - индустрията в ЕС (този доклад не е предложен за приемане в пленарно заседание от ЕП).*⁷⁶
- В допълнение към докладите на Комисията по правата на жените, други парламентарни комисии са приели становища по въпросите на насилието срещу жени, а именно:
- *Прилагане на мерки за борба с детския секс туризъм (комуникация).*⁷⁷
 - *Свобода, правосъдие и сигурност: защита, компенсации и достъп*

⁷¹ А5-0056/1999

⁷² А5 -0127/2000 19 май ОJ C59, 23.02.2001, р.307

⁷³ А5-0308/2000 30 ноември 2000, ОJ C 228, 13/8/2001 р.186

⁷⁴ А5-0285/2001 20 септември 2001 ОJ C 077, 28/3/2002 р.126

⁷⁵ А5-0083/2004, 19/2/2004

⁷⁶ А5-0274/2004, 30 март 2004

⁷⁷ А5-0052/2000, 30 март 2000 ОJ C378, 29/12/2000 019 080.

*до правосъдие на жертвите на престъпления.*⁷⁸

Публични изслушвания бяха организирани и по проблемите на трафика с цел сексуална експлоатация (2000 г.), оценката на постиженията и перспективите на програма Дафне (2003), както и върху последиците от секс-индустрията в ЕС (2004).

Ротационното председателство на Европейския съюз

От 2000 г. досега са организирани четири конференции, посветени на темата за борбата срещу насилието спрямо жени (от общо седем, първата от които е проведена през 1997 г.). Всеки път се приемат и редица препоръки, които могат да послужат като основа за провеждане на мониторинг на напредъка на държавите членки.

- Лисабон, **Португалия**, 2000 г.: „Насилието над жените: нулева толерантност“.
- Сантяго де Компостела, **Испания**, 2002 г.: „Насилието над жените с акцент върху домашното насилие, насилието в училище и сексуалния тормоз на работното място“.
- Атина, **Гърция**, 2003 г.: „Противодействие на домашното насилие и на трафика на жени“.
- Дъблин, **Ирландия**, 2004 г.: „Насилието срещу жените - от нарушаване към защита на човешките права“.

През изминалите години темата за **домашното насилие** се превърна в приоритетна за конференциите, посветени на насилието над жени, провеждани под патронажа на председателството на ЕС. Благодарение на проведените конференции в Испания, Гърция и Ирландия, в дневния ред бяха включени и други типове насилие.

На конференцията в Атина (2003 г.) е

⁷⁸ А5-0126/2000, 15 юни 2000 ОJ C067, 1 март 2001.

приета Резолюция, която призовава държавите членки и ЕС да работят за **приемането на законодателна база в областта на насилието срещу жени в ЕС**. Идеята е ясно препотвърдена на конференцията на ирландското председателство, с допълнението, че тази законодателна база ще позволи приемането на европейска директива за борба с всички форми на насилие срещу жените. Отправен е и призив насилието срещу жените да бъде разглеждано като нарушение на женските човешки права.

Европейски мерки за борба със специфични форми на насилие срещу жените

Домашно насилие

Приетите препоръки от Лисабон (2000 г.) в областта на домашното насилие призовават за провеждането на **мониторинг и оценка на всички проекти на държавите от ЕС и обмяна на добри практики и идеи** за превенцията и образованието, както и по отношение на превенцията на нови прояви на насилие и защита на жертвите.

На конференцията в Сантяго де Компостела (2002 г.) се подчертава необходимостта от **оценка на ефективността и ефикасността на предприеманите мерки** срещу насилието, включително и чрез използването на **общии индикатори** от всички страни от ЕС.

По време на Датското председателство на ЕС (2002 г.) са разработени следните седем **индикатора** за целите на борбата с домашното насилие: *Профил на жената жертва на насилие; Профил на насилника; Защита на жертвите; Мерки срещу насилника; Обучение на професионалисти; Мерки за борба с домашното насилие от страна на държавата; Оценка.*⁷⁹

Европейският съвет признава

и включва (2002 г.) тези седем индикатора са в **Заключителната оценка за изпълнението на Пекинската платформа от държавите членки и от Европейските институции**.⁸⁰

Трафик на жени

Трафикът на жени е забранен съгласно текста на *Хартата на основните права на ЕС (2000 г.)*. В тази връзка Европейските институции предприемат редица **мерки**:

През 2002 г. *Рамковото решение на Съвета относно противодействието на трафика на хора* дава общо определение за трафика, на основата на *Протокола на ООН за борба с трафика на хора*, особено на жени и деца, както и на наказанията за подобни престъпления.

През 2003 г. Съветът одобрява *Рамково решение за борба със сексуалната експлоатация на деца и с детската порнография*. През 2004г. се приема *Директива за издаване на краткосрочни разрешения за пребиваване на жертвите на трафик и нелегална имиграция, които сътрудничат с компетентните органи*.

През 2000 г. Европейският съвет приема *Решение за подписването от страна на ЕС на Конвенцията на ООН за транснационалната организирана престъпност и нейните Протоколи за борба с трафика на хора, особено на жени и деца и за контрабандата на мигранти по суша, море и въздух*.

През 2003 г. Съветът утвърждава *Резолюция за инициативи за борба с трафика на хора, особено на жени*, която призовава държавите членки на ЕС да бъдат постоянни в усилията си за противодействие на това явление и „*където е възможно - в сътрудничество с и при осигуряване подкрепа на съответните НПО*“.

⁷⁹ Виж Приложение 2 на настоящия доклад.

⁸⁰ Заседание на Съвет 2074 - Заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски права, Брюксел, 2-3 декември 2002 г.

Документът приканва комисията и отделните държави да „осигурят джендър измерение във всички предприемани действия и инициативи“.⁸¹

Европейският парламент приема Резолюция към Комуникацията на Комисията „По-нататъшни мерки в борбата с трафика на жени“ (2000 г.).

През 2004 г. парламентът провежда публично изслушване по проблема за „Последиците от секс - индустрията в ЕС“ и изготвя работен доклад, който е приет от Комисията по правата на жените, но не е представен на пленарно заседание на ЕП.

Сексуално насилие на работното място

През 2002 г. е приета Директива, която ревизира първата директива от 1976 г. относно „Прилагането на принципа на равенство в третирането на мъжете и жените по отношение на заетостта, професионалното обучение и развитие, и условията на труд“. Новоприетият инструмент съдържа определение за **тормоз и сексуален тормоз** на работното място като форма на дискриминация на основание на пола. Държавите от ЕС трябва да транспонират разпоредбите на директивата във вътрешните си законодателства най-късно до 5 октомври 2005 г.

Гениталното осакатяване на жените (FGM)

Европейският парламент прие Резолюция относно женското генитално осакатяване (2001 г.), в която осъжда много строго тази практика като нарушение на основни човешки права и спешно призовава ЕС и държавите членки за съвместна работа, за да бъдат защитени основните права на личността (в случая право на

телесна неприкосновеност, свобода на съвестта и правото на здраве). Призовава се към хармонизиране на съществуващите законодателства и ако те не се окажат подходящи, следва да се създаде специфично законодателство по този въпрос.

Целият набор от мерки, законодателство, доклади, резолюции и инициативи е доказателство, че насилието срещу жените е проблем от голямо значение на европейско равнище, но **фрагментарният метод за борба с проблема изисква създаването от ЕС на цялостна стратегия за борба с насилието срещу жените.**

2. Пречки и съществуващи празноти

Предприетите мерки от Европейските институции представляват реален напредък по отношение на целите на Пекинската платформа. Въпреки това, тези действия страдат от **липсата на съответната визия, стратегия и ясна политическа отговорност за премахване на мъжкото насилие срещу жените.** Без разработването на цялостна рамка на ЕС, превенцията и борбата с насилието ще си останат краткосрочни и фрагментарни мерки. От 1998 г. насам държавите от ЕС се обвързват с предприемането на мерки за борба с насилието, като препоръки на Председателството на ЕС или резолюции, но на практика няма изпълнение на тези ангажименти. Нещо повече, основните инструменти невинаги съдържат необходимия джендър аспект. Пример в това отношение е *Рамковото решение на Съвета относно положението на жертвите в наказателното производство*, което има много слабо джендър измерение.

Трафик на жени

Рамковото решение за трафика на Европейската комисия предлага на държавите членки една обща

⁸¹ Резолюция на Съвета за инициативи за борба с трафика на хора, особено на жени (2003/С 260/03).

дефиниция за трафик, а Декларацията от Брюксел осигурява широка рамка за мерки и действия. На този етап, обаче, мащабността на проблема изисква по-енергични усилия с оглед постигане на съответствие с препоръките на Пекинската платформа за действие.

Повечето държави от ЕС, които често са и страни на произход, транзитни страни или дестинация за трафик, разполагат с действащо законодателство, но често не разполагат с мерки за превенция, за подкрепа, закрила и рехабилитация на жертвите. Проблемът изисква координирани усилия и изработване на обща стратегия на ЕС за проследяване на цялата верига на трафика.

В трафика са замесени предимно жени и деца и проблемът не бива да се разглежда отделно от този за проституцията. В някои страни проституцията е легализирана, с което се превръща в приемлива от законова гледна точка форма на експлоатация. В тези държави (Германия, Холандия) са наблюдава увеличение на броя на проституиращи чужденки, повечето от които нелегални и жертви на трафик. Развитието на „секс-индустрията“ и превръщането на женското тяло в стока, свързано с процеса на либерализация на услугите, доведоха до увеличаване на проституцията във всички страни от ЕС.

Липсата на политически анализ на насилието по отношение на жените

Фрагментарният подход на ЕС към насилието срещу жените води до липсата на политически анализ на процеса. Това означава, **че се пренебрегва феминисткият анализ на насилието срещу жените като израз на неравни властови отношения между двата пола и тяхното институционализиране във всички сфери на обществения и личния живот.** Женските неправителствени организации, които работят в тази сфера са загрижени за последиците от това явление върху способността на жените да се противопоставят и да преживяват насилието на мъжете, както и за действията на правителствата по приемане на съответните политики, определяне на приоритети и отделяне на необходимите ресурси.

Липсата на статистически данни за насилието срещу жените: На ниво ЕС такива данни не са систематично събирани, въпреки че **статистиката и данните за насилието спрямо жените са от изключително значение**, за да се очертаят мащабите на това насилие, както и за провеждането на допълнителни изследвания за приложение на законодателството и за ефекта от съответните мерки и програми.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. Политическият ангажимент на ЕС по проблема с насилието над жените е много необходима стъпка в настоящия момент и предполага следните елементи:

- *Политическо изявление на високо равнище* за осъждане на мъжкото насилие над жените и всичките му форми.
- *Нормативна база*, която да се превърне в ефективна основа на европейския правов ред за противодействие на всички форми на насилие срещу жените. Крайна цел на ЕС следва да бъде разпространяването на съответно законодателство, услуги, санкции и мерки за защита на жертвите и за наказателно преследване на извършителите.

- *Официално приемане на 25 ноември за Международен ден за борба срещу насилието срещу жените, което вече беше направено от ООН.*

2. Последователна стратегия на ЕС относно насилието срещу жените, което предполага:

- *Европейски план за действие за борба с насилието срещу жените, който да съдържа времеви рамки за изпълнение, цели и отправни точки. Това ще доведе до утвърждаването на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни стратегии, при максимално използване на ресурсите. Да се използват резултатите от програмата Дафне за разработването на допълнителни стратегии за борба с насилието, защото тя осигури сътрудничество в усилията за развитие и укрепване на мрежи в Европа, както и конкретни действия, анализи, данни и мерки по отношение на всички форми на насилие срещу жените.*
- *Рамка за мониторинг с цел оценка на напрежъка във връзка с поетите ангажименти на конференциите на председателствата на ЕС. Сегемте индикатора, развити по време на датското председателство, трябва да бъдат прилагани във всички страни и да се изработи механизъм за докладване и за по-нататъшни действия.*
- *Постоянен Европейски механизъм за мониторинг за идентифициране на добри практики, пропуски и нови проблеми във връзка с всички форми на насилие срещу жените в ЕС.*
- *Ежегодни статистики и данни за насилието срещу жените. Тази база данни ще бъде разработена чрез партньорство между националните статистически институции на страните от ЕС, националните обсерватории за насилието срещу жените и женските неправителствените организации, работещи в тази сфера.*
- *Възможности за провеждане на изследвания по темата в рамките на съществуващата програма на ЕС за изследвания и развитие.*
- *Стратегии за борба с трафика на хора с цел сексуална експлоатация като проблем, свързан с насилието срещу жени и с нарушаването на основни човешки права, а не единствено във връзка с нелегалната имиграция и организираната престъпност.*
- *Поемането на лидерска роля за осигуряване на ратифицирането от всички държави от ЕС на международни конвенции, като Протокола на ООН относно трафика на хора.*

3. Европейският парламент следва да одобри и обяви Европейска година срещу насилието срещу жените.

4. Създаване на позиция Регионален докладчик на ЕС по въпросите на насилието срещу жените, който да подпомага Докладчика на ООН по въпросите на насилието срещу жените във функциите ѝ на международно ниво.

5. Признаване на работата на женските НПО, работещи в тази област чрез осигуряване на достатъчно финансиране и възможности за работа по различни програми.

Е. Жените и въоръжените конфликти

Стратегически цели:

Е.1: Повишаване участието на жените в разрешаването на конфликти на ниво вземане на решения и защита на жените, живеещи в условия на въоръжени или други конфликти или под чужда окупация.

Е.2: Съкращаване на високите разходи за въоръжаване и осъществяване на контрол върху процеса на въоръжаване.

Е.3: Насърчаване на ненасилственото разрешаване на конфликти и ограничаване на нарушенията на човешките права в конфликтни ситуации.

Е.4: Насърчаване на ролята на жените в разпространяване културата на мира.

Е.5: Осигуряване на защита, подкрепа и обучение на жените бежанки, други изселени жени, нуждаещи се от международноправна защита и на изселени жени във вътрешността на страната.

Е.6: Закрила на жените от колониите и несамоуправляващите се територии.

Конфликтите и войните засягат в по-голяма степен жените и децата, и особено младите момичета. Идеята за основаването на ЕС е свързана с осигуряването на дълготраен мир в Европа, но понастоящем ЕС се въздържа да поеме лидерска роля за разпространение на културата на мира по света. Липсата на жени на дипломатически и политически позиции е сред най-сериозните пречки за участието им в предотвратяването на конфликти, в омиротворяването и в пост - конфликтното възстановяване. В общ план може да се говори за постигнат напредък, благодарение на изразената от ЕС позиция относно жените и въоръжените конфликти, с която се признава потенциала на жените за утвърждаването на мира и разрешаването на конфликти, но това трябва да бъде превърнато в конкретни действия.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти на ЕС

Нормативна/договорна основа

Член 2 от Договора за ЕС (ДЕС)
утвърждава като една от целите на Съюза развитието на „обща външна политика и политика на сигурност, както и постепенно изграждане на обща отбранителна политика, което може да доведе до обща отбрана“.

Член 17 от Договора за ЕС предвижда
„Прогресивното изграждане на обща отбранителна политика ще бъде подкрепяно по начин, по който държавите членки смятат за подходящ чрез тяхното взаимно сътрудничество във

въоръжаването.“ (чл. 17§1 от ДЕС)
и „ще се състои в хуманитарни и спасителни задачи, омиротворителни задачи, задачи за разрешаването на кризи, включително и мирно възстановяване.“ (чл. 17§2 от ДЕС).

Резолюция на Европейския парламент

През ноември 2000 г. парламентът приема резолюция за **Участието на жените в мирното разрешаване на конфликти**. Документът е приет непосредствено след безпрецедентната **Резолюция 1325 на Съвета за сигурност на ООН и приемането и** (октомври 2000 г.) може да се счита за допълнение към нея, със специфичен фокус върху ЕС.

Международния наказателен съд (МНС)

24 държави членки на ЕС са ратифицирали Римския статут на МНС (Чешката република го е подписала през юни 2004 г., но не го е ратифицирала), което е важен знак за волята на държавите членки за **съдебно преследване на извършителите на престъпления срещу жените като престъпления срещу човечеството.**

Жените, които търсят убежище и бежанките

Въпросът за предоставянето на убежище е предмет на компетенции, споделени между Европейските институции и държавите членки. През 1999 г. последните постигат консенсус за съвместна работа по изработването на „обща система за предоставяне на убежище“ с цел хармонизиране на процедурите и системите на ЕС в тази област, въпреки запазването на компетенциите на държавите на национално ниво. Редица предложения за политически мерки са поставяни за обсъждане от 1999 г. насам, но нито една от утвърдените политики не съдържа специфични джендър аспекти.

Основните политики на ЕС в областта на предоставянето на убежище са:

Предложението за *Директива за минималните стандарти при процедурите в държавите членки за предоставянето и отнемането на статута на бежанец* все още не е прието.⁸²

През 2001 г. е приета *Директива за минималните стандарти по предоставяне на временна закрила при случаи на масови вълни от изселени лица и за мерките за насърчаване на балансирани усилия между държавите членки при приемането на такива хора и при*

*понасяне на последиците от това.*⁸³

През 2001 г. е направено предложение за *Директива относно утвърждаване на минимални стандарти за приемане на молби за предоставяне на убежище в държавите членки на ЕС, която е приета през 2003 г.*⁸⁴

През 2001 г. е направено предложение за *Директива относно утвърждаването на минимални стандарти за квалифицирането, като и за предоставяне статут на бежанци на гражданите на трета страна или на хора без гражданство, в съответствие с Женевската конвенция от 1951 г. и нейния протокол от 1967 г. или на хора, които се нуждаят от международна защита.*⁸⁵ Документът бе приет през 2004 г.

2. Пречки и съществуващи празноти

Липса на политическо лидерство на ниво ЕС

ЕС не е разработил общи стандарти относно поведението на военните, омиротворителните сили, включително на оказващите хуманитарна помощ, действащи от името на ЕС в зони на конфликт и война. Тези стандарти и мерки би следвало да съдържат ясно осъждане на всички форми на насилие срещу жените, включително проституция и трафик на жени и момичета с цел сексуална експлоатация.

Жените, нуждаещи се от убежище и бежанките - един спешен за решаване проблем

Тази тема остава критичен проблем, предизвикващ загриженост за ЕС, поради редица причини:

Не съществуват статистически данни, **разделени по пол.** Такава информация би осигурила по-голяма видимост на жените, които търсят

⁸³ Директива на Съвета 2001/55 ЕС.

⁸⁴ Директива на Съвета 2003/9/ ЕС

⁸⁵ COM (2001) 510.

⁸² COM (2000) 578 final.

убежище, чрез отчитане броя и типа на подадените молби за предоставяне на убежище (причини, поради които се търси убежище).

Не са развити **указания с джендър насоченост** на ниво ЕС, като например набор от общо приети стандарти на ЕС и указания, които да помогнат на вземащите решения в разбирането на естеството на и идентифицирането на жалбите, основаващи се на преследване поради дискриминация по отношение на жените с цел да се улесни достъпът

им до убежище.

В случаите, когато жените са получили легален статут, при събиране на семейства например, техният статут често зависи от този на мъжа. Това поставя жените в уязвима позиция, особено ако партньорът им упражнява насилие спрямо тях. В съответствие с европейските политики за равнопоставеност наполовете, следва да се осигури **независим статут на жените**.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. Активно насърчаване на равнопоставеното участие на жените в предотвратяването, управлението и разрешаването на конфликти и в мирното възстановяване чрез:

- **Развиване на капацитета на ЕС в рамките на общата политика за сигурност и отбрана** за участие в предотвратяването на конфликти и за насърчаване на концепцията за сигурността на индивида.
- **Създаване на мандат** в рамките на общата политика на сигурност и отбрана за:
 - координиране на усилията на ЕС за невоенното разрешаване на конфликти;
 - приемане, прилагане и наблюдение на изпълнението на кодекси на поведение за военните и цивилни европейски части в конфликтни зони;
 - включване на най-малко **40% жени** на всички позиции, свързани с преговори, поддържане на мира и омикротворяване, предотвратяване на конфликти, проучвателни и наблюдателни мисии на ЕС и на държавите членки.⁸⁶
- **Изработване на ясно джендър ориентирани „Кодекси на поведение“** относно етичните стандарти на поведението на персонала от военните и цивилните омикротворителни мисии и хуманитарни такива на ЕС в зони на въоръжен конфликт. Тези кодекси трябва да постановяват, че сексуалната експлоатация представлява сериозно нарушение, което може да доведе до санкции и до отстраняване от длъжност.

2. **Защитата на женските човешки права да се издигне като основен приоритет на донорските програми** за развитие и реконструкция чрез:

- **Изграждане на системи за подкрепа и насочване на инвестиции към специализирани услуги за жертвите** на изнасилване и травми от насилие на основание на пола по време на конфликти.

⁸⁶ Съгласно препоръките на Резолюцията на Европейския парламент относно "участието на жените в мирното разрешаване на конфликти", 2000 г.

- **Отпускане на необходимите средства с цел получаване на обезщетения от жените** след въоръжени конфликти чрез механизмите на международното право.
- **Отпускане на необходимите средства за активно участие на жените като лидери** във възстановяването на живота на общността и в достъпа до инфраструктура като питейна вода, ток, училища, лечебни заведения, пътища, както и в изграждане/възстановяване на правните и административни държавни структури.

3. Осигуряване защита на жените, които бягат от държавата си

Поради важността на тази тема за ЕС и в частност на проблема по отношение на жените, търсещи убежище, европейските институции и държавите членки следва да предприемат следните стъпки в процеса на хармонизиране на политиките по предоставяне на убежище:

- **Предоставяне на убежище на жените, при признаване на насилието на основание на пола** за легитимна причина по смисъла на Женевската конвенция на ООН за статута на бежанците (1951 г.) и включване на насилието на основание на пола в тълкуването на съществуващите пет критерия по Конвенцията (раса, религия, националност, политическа ориентация или принадлежност към определена социална група).
- **Приемане на Указанията на Върховния комисариат за бежанците към ООН** относно защитата на жените бежанки и за превенция и действия срещу сексуалното насилие срещу жените бежанки.
- **В рамките на процеса на хармонизиране на политиките на ЕС за предоставяне на убежище да бъдат приети** насоките на ООН за „Международната защита - Преследване на основание на пола по смисъла на Чл. 1А (2)“⁸⁷ с цел подпомагане на длъжностните лица от ЕС и в държавите членки за разбиране на естеството и определяне на легитимността на молби за убежище, подадени от жени жертви на насилие.
- **Ежегодно разработване на статистически данни, разделени по пол** относно: 1) броя на подадените молби за убежище и посочените причини; 2) броя на приетите и отхвърлените молби и причини за това; 3) броя мъже и жени, получили статут на бежанци; 4) брой репатрирани лица (доброволно/принудително); 5) броя на лицата, изпратени в „трети безопасни страни“.

4. Да се инвестира в гражданското общество като средство за предотвратяване на конфликти

Днес, когато естеството на конфликтите и войните се променя толкова бързо, въпросът за превенцията на конфликтите следва да се превърне в основен такъв. Ето защо е жизнено важно признаването на женските НПО, за да се подкрепи гражданското общество и се създаде здрава среда, основана на сигурността на личността. В тази връзка ЕС следва да подкрепи жените при изграждането на общностите и да инвестира в женските НПО чрез съществуващите политики за развитие. Съюзът трябва да поддържа и засили ролята си на донор в зони на конфликти и война.

⁸⁷ Върховен комисариат за бежанците към ООН: Мерки за международна защита: Преследване на основание на пола по смисъла на Чл. 1А (2) на Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола към нея за статута на бежанците, HCR/GIP/02/01, 7 май 2002 г.

Ф. Жени и икономика

Стратегически цели:

Ф.1: Насърчаване на икономическите права и независимост на жените, Включително достъп до заетост, подходящи условия на работа и контрол върху икономическите ресурси.

Ф.2: Улесняване на равноправния достъп на жените до ресурси, заетост, пазари и търговия.

Ф.3: Осигуряване на бизнес услуги, обучение и достъп до пазари, информация и технологии, В частност на жените с ниски доходи.

Ф.4: Насърчаване на икономическия капацитет на жените и пазарните мрежи.

Ф.5: Премахване на сегрегацията на труда и всички форми на дискриминация в заетостта.

Основен елемент за постигането на равнопоставеност на половете е равното участие на мъжете и жените в икономическото и социалното развитие, както и при ползването на обществените ресурси. Ситуацията в ЕС понастоящем доста се различава от това изискване. Европейските политики като икономическите политики, политиките за заетостта, социалните политики, както и бюджетният процес все още не насърчават достатъчно икономическите права на жените. Законодателството на ЕС за равнопоставеност на половете набляга най-вече върху заетостта и редица правни норми бяха приети в тази област, но въпреки това дискриминацията на трудовия пазар е все още факт и се налага да бъде постигнат чувствителен напредък в прилагането на съществуващото законодателство.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти на ЕС

Нормативна/договорна основа

Европейската договорна база в областта на икономическите политики е много добре развита и най-застъпена в Раздел VI - *Общи правила относно конкуренцията* и Раздел VII от ДЕО - *Икономическа и Валутна политика*.

Заетост

Раздел XI, член 137 от ДЕО предоставя възможност на ЕС да подкрепя и допълва дейностите на държавите членки в областта на равнопоставеността на половете по отношение на достъпа до заетост и условията на труд. Чл. 141 от ДЕО е **основната нормативна база** за приемането на европейското

законодателство за равенство на мъжете и жените в заетостта, като задължава държавите членки да осигурят принципа на равно заплащане за двата пола.

Раздел VII, член 128 от ДЕО определя задължението на Съвета ежегодно да разглежда положението със заетостта и да приема общи насоки за политиките по заетостта в държавите членки на ЕС.

На основата на чл. 141 са приети редица директиви:

Директива на Съвета 2002/73 от 2002 г. за изменение на Директива на Съвета от 1976 г. за прилагане на принципа за равенство в третирането на мъжете и жените по отношение на заетостта, професионалното обучение и развитие, и условията на труд. Така изменената директива дава определение на и признава тормоза

и сексуалния тормоз на работното място за дискриминация на основание на пола, както и предвижда повишена защита за всяка работничка или служителка, която счита, че е дискриминирана от работодателя, поради това, че е жена.

*Директива относно родителския отпуск*⁸⁸ предвижда отпуск от минимум три месеца за работещите родители, мъже и жени, при раждане или осиновяване на дете.

*Директива относно тежестта на доказване при дискриминация на основание на пола в заетостта*⁸⁹ позволява преместване на тежестта на доказване, без да я обръща, при случай на дискриминация на основание на пола, както и за първи път предлага определение за непряка дискриминация.

Директива за постепенно прилагане на принципа на равенство в третирането на мъжете и жените в областта на общественото осигуряване (79/7/ЕЕС от 19 декември 1978 г.) въвежда принципите за равенство в областта на социалното осигуряване. Това се прилага за работещото население по отношение на следните рискове: заболяване, увреждане, старост, трудова злополука, професионално заболяване и безработица. *Директива относно професионалните социално осигурителни схеми (86/378/ЕЕС от 24 юли 1986 г.)* разпростира принципа на равно третиране до професионалните социално осигурителни схеми.

Директива 86/613/ЕЕС от 11 декември 1986 г. относно прилагането на принципа за равно третиране на мъжете и жените, които осъществяват дейност като самостоятелно заети, включително в земеделието, и относно закрилата на самостоятелно заетите жени по време на бременност и

майчинство. Тази директива се отнася до самонаетите лица и техните помощници (обикновено жени). Директивата не отива по-далеч от задължението на държавите членки да изследват статута на помощника и възможността за отпуск за бременност и/или майчинство за само наетите жени или техните помощници.

Други европейски разпоредби в областта на икономическата политика

Структурни фондове на ЕС

Правната рамка на структурните фондове е в *Раздел XVII от ДЕО - Икономическа и социална кохезия (изравняване).*

Социална политика

Въпреки че повечето социални политики остават в сферата на компетентност на държавите членки, ЕС може да реши да използва европейските институции за развитието на съвместни социални политики, съгласно *Раздел XI от ДЕО.*

Други европейски актове

Европейска стратегия за заетост (ЕСЗ)

Работата по първата координирана европейска стратегия в областта на заетостта започва през 1988 г., като всички държави от ЕС постигат съгласие за развитие на свои политики за заетост, съобразно общи *Европейски насоки за заетост* и за разработване на ежегодни *Национални планове за действие в сферата на заетостта*, в съответствие с ЕСЗ.⁹⁰ До 2003 г. равните възможности на мъжете и жените бяха един от четирите стълба на ЕСЗ, която съдържаше изричното изискване за прилагане на принципа на сгендър мейнстриймнг. **За голямо съжаление, равнопоставеността на половете вече не фигурира сред общите цели**

⁸⁸ 96/34/ЕЕС от юни 1996 г.

⁸⁹ 97/80/ЕС от 15 декември 1998 г.

⁹⁰ този подход е наречен впоследствие "Отворен метод на координация" и е широко прилаган в областта на социалните политики.

на Новата европейска стратегия за заетост⁹¹ от 22 юли 2003 г., въпреки препоръките на Европейския парламент. Все пак една кратка клауза за джендър мейнстриймнг е включена⁹² в ревизираната ЕСЗ и равните възможности на двата пола е една от десетте „Приоритетни области за действие“. Във връзка с това следва да се отбележи, че последното се отнася само до необходимостта от повишаване на грижи за децата и други зависими лица, до значителното намаляване на джендър разликите в нивата на заетост, нивата на безработица и разликите в заплащанията до 2010 г. Като цяло, равнопоставеността на половете е по-слабо застъпена в новата стратегия за заетост. В процеса на присъединяване към ЕС страните кандидатки трябва да хармонизират политиките си по заетостта с ЕСЗ чрез т.нар. Съвместни оценки на заетостта (JAP). С влизането им в ЕС, ЕСЗ се прилага изцяло към новите държави членки.

Лисабонската стратегия: повишаването на заетостта сред жените е основна цел

Европейският Съвет от Лисабон (март 2000 г.) формулира десетгодишна стратегия за ЕС *“за превръщането му в най-конкурентоспособната и динамична икономика на света, основана на знанието, отличаваща се с устойчив икономически растеж, с повече и по-качествени работни места и с по-висока степен на социална кохезия“*. Заложена е целта до 2010 г. нивото на заетост в целия ЕС да достигне 70%, а това на жените - над 60%.

⁹¹ 2003/578/ЕС.

⁹² Целите на ЕСЗ са пълна заетост, качество и производителност на работното място, кохезия и трудов пазар, създаващ условия за интегриране. “Клаузата” за джендър мейнстриймнг гласи: “За постигането на трите основни цели, държавите членки трябва да прилагат политики в съответствие с цитираните приоритети за действие. Те трябва да прилагат подхода на джендър мейнстриймнг при всеки приоритет.”

Пролетната сесия на Европейския Съвет: мониторинг на съответствието на политиките на ЕС

Ежегодната Пролетна сесия на Европейския Съвет е утвърдена от държавните глави на страните от ЕС като ключова за извършване на оценка на съответствието между провежданите от ЕС социална, икономическа политика и политика по заетостта, както и оценка на напредъка в различните политически области. Важна стъпка за интегрирането на темата за равнопоставеността на половете в цялостната рамка на европейските политики е *Докладът на Комисията относно равнопоставеността на половете пред Пролетната сесия на Европейския Съвет*.⁹³

Цели във връзка с предоставянето на услуги за отглеждане на дете

На Пролетната сесия на Европейския Съвет в Барселона от 2002 г. държавите от ЕС постигат консенсус върху следните цели: предоставяне на обществени услуги (детски градини) до 2010г. за най-малко 90% от децата от 3 години до задължителната училищна възраст, както и за най-малко 33% от децата под 3-годишна възраст.

Индикатори на Съвета на министрите „Жените и икономиката“⁹⁴

Съветът на министрите е разработил индикатори „Жените и икономиката“, като някои от тях са във връзка с: джендър разликите при заплащането (белгийското председателство на ЕС, 2001 г.) и съвместяване на професионалните и семейните задължения (френското председателство, 2000 г.). При италианското председателство (2003 г.) бяха разработени индикатори за броя на жените на управленски

⁹³ COM 2004/115 final.

⁹⁴ Виж Приложение 2.

позиции в сферата на икономиката, но въпросът за техния статус и за начина на тяхното използване остава неясен.

Европейски социален план⁹⁵

През декември 2000 г. Съветът в Ница прие първия Европейски социален план, който предвижда мерки за укрепване на социалната политика на Съюза. Той дефинира специфичните приоритети до 2005г. Във всички сфери на социалната политика, целящи подобряване и модернизиране на европейския социален модел. „Насърчаване на равенството между половете“ е една от областите на социалния план.

Европейска стратегия за модернизиране на социалната защита⁹⁶

Системите за социална защита са били и остават компетенция на държавите членки на ЕС. През 1999 г. те все пак вземат решение да си сътрудничат в областта на четирите основни цели в развитието на системите за социална защита.⁹⁷ За съжаление, равнопоставеността на половете не е сред приоритетните теми.

Европейска стратегия за реформиране на пенсионните системи (Заклучения от Лаекен, 14-15 декември 2001 г.)

Темата за равнопоставеността на мъжете и жените е включена в целите на тази стратегия, чиято задача е премахване на пряката дискриминация в пенсионните системи, където и ако

още съществува такава. Необходимо е да се уточни обаче, че принципът не се прилага все още в схемите на частното и допълнителното пенсионно осигуряване, които се разпространяват широко в ЕС.

Програми и бюджети

Уредба на структурните фондове (2000 - 2006 г.)

Съгласно правилата за периода 2000 - 2006 г. равните възможности на мъжете и жените се разглеждат като обща цел на дейностите, финансирани от структурните фондове. Следователно, страните от ЕС трябва да посочат как са интегрирали равенството между половете. Във всички програми по структурните фондове на национално ниво държавите членки трябва ясно да заявят как тези програми се очаква да засегнат/ползват съответно жените или мъжете и да покажат как техните програми съответстват на общата цел за насърчаване на равенството.

Общностната инициатива „Equal“

В духа на провежданата реформа на структурните фондове през 2000 г., бившата програма NOW - „Нови възможности за жените“ бе прекратена. Новата инициатива „Equal“ бе създадена за подкрепа на действия за борба с всички форми на дискриминация на трудовия пазар, включително и на базата на пола.

Европейска стратегия за борба с бедността и социалната изолация (2000 г.) - виж в раздела, посветен на Жените и бедността.

2. Пречки и съществуващи празноти

Равнопоставеността на половете не е застъпена във всички икономически политики на ЕС като цяло

Съюзът е създаден основно около идеята за изграждане на общо пространство за свободно движение и икономическо сътрудничество. Както се подчертава в последния

⁹⁵ Решение на Съвета 7815/01 от 9 април 2001 г.

⁹⁶ COM (1999) 347 final, приета от Съвета на 29 ноември 1999 г.

⁹⁷ четирите основни цели са: заетостта да гарантира сигурен доход; сигурна пенсия и устойчиви пенсионни системи; насърчаване на социалната интеграция; осигуряване на висококачествено и устойчиво здравеопазване.

доклад на Комисията прег Пролетния съвет⁹⁷, основен фокус на икономическите политики на ЕС остават конкурентоспособността и икономическия растеж, като перспективите за равенство между половете не са интегрирани в търговските, финансовите и икономически политики на Общността. Нещо повече, домакинските дейности и незаплатеният труд не се отчитат при изчисляване на БВП, като в резултат на това разработваните стратегии за икономически растеж не съдържат джендър анализ при измерването на производителността. Много рядко се признава, че масовите съкращения в сектора на публичните услуги и на държавните разходи по тях (например в здравеопазването) водят до изместване на разходите от платения към неплатения сектор и следователно върху жените, които все още извършват най-големия дял от незаплатените грижи.

Ефектът от политиките на ЕС в заетостта върху равнопоставеността на половете е все още слаб

Сравнително малък напредък е постигнат в ограничаването на дискриминацията на пазара на труда. Недостатъчни са усилията на държавите от ЕС за повишаване на женската заетост и за намаляване на разликите в нивата на заетост и безработица, а причините за съответните проблеми не се атакуват достатъчно. Действията за намаляване на разликите в заплащането си остават откъслечни и прилагането на джендър мейнстриймиз в съществуващите системи и новите политики не се извършва систематично, а липсват и оценки за въздействието им върху равнопоставеността на половете.⁹⁹ Страните от Общността

подценяват факта, че понякога затвърждават патриархалните джендър стереотипи чрез някои политики за „съвместяване на семейните и професионални отговорности“. Не се инициират и достатъчно мерки за социални грижи за други зависими лица, освен децата.

Макар че средното ниво на женската заетост в новите членки на ЕС е по-високо от това в петнадесетте държави от ЕС, необходимо е да се отдели специално внимание на мерките за равнопоставеност на половете при прилагането на ЕСЗ. Противно на предвидените в нея цели, в десетте новоприсъединили се страни дискриминацията на жените на трудовия пазар и в областта на заплащането остават сериозни проблеми при отслабена инфраструктурата за социални грижи.

Достъпът на жените до ресурсите на ЕС е ограничен

Въпреки силното присъствие на темата за равнопоставеността на половете на регулаторно ниво в ЕС, тя не е застъпена при подготовката и изпълнението на програмите по структурните фондове на ЕС на национално ниво. Отбелязва се и липса на ясна и последователна методология за джендър мейнстриймиз в тези фондове (като например използване на съответни индикатори и механизми за джендър бюджетиране) като ръководство за съответните политически институции на национално и регионално ниво.

Европейските политики за социална защита не са обвързани с проблема за равнопоставеността на мъжете и жените

Социалните политики на страните от ЕС са не само „защитни мрежи“, но и неотделима част от кохезията на нашите общества, където те осигуряват преразпределението на ресурсите. Последните включват: грижи за децата, възрастните и други зависими лица; социални услуги; здравеопазване; пенсионно осигуряване

⁹⁸ COM(2004)) 29

⁹⁹ Joint employment report 2003/2004, Council decision 5.03. (7069/04)

и т.н. Всички тези социални политики дават сериозно отражение върху обществените отношения между мъжете и жените. Проблемът за равнопоставеността би следвало да бъде включен във всички европейски политики за социална защита, но засега това не се прави в задоволителна степен. Липсват

конкретни анализи и препоръки как равенството между половете да бъде поставено в основата на европейското сътрудничество в областта на социалната защита.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. Интегриране на проблема за равнопоставеността на мъжете и жените в макроикономически политики на ЕС в тяхната цялост

Предстоящите доклади в областта на социално-половото равенство, които ще бъдат представени на вниманието на Пролетната сесия на Съвета на ЕС трябва да си поставят по-амбициозни цели и да съдържат подробен джендър анализ на Общите насоки за цялостна икономическа политика на ЕС, на структурните фондове, както и на финансовите, бюджетни и търговски политики на Общността. Специален акцент следва да бъде поставен върху отражението на търговските споразумения върху заетостта сред жените, тъй като те често водят до съкращения на пазара на труда в страните от ЕС.

2. Прилагане на джендър бюджетирането на ниво ЕС и в програмите по структурните фондове

Ангажиментите, поети от държавите членки на ЕС по Пекинската платформа за действие трябва да се превърнат в осезаеми резултати чрез: въвеждането на джендър бюджетирането в ЕС, включително и при всички различни бюджетни процедури в ЕС и превръщането му в ключов елемент в новите програми на структурните фондове за периода 2007 - 2013 г.

3. Европейските политики за заетост трябва да станат по-ефективни в борбата с дискриминацията на основание на пола, като водят до повишаване достъпа на жените до пазара на труда и до подобряване на условията на труд

Европейските политики за заетост трябва да се съсредоточат върху мерки за подобряване условията на труд и осигуряване при атипични форми на заетост, за работещите на непълно и гъвкаво работно време, както и да разработят специфични мерки за заетост в подкрепа на групи жени, обект на множествена дискриминация, като например: жените с увреждания, младите момичета, представителките на малцинствата, имигрантките, лесбийките.

Необходимо е и прилагането на засилени мерки с цел: премахване на дискриминацията на пазара на труда и в заплащането; премахването на джендър сегрегацията на труда, предотвратяване на професионалните заболявания сред жените; осигуряване достъпа им до възможности за образование и обучение през целия живот; организиране на трудовата дейност съобразно необходимостта

от съчетаване на семейния и професионалния живот и за двата пола с тенденция към съкращаване на работното време.

4. Взаимодействие между политиките за заетост и социалните политики за насърчаване равнопоставеността на мъжете и жените на трудовия пазар, социалния и обществения живот

Европейските политики за заетост трябва да бъдат обвързани със социалните политики, за да бъдат постигнати ефективни резултати и за пълноценното реализиране на двата пола във всички сфери на обществения живот, и в частност на пазара на труда. ЕС следва да подобри прилаганите политики за достъпно и качествено отглеждане на деца от всички възрасти, да разработи мерки за обслужването на хора от други зависими групи и да развие допълнително законодателното регулиране на платения родителски отпуск в рамките на Общността. Необходимо е да се разработят и политики за насърчаване на равни отговорности на жените и мъжете по отглеждане и възпитание на децата и при домакинските задължения.

5. Обвързване на реформите в системите за социална защита с равнопоставеността на половете в обществото

В процеса на реформиране на системите за социална защита Европейският съюз и държавите членки трябва да осигурят високо ниво на индивидуална сигурност и независимост на жените, включително индивидуални права на социално осигуряване и индивидуализиране на данъчното облагане и на системите за социално подпомагане, без загуба на придобити права по време на преходни периоди. Системите за социално осигуряване трябва също така да се адаптират към променящата се структура на семейството, в частност чрез подкрепа и закрила на нетрадиционните форми на семейства и на такива с един родител. От всичко това зависи успехът на действията, насочени към постигането на изброените цели в областта на заетостта (като увеличаване на нивата на заетост), както и на усилията в борбата срещу феминизирането на бедността и социалната изолация.

6. ЕС трябва да разработи **задължителни инструменти и мерки за прилагането на Пекинската платформа за действие във всички сфери** и да насърчава активно държавите членки за **подписването и ратифицирането на съответните международноправни инструменти**. Стратегиите за провеждане на равнопоставеност в икономическата сфера следва да бъдат свързани с Международната организация на труда и с Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW). Тези действия на ЕС ще съдействат за премахването на пречките пред икономическите инициативи на жените и ще насърчат предприемачеството сред жените.

G. Жените във властта и вземането на решения

Стратегически цели:

G.1: Предприемане на мерки за осигуряване на равнопоставен достъп и пълноправно участие на жените във властовите структури и при вземането на решения

G.2: Повишаване на способността на жените за участие във вземането на решения и формиране на лидерски умения

Въпреки че съставляват повече от половината от европейското население и от гласоподавателите в ЕС, жените все още са незадоволително представени във всички органи за вземане на решения, включително при вземане на политически решения и на управленските позиции, където се вземат важните икономически и социални решения. Нещо повече, някои групи жени като жените с увреждания, младите жени, представителките на малцинствата, имигрантките и лесбийките стават обект на множествена дискриминация в тази област.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти на ЕС

Нормативна /договорна основа

Договорът за Европейския съюз (ДЕС) съдържа ясни разпоредби в областта на равнопоставеността на половете¹⁰⁰, но не и правнообвързващи разпоредби за равнопоставено политическо участие на жените в европейските институции. Действията на ЕС в тази насока са свързани предимно с цел G1 от Пекинската платформа за действие: „Предприемане на мерки за осигуряване на равнопоставен достъп и пълноправно участие на жените във властовите структури и при вземането на решения“. Само няколко инструмента съществуват в ЕС във връзка с цел G2 - изграждане на капацитет.

Насърчителни мерки в заетостта

¹⁰⁰ Чл. 2; 3 (2); 13 и 141.

съгласно законодателството на ЕС

Чл. 141, ал.4 от Договора от Амстердам (1999 г.) поставя правните основи за насърчаването на държавите от ЕС в установяването на „специфични предимства“ в полза на „по-слабо представения пол“. В резултат на това Директивата за равното третиране на мъжете и жените от 1976 г.¹⁰¹ е променена през 2002 г., в съответствие с промяната в Договора. В ревизираната директива разпоредбата за прилагане на насърчителни мерки е в чл. 2, пар.8: „Държавите могат да поддържат или приемат мерки по смисъла на чл. 141, ал.4 от Договора с цел осигуряването на пълното равенство на практика между мъжете и жените.“

¹⁰¹ Директива на Съвета 76/207/ЕЕС за прилагане на принципа на равенство в третирането на мъжете и жените по отношение на заетостта, професионалното обучение и развитие, и условията на труд

Тази формулировка е важна крачка напред, защото ще улесни насърчителните мерки и постигането на равнопоставеност в заетостта и управлението. Въпреки всичко, налице е определена несигурност относно тълкуването на тази разпоредба от страна на Европейския съд.¹⁰² Крайният срок за транспониране на директивата в националните законодателства е октомври 2005 г.

Решение на Комисията за постигане на баланс между мъжете и жените в състава на комисиите и експертните групи, създавани от нея (19 юни 2000 г.).¹⁰³ Чл.2 от решението гласи: „Комисията се обвързва с постигането на джѐндър баланс в състава на комисиите и експертните групи, създавани от нея. Средносрочна цел е достигането на най-малко 40% представителство на един от двата пола във всяка комисиия и експертна група. Във Вече съществуващите такива органи Комисията ще се стреми да създаде балансирано участие при случай на заместване или при изтичане мандата на членовете им.“

Други европейски актове за равноправно участие на мъжете и жените при вземането на решения

Не съществува правно обвързващо изискване на европейските институции за равно участие при вземането на решения, но няколко документа на ЕС регулират тази сфера.¹⁰⁴

Резолюция на Съвета от 27 март 1995 г. за балансираното участие на мъжете и жените във вземането на решения.¹⁰⁵

¹⁰² Въпреки че съдебната практика се разви значително и се отдалечи от потвърдената позиция (случай Каланке С-450/93, 17.10.1995), не е ясно дали Съдът ще признае и тълкува новата разпоредба по посока на гарантиране на реалното равенство.

¹⁰³ Official Journal L 154, 27/06/2000, p.34.

¹⁰⁴ http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/decision_en.html#act

¹⁰⁵ OJ C 168 04.07.95 стр.3

Резолюция на Европейския парламент за жените във вземането на решения от 2 март 2000 г.¹⁰⁶ предлага използването на квоти като временна мярка за повишаване участието на жените.

Доклад на Европейския парламент „Европейски избори 2004: как да се осигури балансирано представителство на мъжете и жените.“ (документът е от октомври 2003 г.).

В Резолюцията на Европейския парламент за проект за обща процедура за изборите за Европейски парламент от 1998 г. се подчертава, че „Изготвянето на пропорционалните листи с кандидати за европейските избори трябва да следва целта за постигането на равнопоставеност на двата пола, което е в преките компетенции на политическите партии.“ Въпреки това, не се стига до крайно решение¹⁰⁷ относно обща процедура за изборите за Европейски парламент и така националните партии и държавите членки на ЕС определят правилата на национално равнище.

2. Пречки и съществуващи празноти

Няколко са решаващите фактори за постигане на равноправно политическо участие:

- политическите партии,
- типа избирателна система,
- възможността за кумулиране на няколко мандата по едно и също време,
- съществуващата политическа култура и стереотипите за ролите на мъжете и жените.

В някои членки на ЕС бяха приложени насърчителни мерки (от партиите или от държавата), а в две държави

¹⁰⁶ Документът насърчава и използването на квоти като преходни мерки за повишаване броя на жените във вземането на решения.

¹⁰⁷ До август 2004 - до момента на изготвяне на настоящата публикация.

принципът за паритетната демокрация чрез номиниране на кандидати за изборите залегна в конституционни текстове. Все пак още доста има да се желае за постигане на равенство при властовите позиции във всички сфери. **Напредъкът в икономическата област е относително бавен**, поради редица пречки пред реализацията на жените на трудовия пазар и в обществото като цяло, което затруднява разчупването на „стъкления таван.“

Политическите партии имат решаваща роля

Те са основният и понякога единствен канал за достъп до политическата сцена. Въпреки че някои от тях са възприели балансираното участие на двата пола във вътрешните си структури и че са приели съответните квоти, повечето партии остават изцяло мъжки бастиони от гледна точка на начина на функциониране, процедурите за селекция и номиниране и на съдържание на политическите програми. Демокрацията е една **скъпо струваща система** за гражданите и за държавата, и след като партиите се радват на значителни привилегии в тази област, съвсем логично и закономерно те да могат да бъдат задължавани да демократизират структурите си с цел постигане на равнопоставеност на половете.

Специфични проблеми поставя т.нар. **семејно гласуване**, което се практикува в някои европейски страни и този проблем трябва спешно да намери решение, както се подчертава и в препоръките на Съвета на Европа¹⁰⁸ и Конгреса на местните региони и власти в Европа¹⁰⁹.

Статистическите данни за участието на жените във вземането на решения на ниво ЕС разкриват

¹⁰⁸ Препоръки за участието на жените в изборите. 1676 (2004).

¹⁰⁹ Препоръка 111 (2002).

наличието на сериозни пропуски

Европейски парламент: Тенденцията за представителството на жените в ЕП като цяло бележи **стабилно увеличение, с изключение на стагнацията след изборите от юни 2004 г.** Броят на жените евродепутати се увеличи от 17,3% след изборите от 1984 г., на 29,6% след тези от 1999 г., на 31% през 2003 г., но спадна до 28,1% след идването на наблюдатели от новите държави членки през пролетта на 2003 г., като **след изборите от 2004 г. участието нарасна до 30,3%.**

Представителството на жените във вътрешните структури и органи на Европейския парламент е незадоволително, като положението относно някои позиции дори се влоши след последните избори. Жените съставляват едва **15% от председателите на парламентарни комисии**, само две политически групи са съпредседателствани от жени (20% от председателите), както и само шест са жените от общо двадесет членове в Бюрото на Европейския парламент (30%). Това показва, че позицията на жените, в смисъл на възможност за вътрешно влияние в ЕП, е все още слаба. Необходимо е предприемането на мерки, чрез които вътрешните органи на ЕП да отговарят поне на представителство на жените вътре в него, след като не могат да отразят броя на жените в ЕС.

Жени на управленски позиции в администрацията на ЕП: прогресът в това отношение е много бавен и докладът на Бюрото на ЕП го описва като ситуация, при която *„не са налице дори и минималните стандарти, прилагани другаде.“* Жените са мнозинство сред административните служители на ЕП (54%), но само 22% от служителите клас „А“ (20% през 1999 г.). Данните във връзка с професионалното израстване разкриват явни неравенства на основание на пола.¹¹⁰

¹¹⁰ Доклад на К. Лалуиер PE 318.444/BUR.

Съветът на министрите

В състава му влизат представители на правителствата от всяка държава членка на ЕС, като съставът на жените в този орган отговаря на представителството им в националните правителства - около 23%.¹¹¹

Европейската комисия: до април 2004 г.¹¹² пет от двадесет комисари (25%) са жени (по време на мандата 1999 - 2004 г.), което не е напредък в сравнение с предишната Комисия. За мандата 2004 - 2009 г. от двадесет и пет комисари, са номинирани седем жени и така дялът им достига до 28%. Въпреки това, от пет заместник-председатели е избрана само една жена, а постът председател на Комисията до момента е заеман само от мъже.

Жени на управленски позиции в администрацията на Европейската комисия

Въпреки някои положителни тенденции, само 23% от служителите клас „А“ са жени през 2004 г. (14% през 1995 г.), както и 17% от директорите и 80% от служителите клас „С“. По отношение на заделяни бюджетни средства за жените, заети в средните управленски нива, разходите са в размер на 17% от общите разходи (въпреки че жените представляват 47,6% от служителите като цяло), което разкрива, че бариери съществуват не само при достъпа до високите постове, но че е необходимо да се насърчава цялостния процес на издигането на жените в кариерата от ниски към по-високи нива в йерархията.

Жени при вземане на решения в икономическия и социален живот

Участието на жените на ключови

¹¹¹ база данни за политическото участие на жените: http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/women_men_stats/out/measure_out416_en.htm

¹¹² Ставрос Димас заема мястото на Ана Диамантопулу, с което дялът на жените спада до 20%.

позиции за вземане на решения в икономическата и социалната сфери е още по-затруднено, отколкото в политиката, а липсват и съответни статистически данни по темата. Някои области остават чисто мъжки бастиони, като сегрегацията съществува не само на трудовия пазар, но и на управленско ниво. Не е трудно да се открият жени на управленски позиции във феминизираните дейности и професии, но като цяло и там управлението се доминира от мъже.

Жените са все още слабо представени като **ръководители в частния сектор**. За пример може да се посочи дялът им от 11% в най-високите управленски нива в 50-те най-крупни предприятия в разширения ЕС, като в 15-те „стари“ държави членки само 24% от предприемачите са жени.¹¹³

Основните причини за това са дискриминацията по полов признак и съществуващите стереотипи, **липсата на достъпни грижи по отглеждане на децата** и не на последно място **натовареността на жените с голяма част от домакинските задължения**.

Предизвикателства пред участието на жените във вземането на решения на европейско ниво

Някои от последните събития, като например много слабото участие на жените в Конвента за бъдещето на Европа (17%), което доведе до незадоволително представителството на техните интереси, още веднъж показват, че са необходими сериозни действия за по-добро представителство на жените в политическите процеси и институции на ЕС и за постигане на равенството между мъжете и жените.

Въпреки че съставът на европейските институции често се избира на основата на различни

¹¹³ Изказване на Паскал Жоанин, публикувано в "Европа - възможности за жените", Фондация Робер Шуман

критерии или квоти за участие на позиции в управлението (като например квоти за Европейския парламент по националност/ страна, или комбинация от критерии - националност, партийна принадлежност, дори личностни качества - за всички номинации, включително за комисарите) и въпреки че принципът за равнопоставеност на половете е залегнал в първичното право на ЕС, той почти не се прилага при определяне правилата за номиниране/избор на кандидати и за самите избори, и което е още по-голям недостатък - не се прилага и при извършване на самите номинации. Това показва абсолютната

необходимост от приемане на задължителни разпоредби за постигане на равнопоставеност на мъжете и жените във вземането на решения на ниво институции в ЕС. Европейското женско лоби проведе активно лобиране за възприемане и прилагане на паритетната демокрация в Европа, но стратегиите на ЕЖЛ и на другите участници в кампанията претърпяха неуспех, най-вече поради липсата на политическа воля и подкрепа за постигането на балансирано представителство и участие на мъжете и жените във вземането на решения на европейско ниво.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. Европейската комисия следва да разработи, а страните от ЕС да одобрят нови предложения за директиви, регулиращи нови области, като равноправен достъп на мъжете и жените до вземането на решения.

2.1. Европейският парламент, избран през юни 2004 г., трябва приоритетно да приеме Препоръка относно изборните процедури за ЕП, които да възприемат принципа на паритетната демокрация и принципа на регуливането /или т. нар. зип-система/ (на 1 мъж/1 жена) в листите за следващите европейски избори.

2.2. Европейският парламент и другите институции да насърчават държавите от ЕС при включването на принципа на паритетната демокрация и/или зип-системите в националните изборителни закони във връзка с провеждането на следващите европейски избори.

2.3. Политическите групи, представени в Европейския парламент, да насърчават партиите на национално ниво в прилагането на принципа на паритетната демокрация и/или зип-системите във вътрешните си правила и на национално равнище в държавите от ЕС.

3. Държавите от ЕС и политическите партии следва да премахнат бариерите пред равнопоставеното участие на двата пола в политиката (включително чрез финансови санкции за партиите) и да насърчават и развиват политическа култура на равноправно участие на мъжете и жените. Това е свързано и със създаване на правила, които да гарантират балансирано представителство на двата пола в структурите на партиите, свързани с вземане на решения.

4. Качеството на демокрацията трябва да се подобри чрез провеждането на реформи в **избирателните правила**, като: забрана на кумулирането на няколко мандата едновременно и прилагане на избирателни системи, свързани с увеличаване участието на жените, като например преференциалния вот.

5. **Насърчаване политическото участие на жените** чрез: разработване на общи платформи, основани на принципа на равнопоставеността и набиране на съответните ресурси за кандидатиращите се жени: осигуряване на повече ресурси и провеждане на кампании за насърчаване политическото участие на жените.

6. Европейските институции (Парламентът и Комисията) трябва да ускорят прилагането на техните **вътрешни политики за равнопоставеност на половете**, техните програми и мерки, както и да осигурят необходимите ресурси за това (финансови, за обучения, за повишаване на чувствителността и осигуряване на улеснения и услуги по отглеждането на децата).

7. Съществува необходимост от **мерки за съвместяване на личния с професионалния живот** (чрез предлагане на адекватни и достатъчни услуги по отглеждането на децата, платен отпуск по майчинство, родителски отпуск и отпуск по бащинство, насърчаване на поделянето на домакинските грижи и др.).

8. В държавните **делегации на международно ниво** трябва да има **балансирано участие на мъже и на жени**, като в противен случай те да бъдат санкционирани на всички международни форуми (например с отнемане на право на глас).

9. **Правителствата на държавите от ЕС, приели Препоръката на Съвета на Европа от 2003 г.**¹¹⁴ за балансирано участие на мъжете и жените във вземането на решения, трябва **изцяло да прилагат** заложените в нея мерки.

Всички посочени мерки трябва да са насочени едновременно и към борбата с множествената дискриминация, обект на която са някои групи жени, които са слабо представени във вземането на решения.

¹¹⁴ Препоръка (3) на Комитета на министрите на държавите членки за балансираното участие на мъжете и жените във вземането на решения от 12 март 2003 г.

Н. Институционални механизми за напредъка на жените

Стратегически цели:

Н.1: Създаване и укрепване на национални механизми и на други правителствени институции

Н.2: Интегриране на равнопоставеността на половете в законодателството, държавните политики, програми и проекти

Н.3: Разработване и разпространяване на статистически данни и информация, разделени по пол, за планиране и оценка.

Вж. стр. 19 - 23

I. Женски човешки права

Стратегически цели:

I.1: Насърчаване и защита на женските човешки права чрез пълното прилагане на всички инструменти за защита на правата на човека, и особено на Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените.

I.2: Осигуряване на равенство и защита от дискриминация в законодателството и на практика.

I.3: Осигуряване на правна грамотност

ЕС се придържа към принципа, възприет във Виенската Декларация на ООН от 1993г., че човешките права на жените и младите момичета са ненакърнима, неразделна съставна част от универсалните човешки права. Въпреки това, в рамките на ЕС, основните права на жените далеч не са защитени съобразно изискванията на много от текстовете на Хартата на ЕС за основните права. В повечето случаи нарушаването на женските човешки права в рамките на ЕС се извършва не от държавата, а от различни физически лица, организации и предприятия.

1. Политика, законодателство, програми и мерки в рамките на ЕС

Правна/договорна основа

Чл. 6 (1) от Договора за ЕС постановява, че „ЕС се основава на принципите на свободата, демокрацията, спазването на човешките права и основните свободи, правовата държава-принципи, общи за държавите членки“.

С влизането в сила на Договора от Амстердам, съгласно Раздел IV¹¹⁵ (чл. 61-69), **имиграционната политика** става обща отговорност на държавите членки и на Общността.

През 2000 г. в Ница бе приета *Харта за основните права на Европейския съюз*, която стана рамката за спазването на човешките права в ЕС. Въпреки че Хартата не е

задължителна от правна гледна точка, тя определя минималния стандарт, на който всеки гражданин на ЕС може да разчита.

ЕС е приел и редица законодателни мерки и предложения във връзка с основните права:

- Директива относно статута на дългосрочно пребиваващи граждани на трети страни¹¹⁶;
- Директива относно правото на семействата да се събират¹¹⁷;
- Директива относно улесняването на неразрешено влизане, преминаване и престой¹¹⁸
- Директива, определяща минимални стандарти за приемане на лица търсещи убежище¹¹⁹;
- Регламент установяващ единен формат за разрешителни за пребиваване на граждани на трети страни¹²⁰;

¹¹⁵ Раздел IV „Визова политика, за предоставяне на убежище и други политики, свързани със свободното движение на хора“ от Договора за ЕС не се прилага в Обединеното Кралство, Ирландия и Дания по силата на отделни анекси към Договора.

¹¹⁶ 2003/109/ЕС

¹¹⁷ 2003/86/ЕС

¹¹⁸ 2002/90/ЕС

¹¹⁹ 2003/9/ЕС

¹²⁰ № 1030/2002

- *Предложение за Директива за определяне на минимални стандарти за квалифицирането и статута на граждани на трети страни или на лица без гражданство като бежанци или лица, които по друга причина имат нужда от международна защита*¹²¹.

За законодателство, свързано с трафика на хора, виж също така раздела за насилие срещу жените на настоящия доклад.

Имиграционни и интеграционни политики на ЕС

През 1999 г. заключенията от Европейския съвет в Тампере поставиха основните насоки за развитие на **обща имиграционна политика** на ЕС в рамките на 5 години, която включва: партньорство със страните на произход; обща европейска система за предоставяне на убежище; справедливо отношение към емигрантите от трети страни и управление на миграционните нива. През 2002г. Съветът прие *Програма за действие за административно сътрудничество в областите, свързани с външните граници, визовия режим, предоставяне на убежище и имиграция - програмата ARGO*¹²². В допълнение Съветът прие и план за „борба с незаконната имиграция и трафика на хора“¹²³, и съгласува план, насочен към „управление на външните граници на ЕС“. Проблемът с имиграцията и интегрирането беше включен и в стратегическите приоритети в изразената наскоро позиция на ЕС по отношение на социалните въпроси и трудова заетост¹²⁴.

Мрежа от независими експерти на ЕС по основните права

По искане на Европейския парламент, от 2002 г. Европейската Комисия

създаде *Мрежа от независими експерти по основните права*. Мрежата извършва наблюдение и анализ по отношение на основните човешки права в рамките на ЕС, базирайки се на Хартата за основните права. Към настоящия момент Мрежата е подготвила 2 доклада, очертаващи ситуацията в ЕС по отношение на правата за 2002г. и за 2003г.

Агенция по правата на човека към ЕС

На срещата на върха през декември 2003 г. Съветът взе решение да разшири мандата на вече създадения Европейски център за наблюдение и анализ по въпросите на расизма и ксенофобията, като го трансформира в Агенция по правата на човека.

Споразумения с трети страни и правата на човека

От 1992 г. насам Европейската комисия включва във всички свои договорености с трети страни клауза за защита на човешките права и демокрацията. Решение на Съвета от 1995 г. определи основните условия въз основа на тази клауза, която представлява „съществен елемент“ на споразумението:

Съгласно Виенската Конвенция за правото на договорите от 1969, нарушението на съществен елемент от договора позволява на страните да се оттеглят от споразумението. Тази мярка бе сериозна промяна по отношение на двустранните споразумения и беше развита понататък в Споразумението от Котону, подписано с държавите от АСР (Африка, Карибите и Тихия океан) през юни 2000г. Спазването на човешките права и демокрацията сега представляват неразделна част от външните отношения на ЕС със страните от АСР. Съгласно чл. 31 от Споразумението от Котону, сътрудничеството ще цели и “осигуряване на достъп на жените до всички ресурси, необходими за пълноценното ползване от техните основни човешки права“.

¹²¹ Предложение на Съвета на Министрите (2001) 510 final

¹²² 2002/463/ЕС

¹²³ 2002/С 142/02

¹²⁴ COM (2003) 336

И докато принципът за спазване и активно изпълнение на **клаузата за човешките права с трети страни** бе възприет, много слабо се акцентира на женските човешки права, въпреки постигнатия известен напредък. Жените все още са разглеждани като една от „групите, изискващи специално внимание“ в общата политика по правата на човека на ЕС.

Европейски парламент

Европейският парламент има решаваща роля за развитието и поставянето на правата на човека на дневен ред в ЕС. Осигуряването на женските човешки, и най-вече поставянето на акцент върху защитата на жените от насилие, бе определен от Европейския парламент като основен приоритет за 21 век. От 2000г. насам Парламентът е приел 3 доклада по отношение на основните права в ЕС: за 2000¹²⁵, за 2001¹²⁶ и за 2002г.¹²⁷ Докладът за ситуацията в ЕС по отношение на човешките права за 2003 г., към момента на изготвяне на настоящия доклад, не е приет.

Доклади на Европейския парламент по отношение на женските човешки права:

- *Сексуално и репродуктивно здраве в рамките на ЕС и в страните - кандидатки.*¹²⁸(2002)
- *Нарушение на женските човешки права и международните отношения на ЕС.*¹²⁹
- *Жените и фундаментализма*¹³⁰(2002)
- *Жени от малцинствени групи*¹³¹, които изисква от държавите членки да спазват основните права на жени с увреждания, жени-имигранти и жени от ромски произход.

¹²⁵ (A5-0223/2001)

¹²⁶ (A5-0451/2002)

¹²⁷ (A5-0281/2003)

¹²⁸ (A5-0223/2002)

¹²⁹ (A5-0334/2003)

¹³⁰ (A5-0365/2001)

¹³¹ (A5-0102/2004)

Публични изслушвания в Европейския парламент

Европейският Парламент и по-специално Комитетът по правата на жените, организира няколко изслушвания на тема човешки права:

- През 2002г. - на тема „Сексуални и репродуктивни права и репродуктивно здраве в ЕС и в страните кандидатки“.
- През 2003 и 2004г. Парламентът организира изслушване с участието на НПО и на Мрежата от независими експерти по основните права.
- През 2004г. - на тема „Последиствия от секс индустрията в ЕС“ (2004)
- През 2004г. - изслушване по отношение на жените с увреждания.

Пречки и съществуващи празноти

Общата рамка

Обявяването на женските права за права на човека **не означава, че основните права на жените са различни от тези на мъжете.** Това означава, че жените трябва да се справят с различни ситуации, най-вече в области като социално-икономическата и в културната сфера, и да преодоляват специфични препятствия, които им пречат да се ползват от техните човешки права наравно с мъжете. Фактът, че отделни държави членки и/или ЕС не защитават тези права, не означава, че те не са част от определената рамка от човешки права. Истинският **гъндър мейнстриймнг в контекста на човешките права** би трябвало да включва право на здраве, включително сексуални и репродуктивни права и здраве, **право на мир и право на живот, свободен от насилие.**

Липса на политика в ЕС срещу насилието срещу жените.

Голяма част от жените в ЕС страдат от **изтезания, робство, унижения, насилие и нечовешко отношение**

именно защото са жени. (Виж раздела за насилие спрямо жените в настоящия доклад). И в същото време в рамките на ЕС не е създадена изрична нормативна база, с оглед защитата на жените от насилие.

Неадекватност на социалните политики

Съществуващата неравнопоставеност между половете, заедно с неадекватната социална политика създава ситуация, при която различни групи жени са поставени в по-голям риск от социална изолация и бедност, отколкото мъжете. По този начин **феминизацията на бедността продължава да бъде част от европейската реалност** (виж раздела за жените и бедността в настоящия доклад).

„Неутрална“ политика за предоставяне на убежище

Жените са обект на **специфично преследване поради факта, че са жени**, което не се признава изрично от Женевската Конвенция на ООН за предоставяне на убежище (1951г.). Това преследване включва практики на генитално осакатяване при жените (FGM), изнасилване по време на война, смърт посредством замерване с камъни поради предполагаема изневяра и т. нар. „престъпления, основани на честта“. Тези актове представляват изтезание и преследване на жените. С игнорирането на тези форми на изтезание и преследване (и с неприемането от страна на държавата на мерки за защита срещу тях) се нарушава Хартата за основните права.

Развитието на „секс-индустрията“ и превръщането на женското тяло в стока

С либерализирането на услугите се отвори вратата към процъфтяването на „секс-индустрията“ - проституция, порнография и секс - туризъм. И вместо на национално и европейско ниво да бъдат приети мерки за защита на правата на жените и

политики, целящи намаляване на проституцията, политиките на ЕС и държавите членки се водят от съображения за сигурност и/или за стимулиране на търговията. По този начин някои политики на самият Европейски съюз и на самите държави членки подпомогнаха за разпространението на секс-индустрията.

Заплахата от религиозен фундаментализъм

Една от основните области, предизвикващи загриженост по отношение защитата на женските човешки права е растящото влияние на религиозния фундаментализъм в рамките на ЕС. Все по-често позоваването на религиите и традициите се използва за ограничаване на свободата на жените и за засилване на контрола над жените и младите момичета. Особено застрашени са сексуалните и репродуктивните права на жените.

Жени с увреждания

Дискриминацията спрямо жените е много по-сериозна, когато се отнася до жени с увреждания. Тези групи са подложени на множествена дискриминация. Доказателство за това е затрудненият достъп на жените с увреждания до образование, обучение по време на целия живот, заетост, здравеопазване, както и във високата им степен на уязвимост от агресия и насилие, основано на пола.

Жени имигранти и представители на етническите малцинства

Жените имигранти и представители на етническите малцинства са дискриминирани по отношение на достъпа им до заетост, до социални права, като и по отношение на участието им в обществения и политическия живот. Жените имигранти много често нямат самостоятелни права и в резултат на това те са по-зависими от съпрузите си, тъй като съпрузите им поначало се възприемат от имиграционните политики и културните стереотипи

като главата на семейството. Така тези групи жени са много уязвими в ситуации на развод, раждания или насилие.

Лесбийките

Утвърдилата се дискриминация в

гражданския и политическия живот, както и непризнаването на правата на лесбийките в областта на семейното право и имиграционните политики създават сериозни бариери за пълното осъществяване на техните човешки права.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. ЕС трябва да прилага гъвкав подход спрямо политиките си за правата на човека, което включва и създаването на нова Агенция по човешките права. ЕС трябва да признае и подчертае специфичните нарушения на правата на човека, които засягат жените и които са свързани със специфични ситуации.

2. Всеки член от Хартата за основните права на ЕС трябва да бъде преразгледан, с оглед очертаване на областите, в които женските човешки права изискват специална защита, тъй като всяка форма на дискриминация по отношение на жените е нарушение на техни основни права. Въпреки наличието на специална глава за равнопоставеността в Хартата (глава III) и текст, прокламиращ равенството между жените и мъжете (чл. 23), спазването на основните права в ЕС трябва да бъде разглеждано от перспективата на равнопоставеност на половете, като по този начин се обхващат всички права на жените и на мъжете.

3. В годишния доклад по правата на човека в ЕС, изработен от Мрежата от независими експерти по основните права, да бъде включен гъвкав анализ на ситуацията в държавите членки по отношение на женските човешки права. За изпълнението на този анализ е необходимо Мрежата да се консултира с НПО, работещи по проблемите на жените с цел да бъдат разпознати различните области и сфери на нарушаване на правата на жените. Годишният доклад трябва да включва информация и анализ по следните теми: задържани жени; условия на живот за жени, търсещи убежище в центровете за задържане на търсещите убежище; трафик на жени; информация за насилие спрямо жените; генитално осакатяване (FGM) и други увреждащи традиционни практики в страните от ЕС.

4. Интегриране на гъвкав подхода във всички имиграционни и интеграционни политики и в политиките, насочени към предоставяне на убежище, както и във всички мерки на ЕС в борбата срещу расизма и дискриминацията. Политиките на ЕС трябва да бъдат насочени към засилване на действията за подкрепа на жените-имигранти, бежанки и жени от ромски произход, като се вземат предвид социалните, политически и икономически структури, които водят до неравнопоставеност на посочените групи жени. Политиките на ЕС и на държавите членки трябва да включват: индивидуализиране на правата и на социалните придобивки на всички нива на имиграционния процес, за да се осигурят правата на жените имигранти на тяхно собствено основание; правният статут на имигрантите включва икономически права, човешки права, социални и граждански права, както правото им на достъп до социални придобивки; то включва и признаването на преследването на основание на пола като критерий за получаването на статут на бежанец, дори когато

преследването е извършено от частни лица, в случаите когато държавата не може или не желае да защити жената (в случаи като насилствени бракове, генитално осакатяване и други вредни традиционни практики).

5. Институциите в рамките на ЕС и държавите членки са длъжни да държат сметка за интересите и нуждите на жените с увреждания във всички релевантни политики, програми и инструменти на Общността. Необходимо е да се подобри процесът на мониторинг на спазването на човешките права на жените с увреждания в ЕС, да се подобри събирането на данни и докладването по този проблем. В Плана за действие на Комисията за хората с увреждания (за периода 2004г. - 2010г.) трябва да бъде взет под внимание джендър подхода, и то след консултации с НПО на жените с увреждания. Правителствата и независимите органи по правата на човека трябва също така да бъдат информирани за джендър измеренията на нарушенията на правата на човека в тези групи от населението.

6. ЕС трябва да установи връзки с всички останали международни инструменти по правата на човека с цел оценка на тяхното прилагане, като например чрез правителствените доклади на държавите членки пред Комитета на ООН по Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените. Тези оценки трябва да бъдат включени в годишните доклади на ЕС за правата на човека, които да служат по-нататък за информация относно ангажиране на отговорност и по-нататъшен мониторинг.

7. Всеки бюджет на ЕС да бъде анализиран и проверяван от гледна точка на осигуряване на джендър равнопоставеност и осигуряване на ефективна защита на женските човешки права. Женските човешки права и равнопоставеността са взаимно обусловени. Разпределението на ресурси трябва да е в контекста на поетия от ЕС ангажимент за осъществяване на равнопоставеност между жените и мъжете.

Ж. Създаване и разпространяване на стереотипни образи на жените и неравнопоставеност при достъпа им до и участието им във всички комуникационни системи, особено в медиите

Стратегически цели:

J.1: Повишаване участието на жените и възможностите им за изразяване в публичното пространство и достъпът им до процесите на вземане на решения в и чрез медиите и новите комуникационни технологии.

J.2: Осигуряването на балансиран и нестереотипизиран образ на жените в медиите

Проблемите, които се поставят във връзка с джендър равенството и медиите са тези за достъпа, властта и създаването на образ на жените. Въпреки наличието на някои европейски мерки по отношение на защита на човешкото достойнство в контекста на медиите, на практика тези мерки са насочени по-скоро към проблемите за расизма и защита на непълнолетните, отколкото към проблема за дискриминацията спрямо жените. Що се отнася до ролята на жените в медиите, въпреки сериозния процент жени в професията, достъпът им до процесите на вземане на решения в тази област е все още затруднен и е налице дискриминация, основана на пола. Промените в световен мащаб на комуникационните системи, включително концентрацията на медиите, по-слабо влияние на обществените медии и комерсиализирането на информацията като цяло, правят трудно прилагането на политиката за равнопоставеност на половете.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти в ЕС

Правна/договорна основа

В ЕС не съществуват специални правни норми по отношение на жените в медиите, но някои общи текстове споменават дискриминацията основана на пола.

Директивата „Телевизия без граници“¹³² установява юридическата рамка, на която се основава свободното движение на услуги в областта на телевизионното разпръскване в ЕС. Директивата

урежда задълженията относно съдържанието на телевизионното разпръскване на рекламата: Съгласно чл. 12(б) „телевизионната реклама и прогажбите чрез телевизите/телешипингът не трябва да съдържат елементи на дискриминация на основание на раса, пол или националност“. Чл.22 задължава държавите членки да „гарантират, че телевизионните предавания няма да подбуждат по никакъв начин към омраза на основание на раса, пол, религия или националност“.

Директива 2000/31 от 8 юни 2000г. за електронната търговия разрешава на държавите членки да се отклоняват от свободата да се предоставят информационни услуги на обществото от друга държава членка в случаите,

¹³² Директива 89/552 от 3 октомври 1989, изменена през 1997 от Европейския парламент и Директива 97/36/ЕС

когато се отнася „по-специално до превенция, разследване, разкриване и преследване на криминални деяния, включително и за защита на непълнолетни и **в случаи на борба срещу подстрекаване към всякакви форми на омраза**, основана на *раса, пол, религиозна или национална принадлежност* и при накарняване на човешкото достойнство на определени лица“, както и „с цел защита на общественото здраве“.¹³³

Решението на Съвета за борба с детската порнография в интернет бе прието на 29 май 2000 г.¹³⁴, но не се отнася за порнографията като цяло.

В Решение от 2003 г. относно борбата срещу незаконно и вредно съдържание в глобалната мрежа се предвижда (чл. 3) поощряването на „саморегулирането на индустрията и изграждане на схеми с цел мониторинг на съдържанието (например когато става дума за съдържание, отнасящо се до детска порнография или съдържание, което би могло да доведе до физическо или психично увреждане или съдържание, което **подбужда към омраза въз основа на раса, пол, религиозна, национална или етническа принадлежност**)“.

През 1998 г. Съветът прие и Препоръка за защита на непълнолетните и на човешкото достойнство в сферата на аудио-визуалните и информационните услуги¹³⁶. През април 2004 г. бе направено предложение за

допълнителна препоръка, което засилва донякъде джендър аспекта, като препоръчва на държавите членки и на медийната индустрия „**да развият ефективни мерки за избягване на дискриминация, основана на пола**“ и „**да се борят срещу такава дискриминация и разкриват разнообразната и реалистична картина на уменията и възможностите на жените и мъжете в обществото.**“

Други дейности на ЕС по отношение на жените и медиите

Една от целите на *Рамковата стратегия на Общността за равнопоставеност на двата пола (2001 г. - 2005 г.)* е насочена към промяна на „поведението, нагласите, нормите и ценностите, които определят и влияят върху джендър ролите в обществото, чрез образование, обучение, чрез медиите, (...)“.

Европейската комисия е развила и цялостна програма, свързана с **информационното общество**, и по-точно чрез План за действие - *eЕвропа 2005 (eEurope 2005)*¹³⁷, чиято цел е „да даде възможност на всеки да бъде част от глобалното информационно общество“. Планът *eЕвропа* не включва равнопоставеността между половете.

2. Пречки и съществуващи празноти

Една от основните празноти по отношение на изследването и анализа на положението на жените в медиите е **оскъдицата от изследвания и актуална сравнителна статистика на Европейско ниво**. Жените и медиите като една от целите на Пекинската платформа е най-пренебрегваният проблем в ЕС.

¹³³ Чл. 3.4. (а).(1).

¹³⁴ Official Journal L 138, 09/06/2000 P. 0001-0004

¹³⁵ С Решение №1151/2003/ЕС от 16 юни 2003, изменящо Решение №276/1999/ЕС, се приема дългосрочна програма за действие в Общността с цел създаване и предоставяне на защитено ползване на интернет чрез борба с незаконното и вредно съдържание в глобалната мрежа, Official Journal L 162, 01/07/2003 P. 0001-0004

¹³⁶ Препоръка 98/560/ЕС, ОJ L 270, 07.10.1998

¹³⁷ Комуникация СМ.(2002) 263 final

Жени и нови информационни и комуникационни технологии (ICTs)

През последните десет години в Европа интернетът и новите технологии създаде за жените и различните женски групи нови възможности, но **достъпът на всички жени до тях е все още проблем**. Развитието на новите информационни технологии създава условия за промяна не само в сферите на икономиката и пазара на труда, но и в областта на културата и социалния живот. Но докато различни институции в ЕС полагат огромни усилия за развитие на информационното общество¹³⁸ (е-Бизнес, е-Правителство, е-Здраве, е-Включване, е-Обучение и т.н.), в същото време те не включват жените като целева група в тези инициативи. Понякога жените се споменават в тези схеми, но досега **не съществува специална дейност, насочена към осигуряване на джендър равнопоставеност в тази област**.

Наличните данни показват още, че **е налице джендър неравнопоставеност по отношение на информационните технологии**: Въпреки, че броят на жените и мъжете, работещи с компютър на работното си място, е почти равен, процентът на участието на жените на 3-то ниво обучение за работа с компютри и комуникационни технологии е все още ниско¹³⁹; жените, в сравнение с мъжете, представляват по-малък процент от ползващите интернет: 67% към 74%¹⁴⁰. Съществува общо предположение, че технологиите са джендър неутрални; истината обаче е, че технологиите се развиват

¹³⁸ План за действие за 2005 г. - Електронна Европа (eEurope 2005 Action Plan) е предложен на Съвета в Севиля през юни 2002 г. и е приет от Съвета на Министрите Резолюция за еЕвропа от януари 2003 г.

¹³⁹ Доклад на Комисията за основните показатели като продължение на „Стратегията за работа в сферата на информационното общество“,.... (20001) 222, 7.2.2001.

¹⁴⁰ Евробалометър 56.0, есен 2001

(основно от мъже) в условията на съществуващата социална действителност и се влияят от джендър ролите в обществото. И това е проблем, който трябва да бъде признат и дискутиран с оглед намиране на решение.

Що се отнася до процесите на **Вземане на решения**, ситуацията с новите технологии е сравнима с тази при традиционните медии: през 2000 г. жените представляват 9.3% от заемащите високи мениджърски позиции в телекомуникационната индустрия в ЕС и в страните от Европейското икономическо пространство (ЕИП)¹⁴¹.

Друг притеснителен аспект на информационните и комуникационните технологии е **тяхната роля за развитието на секс-индустрията** и при разпространението на сексистици и унизителен имидж на жените. За пример може да се посочи рязкото увеличаване на разпространението на свързана с насилие порнография по интернет или зачестилата напоследък употреба на мобилни телефонни за продажба на порнографски продукти. Трудностите произтичат от факта, че контролът и регулацията на медиите са по-сериозни в сравнение с тези на интернет.

Заетост на жените в медиите - участието и достъпа им до процесите на изразяване и на вземане на решения.

Европейското и националното законодателство по отношение на равнопоставеността на половете се прилага и към медийния сектор, но и тук, както и във всички останали сектори, на практика е налице сериозна неравнопоставеност. Проблемите в този сектор са подобни на проблемите, свързани с участието на жените на пазара на труда: **дискриминация по отношение на**

¹⁴¹ Европейска база данни за участието на жените в процесите на вземане на решения: http://www.db-decision.de/IuK_E.htm

достъп до заетост, дискриминация по отношение на условията на труд (неравенство в заплащането, липса на достъп до допълнително обучение и квалификация, наличие на стъклен таван, и т.н.); **сексуално насилие на работното място; проблеми отнасящи се до съвместяването на семейните и служебни задължения и наличие на женен стереотипи.**

Друг съществен проблем е нарастващият брой на **независими журналисти по принуда**. („независими по принуда“ или „икономически зависими журналисти“), голяма част от които са жени. Те работят като независими журналисти на краткосрочни договори и при изключително неблагоприятни условия от гледна точка на социалното осигуряване.

В контекста на **процесите на вземане на решения**, въпреки че жените представляват 50% от зрителите, слушателите, читателите и значителен брой жени работят в медийния сектор, мъжете продължават да представляват мнозинството от заемащите мениджърски позиции в медийната индустрия. Жените журналисти в Европа са почти 40%, но само 3% от тях заемат управленски позиции.¹⁴²

Основните препятствия при постигане на равнопоставеност в медиите са резултат от патриархалните и понякога твърде йерархични структури в медийния бранш. Изследванията и анализите твърде ярко очертават факта, че **основна роля** при определянето на журналистическата култура и на „правилата на играта“ имат **„мъжките нагласи“** и определените от мъжете норми.¹⁴³

¹⁴² Равенство и качество: Определяне на стандартите в журналистиката, 2001 Международна федерация на журналистите, Бетина Петерс

¹⁴³ Жени, медии и демократичното общество: в преследване на правата и свободите, Маргарет Галахър, 2002

Имидж и образ на жените: съдържанието - източник на дискриминация

Жените са по-малко канени от мъжете в качеството си на експерти или говорители в радио- и телевизионните програми. Глобалният проект за мониторинг на медиите е направил анализ през 1995г. в 71 страни и резултатите сочат, че 17% от субектите на световните новини (от тези, които са били интервюирани или са били в ролята на „нюзмейкъри“) са били жени. Следващият анализ, направен през 2000 г. сочи много слаб напредък -18%-тно участие на жените като субекти на новините. Жените са били основен фокус в едва 10% от всички новини.¹⁴⁴ Ето и някои общи характеристики, установени в анализа, за това как жените биват обрисувани в медийното пространство: омъжени, обикновено млади, свързвани с модни тенденции, и/или преекспонирани като жертви на насилие. **С други думи, медийното съдържание не отчита разнообразието сред жените и пренася наложилите се социокултурни ценности, насочени към мъжкия пол.**

Изобразяването на жените, чрез **поставянето им в унижен или обиден контекст** е тенденция, която не бележи намаление в медийното пространство, в съдържанието и в рекламите. Още повече, „доказателствата за възможната връзка между насилственото поведение и медиите постепенно се увеличават“¹⁴⁵. Тази тенденция се влошава паралелно с комерсиализирането на медиите и с увеличаването на насищането със сексуални елементи в интернет

¹⁴⁴ Кой прави новините? Проект за глобален мониторинг на медиите 2000 – George Spears и Kasia Seydegart of Erin Research 2000, публикувано от World Association for Christian Communication.

¹⁴⁵ Среща на експертите на Съвета на Европа за насилието и медиите, Explanatory Note, 2003, IP2\2003\010rev

пространството. Във връзка с това, пречките за разрешаването на проблема се свеждат до разрешаване на привидното „противоречие“ и понякога трудно установимия баланс между правото на свобода на изразяване/свободата на пресата, от една страна, и от друга - защитата на човешкото достойнство/женските човешки права: **Механизмите за регулиране в сектора на медиите включват следните опции:** 1) отсъствието на всякакъв регулаторен механизъм; 2) саморегулация вътре в бранша (чрез т.нар. практически кодекси); 3) съвместна регулация, в случаите когато регулаторните функции се упражняват съвместно от държавата и от бранша; 4) държавна регулация. Въпреки често изразяваното желание на сектора за по-слаба намеса от страна на държавата, налице е спешна нужда и настояване от страна на обществото/потребителите да бъдат приети и приложени необходимите мерки за регулация, като в същото време се намери **необходимият баланс между принципите на свободата на медиите и защита на публиката, Вкл. и уважение към достойнството на жените и човешките права.** Съществуващите кодекси за поведение са безсилни и не съдържат специални мерки по отношение на джендър проблематиката. Липсват защитни механизми (под формата на омбудсман или друг наблюдаващ медиите орган), с цел осигуряване изпълнението на кодексите и при необходимост, осигуряване на възможност за подаване на жалби от гражданите.

Към момента в Европейското законодателство съществува **забрана „за подтикване към омраза, основана на пола и за защита на човешкото достойнство“** и тя трябва да бъде прилагана, но има твърде малко информация за нейното приложение на национално ниво. Измежду многото документи, свързани с прегледа на изпълнението

на *Директивата за Телевизия без граници* се намират някои коментари по отношение на защитата от подбуждане към омраза на расов признак, но не съществува никакъв текст по отношение на равнопоставеността на половете.

Изключителни трудности за прокарване на законодателство за равнопоставеност на половете в областта на медиите

Представеното от Комисията през пролетта на 2003 г. начално предложение за Директива по равнопоставеност на половете. съдържа разпоредби срещу дискриминацията основана на пола и срещу подстрекаване към омраза на основа на полов признак в медиите, както и в защита на човешкото достойнство в областта на рекламата. За съжаление, тези разпоредби **не бяха включени в официалната версия** на предложената Директива, приета от Комисията през ноември 2003.¹⁴⁶

По същия начин през април 2004 г. Комитетът по правата на жените към Европейския парламент прие доклад „**Последиците от секс-индустрията в ЕС**“¹⁴⁷. Докладът предупреждава за разрастващата се експанзия на тази индустрия по света, като се използват всички форми на информация и комуникация. Докладът набляга на взаимовръзката между разрастващата се секс-индустрия, порнография, трафик на жени и проституция и други аспекти на нарушаване на женските човешки права. Докладът изисква приемането на специфични мерки, включително и приемането на етични кодекс от рекламодателите на национално ниво, както и приемане на Европейска директива за равнопоставеност на половете в областта на медиите,

¹⁴⁶ Предложение за Директива за прилагане на принципите на равно третиране на жените и мъжете в достъпа им до и при доставянето на стоки и услуги, COM (2003) 657.

¹⁴⁷ FINAL A5-0274/2004

рекламата и образованието. За съжаление, мнозинството от Европейския парламент отхвърли предложенията по време на дебатите в пленарно заседание.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. **Равнопоставеността на половете трябва да бъде интегрирана във всички Европейски политики и програми, свързани с информационното общество.**
2. С цел преодоляване на джендър дискриминацията при наемане на работа в медиите и промяна на нагласите в тази сфера е необходимо **поемане на ангажименти както от вземащите политически решения, така и от медийната индустрия като цяло.** ЕС трябва да играе водеща роля при иницирането на **дълбочинен анализ**, в който трябва да бъдат въввлечени всички участници - управляващи, медиуми, синдикати и организации на жени журналисти, с цел да бъдат изработени предложения за **структурни промени** и за **прилагане на съответното европейско законодателство** в този сектор.
3. Да се провежда **джендър обучение** за медиите, което да бъде развивано и окуражавано от учебните заведения, държавите членки и ЕС.
4. **Необходимо е да се осигури джендър баланс в процеса на вземане на решения на всички нива** в медийната индустрия. За да бъде постигнат джендър баланс са необходими насърчителни действия и квотна система, както и изграждането на комисию за насърчителни действия в медийните организации. Обществените медиуми трябва да имат водеща роля за постигането на тези цели.
5. Необходим е сериозен политически ангажимент и действия в рамките на ЕС и в държавите членки за:
 - Изграждане на **нулева толерантност към сексистки изказвания** и към **показване на унижителен образ на жените в медиите.**
 - Създаване на **европейска правна рамка за доразвитие на съществуващото законодателство** и за изграждане на необходимия **баланс между индивидуалната свобода** на изразяване / свободата на медиите и **правото на равенство между половете** и човешкото достойнство.
 - Осигуряване на мониторинг **на прилагането на съществуващите разпоредби на европейското законодателство** срещу дискриминацията и срещу подбуждане към омраза, основана на полов признак.
6. Да се създаде **Европейска медийна група за мониторинг със специфичен опит в областта на проблемите на равнопоставеността**, която да получава жалби от гражданите, да присъжда награди на медиуми и рекламни агенции, да извършва анализи и да изготвя доклади във връзка с жените в медиите, както и да се грижи за постоянен и систематичен мониторинг по отношение на образа на жените в медиите. Част от тези задачи могат да бъдат изпълнявани от бъдещия Европейски институт по равнопоставеност.
7. Да се информират жените по отношение на техните права като потребители и да се насърчава активизъм в тази област, както и въвеждането на иновативни методи на работа между гражданското общество и медиите.

К. Жени и околна среда

Стратегически цели:

К.1: Активно Включване на жените, на Всички нива В процесите на Вземане на решения, свързани с околната среда.

К.2: Интегриране на джендър проблемите и джендър перспективите В политиките и програмите, свързани с устойчивото развитие.

К.3: Развитие или изграждане на механизъм на национално, регионално и международно ниво за оценка на Въздействието на развитието и политиките за околната среда върху жените.

Европейската политика за околната среда не отчита джендър аспектите в тази област. През последните десет години не е приет нито един нормативен акт, който да третира директно проблема за околната среда и жените, въпреки нарастващите научни доказателства, че екологичните рискове въздействат по различен начин върху жените и мъжете. В много от случаите действащите политики по отношение на околната среда по-скоро засилват джендър неравнопоставеността, поради факта, че те просто игнорират джендър аспектите при изработването и приложението им. Политиките за опазване на околната среда трябва да бъдат джендър чувствителни и да имат за цел както устойчивото развитие, така и равнопоставеността между половете. В същото време, трябва да бъдат предприети сериозни стъпки от страна на Дирекция "Околна среда" за засилване активното участие на жените в процесите на вземане на решения по проблема. Като най-спешна мярка, е необходимо да бъде приложен на практика принципът на джендър мейнстриймिंग.

1. Набор от законодателство, политики, програми и проекти на ЕС

Правна/договорна основа

В чл. 3, § 2 от Договора за създаване на ЕО равенството между жените и мъжете е постановено като основополагащ принцип във Всички политики, което включва и политиката за околната среда. Чл. 3 § 1 j включва като политика на ЕО и тази по отношение на околната среда, а чл. 6 от Договора гласи „изискванията за опазване на околната среда трябва да бъдат включени в дейностите, посочени

в чл. 3“ Съобразно тези текстове, равнопоставеността между жените и мъжете трябва да бъде взета под внимание при определяне на политиката за околната среда. Въпреки това, равнопоставеността не е упомената в Раздел XIX на Договора (чл. чл. 174 - 176) за околната среда и в чл. 95 третиращ опазването на околната среда.

Договорът за създаване на Конституцията на Европа разширява отговорностите в рамките на ЕС по отношение на околната среда, като поставя опазването на околната среда като една от основните цели на ЕС. Обаче и в този случай темата за околната среда и темата за равнопоставеността на половете не са разгледани като взаимно свързани.

В Решение от 22 юли 2002 г. за приемане на бта Програма за действие на Общността за опазване на околната среда¹⁷⁵ не се споменава за връзката между политиката за жените и политиката за околната среда.

През февруари 2001 г. Европейската комисия прие *Бяла книга относно стратегия за бъдеща политика в областта на химическата промишленост*. В книгата бе предложена *Директивата REACH*, която да създаде нова система за регистриране на химическите субстанции на вътрешния пазар. И в тази директива джендър аспектите не са взети предвид. Женските НПО обърнаха внимание на факта, че жените трябва да бъдат споменати като специфична група, която е подложена на сериозно и различно въздействие от химическите продукти. Много потребителски организации и НПО подкрепят това предложение за директива. Независимо от това, химическата промишленост създаде сериозно лоби срещу това предложение. Към момента преговорите са твърде усложнени и все повече отстъпки се правят в полза на химическата промишленост.

Други европейски документи

*Комуникация на Комисията: Европейска околна среда и здравна стратегия*¹⁷⁶: и тук твърде бегло е разгледан проблемът за околната среда и жените. Жените са споменати при влиянието на замърсяването на околната среда върху бременните жени и кърмачките и по отношение на вредните ефекти от пасивното тютюнопушене и от замърсяването на въздуха върху бременността.

Комуникация на Комисията: План за действие по отношение на околната среда и здравето 2004

¹⁷⁵ 1600/2002/ЕС – ОJ L 242, 10 September 2002

¹⁷⁶ COM (2003)338

- 2010¹⁷⁷: не е засегнат въпросът за равнопоставеността на двата пола.

Комуникация на Комисията: Стратегия на ЕС по отношение на устойчивото развитие.¹⁷⁸ Този документ идентифицира основните заплахи за устойчивото развитие, като една от тях е бедността. По отношение на последната се отбелязва, че самотните майки и възрастните жени носят в по-голяма степен бремето на бедността. Комисията постановява устойчивото развитие да бъде основна цел във всички области и политики и за всички тях да се прави оценка на въздействието им, съответно и по отношение на джендър равенството и равните възможности на жените и мъжете. Не са налице доказателства, че е правена такава оценка.

*Препоръка на Съвета от 26 юни 2003г. относно общите насоки на икономическата политика в държавите членки и в Общността (за периода 2003 - 2005 г.)*¹⁷⁹

Препоръката цели по-добро опазване на околната среда и повишаване знанията по отношение на джендър проблематиката, но тези две теми са разгледани отделно една от друга.

*Програма „Живот“ (LIFE-Programme)*¹⁸⁰

Програмата подпомага много проекти, свързани с околната среда, като защита на гражданите от промишлени аварии, но тя не е насочена по-специално към жените и околната среда.

¹⁷⁷ COM (2004) 416 final (June 2004)

¹⁷⁸ COM (2001) 364 final, (May 2001)

¹⁷⁹ OJ L 195, 1 August 2003

¹⁸⁰ Регламент № 1655/ 2000 от 16 юли 2000г.- ОJ L 192 от 28 юли 2000 г.

Пречки и съществуващи празноти

Ниското участие на жени в процесите на вземане на решения, свързани с политиката за околната среда

Жените представляват мнозинството от населението в Европа, но това не се взема предвид в законодателния процес, свързан с околната среда. Ограниченият достъп на жените до усвояване на технически умения, до ресурси и информация е пречка пред тяхното ефективно участие при вземане на решения, свързани с устойчивото развитие.

Липсата на гъвкав перспектива в политиката за околната среда

От 2000 г. са въведени стандарти по отношение на питейната вода, третирането на отпадъците, чистотата на въздуха и се насърчава биоразнообразието. Въпреки подобренията законодателна рамка на ЕС за защита на околната среда, са налице сериозни пропуски, произтичащи от факта че всеки законодателен текст е гъвкав неутрален. Законодателството предпоставя, че екологичните рискове влияят еднакво на жените и мъжете, но замърсяването на околната среда няма същото въздействие върху тях.

Налице са доказателства, че **екологичните проблеми влияят различно върху мъжете и жените**. Различни изследвания и анализи сочат, че женският организъм реагира по различен начин в сравнение с този на мъжа на замърсяването на околната среда. Те в същото време сочат, че голяма част от здравните проблеми при жените са в резултат от замърсяването на природата - проблеми с костната система (олово в костите), рак на гърдата, токсични химични натрупвания по тялото. Биологическият фактор е само една от причините за различната уязвимост на жените и мъжете. Към тях трябва да се добавят и

социалните фактори, които имат сериозно значение за ефекта от замърсяването на околната среда. Върху жените - тук следва да се обърне внимание на достъпа до ресурси и блага, и върху различните социални роли и отговорности на половете. Например:

- Жените по-често са засегнати от токсичните химически препарати, поради тяхната традиционна роля в домакинството.
- Жените са по-засегнати от планирането на транспорта (инфраструктурата в градските и в селските райони), отново поради съществуващите мъжки и женски роли в семейството - пътуванията до детската градина, училището, магазина и т.н. Това са все дейности, изпълнявани много по-често от жените, отколкото от мъжете и имат по-голямо влияние върху ежедневието им живот.
- В повечето случаи жените са поели отговорността за грижата за семейството. Разрушаването на околната среда поставя поредната допълнителна отговорност върху техните плещи.
- Жените и мъжете като цяло имат различен достъп до използването на енергия по принцип и по-специално до възобновяемите източници на енергия, поради разликите в икономическия им статус
- Екологичното съзнание и отношение към природата на мъжете и жените е различно: жените много повече се притесняват за екологичните проблеми и промени и не вярват в същата степен като мъжете в техническите решения. Те вярват по-скоро в необходимостта от промяна на отношението и на потребителските модели на поведение.

- Чувствителността у жените като цяло по отношение на рисковете за околната среда, и по-специално по отношение на екологичните бедствия, е различна от тази на мъжете.

Химикали

Един от основните проблеми, с които се сблъскват жените в Европа днес е влиянието на химикалите върху околната среда. Ефектът от химикалите върху жените следва да бъде изследван много сериозно. Още повече, че направените анализи сочат, че природните фактори увеличават процента на

заболеваемост при жените. Налице са доказателства, че увеличаването на процента на заболелите от рак на гърдата през последните 40 години е тясно свързан с влиянието на високата концентрация на токсични химикали в женското тяло. Токсични субстанции могат да бъдат открити дори в млякото на кърмачките. Жените са изложени ежедневно на влиянието на множество химикали в цялата ги заобикаляща действителност и медицинските лица не могат да знаят какви биха могли да бъдат ефектите от това в средносрочен или в един по-дългосрочен план.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. **Джендър равнопоставеността и джендър перспективите трябва да бъдат интегрирани във всички политики и програми, насочени към устойчивото развитие в ЕС и в държавите членки.** Нужен е надежден механизъм за отчитане влиянието на политиките за развитие и за околната среда върху жените. Необходима е последователна политика на образование и на изследвания по отношение на околната среда, включително и по отношение на джендър перспективите, с цел насърчаване и разгръщане на по-устойчиво развитие на околната среда.

2. **Необходими са специални мерки, които да гарантират, че гласът на жените ще бъде чул на всички нива на вземане на решения относно околната среда.**

3. **Комисията и държавите членки следва да отчитат по-добре връзката между проблемите с женското здраве и замърсяването на околната среда.** Специално внимание трябва да се обърне на вредното влияние на химикалите върху бременните жени. Резултатите от тази оценка трябва да бъдат превърнати в действия чрез политики и програми с цел ограничаване на вредните ефекти от замърсяването на околната среда върху женското здраве. **Информацията и механизмът за наблюдения,** който трябва да се създаде като част от Плана за действие на ЕС по отношение на околната среда и здравето, трябва да съдържат оценка на влиянието на замърсяванията върху жените и децата.

4. **ЕС и държавите членки да създадат Интегрирана политика за продуктите,** с цел повишаване възможностите за рециклиране защита от вредното влияние на отпадъците. Жените са много по-сериозно изложени на риска от увеличаващото се количество отпадъци, тъй като те трябва да се справят с всякакви отпадъци у дома и поради тяхната роля при разделното изхвърляне на отпадъците.

5. Качеството на водата директно влияе върху наличието на химикали и други замърсители, които имат различен ефект върху жените, мъжете и децата. Да се гарантира **високо качество на водата в Европа** и това да бъде разглеждано като човешко право. ЕС трябва да има водеща роля при осигуряването на това човешко право.

6. Нарастващата култура и консумация, свързани с **бързото хранене/индустриална храна** имат негативни ефекти не само върху общественото здраве, но и върху околната среда, защото начините на производство на бързата храна не способстват за екологично устойчиво производство в селското стопанство. Нещо повече, нарастващите здравословни проблеми в резултат на лошото хранене повишават и цената в застрахователните системи, което говори, че те носят и финансови загуби. Политиките на ЕС трябва да създават условия за насърчаване на по-устойчиви производствени модели (екологично устойчиво селско стопанство), които на свой ред да доведат до придобивки по отношение на околната среда и на общественото здраве.

L. Момичета

Стратегически цели:

- L.1: Премахване на всички форми на дискриминация спрямо момичетата.
- L.2: Премахване на отрицателните културни нагласи, отношение и практики спрямо момичетата.
- L.3: Насърчаване и защита правата на момичетата и повишаване на информираността по отношение на техните нужди и възможности.
- L.4: Премахване на дискриминацията по отношение на обучение, образование и развитие на умения.
- L.5: Премахване на дискриминацията по отношение на здравето и храненето на момичетата.
- L.6: Премахване на икономическата експлоатация на детския труд и защита на младите момичета на работното място.
- L.7: Изкореняване на насилието спрямо момичетата.
- L.8: Повишаване информираността и участието в социалния, икономическия и политически живот.
- L.9: Повишаване ролята на семейството (в съответствие с §29 от Пекинската платформа за действие) за подобряване положението на момичетата.

Не съществуват специфични компетенции по отношение на политиката спрямо децата в рамките на ЕС. Хартата за основните права на ЕС признава необходимостта от защита на най-добрите интереси на децата. В имплицитната йерархия на правата неутралното понятие „деца“ засилва възможността за неотчитането на специфичните права на момичетата. Това личи при разглеждането на проблемите с трафика, проституцията, сексуалната експлоатация и изчезналите деца, където повече от случаите касаят момичета, които са по-често обект на сексуална експлоатация. Повече от 21% от децата в ЕС живеят в условия на относителна бедност, много деца в ЕС, по-често момичета, са жертви на трафик или на сексуална експлоатация. Децата не присъстват в политиката и в програмите на ЕС. Твърде малко са и фондовете от бюджета на ЕС, насочени към децата.¹⁸¹ А специалните нужди на момичетата са напълно пренебрегнати и не присъстват в политиките на ЕС.

1. Набор от политики, законодателство, програми и проекти на ЕС

Правна/договорна основа

¹⁸¹ http://www.europeanchildrensnetwork.org/Newsletters/Newsletters_22_EN.doc

Не съществува договорна база, насочена конкретно към децата. В същото време, ако Договорът за създаване на Конституцията на Европа бъде ратифициран, ще бъдат налице няколко специфични текста, отнасящи се до децата. Приети са също така някои програми, насочени към децата и към младежите като цяло.

ЕС направи първи стъпки по

отношение на поставянето на децата в своята политическа програма едва в отговор на ужасяващите факти на аферата Дютру в Белгия през 1995.¹⁸² И то независимо от факта, че европейските политики и законодателство имат въздействие и върху децата.

Чл. 24 от Хартата за основните права позовава на закрила, грижа, добруване и свобода на изразяване на децата.

На 22 декември 2003 г. Съветът прие *Рамково решение за борба със сексуалната експлоатация на деца и срещу детската порнография*¹⁸³.

Решението насърчава държавите членки да предприемат необходимите мерки за санкциониране на умишлени деяния като: набирание на деца за проституция или за участие в порнографски филми; извършване на сексуални действия с деца чрез принуда, сила или заплашване; даване на пари или използването на други видове заплащане и внимание с цел принуждаване на децата към сексуални действия; злоупотреба с признато положение или авторитет или влияние върху детето. Рамковото решение постановява всяка държава членка да предприема необходимите мерки с цел санкциониране на производството, разпространението, излъчването, доставката или снабдяването с детска порнография, придобиването или притежаването на детска порнография.

*Решение на Съвета от 29 май 2000г. за премахване на детската порнография в интернет*¹⁸⁴ изисква от държавите членки да предприемат необходимите мерки за защита на

непълнолетните и малолетните в ЕС от сексуално насилие и за борба със сексуалното насилие над деца, и в частност производството, обработката, разпространението и притежанието на детски порнографски материали чрез интернет.

Други действия на ЕС

През октомври 2001г. Съветът прие *Резолюция в подкрепа на гражданското общество при издирването на изчезнали или сексуално експлоатирани деца*.¹⁸⁵

Резолюцията е насочена към издирването на изчезнали или сексуално експлоатирани деца. Тя обхваща случаи като: изчезване и отвлечение, избягали деца и отвлечени от трети лица, внезапно изчезнали деца, сексуална експлоатация, трафик на деца, проституция и порнография, педофилия чрез интернет и неорганизирана сексуална експлоатация извън семейството.

Годишният *Форум на ЕС по правата на човека*, проведен в Рим на 10-11 декември 2003г. под президентството на Италианското председателство бе фокусиран върху правата на детето. По време на срещата работиха 3 работни групи: трафик на деца, сексуална експлоатация на деца и деца по време на военни конфликти. Представителите на правителствата, както и служители на Съвета и на Комисията работиха заедно с представителите на НПО. Работните групи изработиха препоръки, представени на пленарното заседание на Форума. Препоръките бяха насочени към държавите членки и към страните в процес на присъединяване.¹⁸⁶

¹⁸² <http://www.europeanchildrensnetwork.org/Newsletters/NewsLetter17.pdf>

¹⁸³ http://europa.eu.int/eurolex/pri/en/oj/dat/2004/l_013/l_01320040120en00440048.pdf

¹⁸⁴ Решение на Съвета от 29 май 2000 за борба с детската порнография в интернет http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_docsmarta.pri!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32000D0375&model=guichett

¹⁸⁵ Резолюция на Съвета за подкрепа на гражданското общество при издирване на изчезнали или сексуално експлоатирани деца (ОJ C283 – 9 October 2001)

¹⁸⁶ www.europeanchildrensnetwork.org/Newsletters/Newsletter_21_EN.pdf

Програми

През 1999 г. Европейската Комисия прие *План за действие за по-защитен интернет*, който включваше периода 1999 - 2002. Планът за действие целеше да се осигури сигурна и защитена среда чрез откриване на горещи линии, поощряване към саморегулация и към създаване на етични кодекси, развиване на филтриращи системи и системи за отчитане на рейтинга, улесняване на сключването на международни споразумения за определянето на системите за рейтинг и за повишаване знанията сред родителите, учителите и децата. Програмата бе продължена до 2004 г.

Комисията е направила предложение за нова 4-годишна програма „*По-защитен интернет плюс*“, с бюджет от 50 млн. Евро, която е за периода 2005 - 2008г. Програмата ще доразвие достигнатото от предишната и ще включи и нови медии. Дейностите ѝ са насочени и към страните в процес на присъединяване, към родители и преподаватели. Програмата подлежи на приемане от Съвета и Европейския парламент, за да започне в началото на януари 2005г.

През април 2000г. бе приета от Европейския парламент и *Младежка програма за действие*, която обедини двете инициативи „Младежи за Европа“ и „Европейски доброволчески услуги“. Новата младежка програма цели засилване на сътрудничеството в областта на младежката политика, чрез неформално обучение и образователни мерки и чрез обмен на младежите от ЕС, както и от трети страни.¹⁸⁷ Младежката програма разполага с бюджет от 520 млн. Евро за 7 години и е с действие до 2006 г.¹⁸⁸ Основен проблем при Младежката програма за действие

е фактът, че минималната възраст за кандидатстващите е 15 години и тя не включва момчета и момичета под 15 години. С изключение на програмата ДАФНЕ (мерки за борба срещу насилието спрямо жени, деца и младежи), не съществува друга програма, която да включва и момичета и въобще деца под 15-годишна възраст.

2. Пречки и съществуващи празноти

Определението за „гражданин“

Един от основните проблеми на Европейско ниво е начинът, по който е дефинирано понятието „гражданин“ - той е определен основно като играещ роля в икономиката или като потребител.

И тъй като децата не са трудещи се, политиките, които са насочени към тях са твърде ограничени до мерки за достъп до и участие на трудовия пазар, до тяхното отглеждане в периодите когато техните родители работят, в областта на потребителската политика, като напр. в областта на безвредни играчки и в законодателството по отношение на медиите.

Политика за бежанци и имигранти

Момчетата са често жертви на болезнени традиционни практики, и най-вече генитални осакатявания, за които те нямат право да вземат решение. В повечето страни пристигащите без родителите си или без други законни представители или възрастни придружители деца се третират като непридружавани малолетни. В някои държави сключването на брак води до еманципация на децата и разглеждането им като възрастни. Всичко това определено предизвиква притеснения по отношение на момичетата, които може да са станали обект на насилствен ранен брак с цел трафик. Поради това политиките за бежанците и имигрантите трябва да отчитат

¹⁸⁷ <http://www.europeanchildrensnetwork.org/Newsletters/Newsletters10.htm#NEWS%20FR>

¹⁸⁸ <http://www.europeanchildrensnetwork.org/Newsletters/Newsletters10.htm#NEWS%20FR>

много внимателно нуждите по-специално на непълнолетните момичета, включително и неприсъждаваните такива.

Момичета и сексуално и репродуктивно здраве и образование.

Във всички страни младите жени представляват групата с най-висок риск от заразяване с ХИВ инфекция и с вируса на СПИН чрез хетеросексуален контакт.

Поради това ЕС трябва да осигури подходящи и ефективни образователни програми в училищата

за сексуално и репродуктивно здраве.

Налице е липса на конкретно признаване в политиките на ЕС на проблемите на момичетата

Политиките на ЕС за децата не са адекватно адресирани към момичетата, вкл. и политиките за здравето, образованието и премахването на бедността. ЕС трябва конкретно и ясно да признае, че момичетата са много по-рискова група, поради своя пол и поради неравнопоставените отношения между мъжете и жените и между момчетата и момичетата.

3. Препоръки на ЕЖЛ

1. ЕС и държавите членки трябва да **гарантират пълното спазване на всички човешки права на момичетата, което включва:**

- Засилване на политиката (както на международната, така и на вътрешната) срещу **сексуалната експлоатация** на децата и срещу разрастващия се секс-туризъм.
- Окончателно пресичане и санкциониране на „убийствата в името на честта“ на жени и млади момичета.
- Интегриране **в политиките за бежанци и имигранти** на нуждите на момичетата.
- Да се води борба с **детската бедност** и отчитане на влиянието на бедността върху момичетата, като се отдели нужното внимание на достъпа им до образование, здравеопазване и други услуги.

2. Действия по посока на защита правата на момичетата за повишаване информираността с цел превенция и изкореняване на насилието срещу тях. Всичко това трябва да бъде задача на цялото общество, а не само и единствено на определена група от хора или организации. Нужна е политика, която да представя борбата срещу насилието спрямо момичетата като ангажимент и задълженост на всеки член на обществото.

3. ЕС и държавите членки да развият специални **програми за действие, насочени към и за момичетата и младите жени и съвместно с тях. Джендър** бюджетизирането трябва да бъде приложено и към политиката за младежта, с цел осигуряване на джендър мейнстриймिंग и на нуждите на момичетата и младите жени в тези програми. Това следва да бъде отразено при предоставянето на ресурси, насочени към различни дейности за младежта. Освен това, **ЕС трябва да насърчи националните политици и програми за младежта да бъдат адресирани към потребностите на младите момичета и жени** и да повишават чувствителността и разбирането по отношение на неравнопоставеността и стереотипите, които пречат на развитието както на момичетата, така

и на момчетата. Националните политики трябва да създадат условия за социологически анализи на икономическите, културните, религиозните и политическите убеждения и да установят как те ограничават отделната личност, особено жените и момчетата. **Допълнителни финансови ресурси трябва да бъдат насочени към съществуващата Програма ДАФНЕ**, с цел изработване на проекти, насочени конкретно към момчетата и премахването на насилието срещу тях.

4. ЕС трябва да подкрепи действия и застъпнически кампании, насочени към **намаляване на уязвимостта на жените и момчетата към ХИВ инфекцията** и към повишаване качеството на живота на вече заразените с нея.

5. Да се приемат политики **срещу медии и реклами, превръщащи момчетата и младите жени в сексуални обекти**. Успоредно с това трябва да се доразвият и мерки срещу „визуалния тормоз“ чрез тиражиране на унижителни образи в публичното пространство.

6. ЕС и държавите членки **да насърчат и подкрепят с достатъчно финансови ресурси НПО и младежките организации, които работят за правата на момчетата**. Младежките НПО имат нужда от адекватни ресурси за да доразвият помощта, която оказват на момчетата и младите жени за успешното им развитие в обществото и изграждането им като обществени лидери, за развитие на самоуважение, самоувереност, обучение за справяне при промените в икономиката, образование по отношение на здравето и репродуктивните права, развитие на лидерски способности и др.

7. Трябва да бъдат анализирани резултатите **от смесената (за момчета и момчета) образователна система**, с цел изграждане на политики, които ще допринесат за това системата да бъде еднакво от полза и за момчетата, и за момчетата.

Приложение 1

Рамкова стратегия на общността за равнопоставеност на половете

(2001 - 2005)

(Откъси¹⁸⁹)

(...)Бъдещата работа на Общността по отношение на равнопоставеността на половете ще е под формата на една обща стратегия, която обхваща всички политики на Общността в посока на усилията ѝ за осигуряване на равнопоставеност на половете, било чрез приспособяване на политиките (про-активна намеса: джендър мейнстриймиз) и/или чрез конкретни действия, насочени към подобряване положението на жените в обществото (реактивна намеса: специфични действия)

Този интегриран подход определя сериозната промяна в сравнение с действията на Общността по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете досега, които се основаваха най-вече на отделни действия и програми, финансирани от различни бюджетни линии. Рамковата стратегия за равнопоставеност на половете цели координиране на всички инициативи и програми под един общ чадър и създава ясни критерии, инструменти за наблюдение, поставяне на конкретни цели, измерване с джендър показатели и оценка.

(...) За да може да разкрие пълния си потенциал, Рамковата стратегия е насочена към предизвикване на структурни промени, необходими за постигането на равнопоставеността на двата пола. Комисията определи 5 взаимосвързани области за действие на Рамковата програма. В рамките на всяка една от тях ще бъдат преследвани конкретни цели за установяване на джендър равнопоставеност през следващите 5 години. В рамките на Стратегията всички дейности на Общността, отнасящи се до равнопоставеността на половете, ще бъдат конкретно насочени към поне една от следните области на действие: икономическия живот; равнопоставено участие и представителство; социални права; граждански права и джендър ролите и стереотипите. (...)

Цели на Рамковата Стратегия (2001-2005)

3.1. Осигуряване на равнопоставеност на мъжете и жените в областта на икономиката

1. Засилване на джендър измерението в Европейската Стратегия за заетост
2. Подобряване използването на структурните фондове за постигане на равнопоставеност на половете.

¹⁸⁹ Пълният текст може да бъде намерен на: http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/strategy_en.html

3. Развитие на стратегии с цел прилагане на джендър мейнстриймिंगа във всички политики, които имат влияние върху мястото на жените в икономиката.

3.2. Насърчаване на равно участие и представителство

1. Подобриване на джендър баланса в процеса на вземане на политически решения.
2. Подобриване на джендър баланса в процеса на вземане на решения в областта на икономическия и социален живот.
3. Подобриване на джендър баланса в Комисията.

3.3. Осигуряване на равен достъп и пълно прилагане на социалните права на жените и мъжете.

1. Повишаване знанията и възможностите за наблюдение върху съответното законодателство на Общността в социалната сфера.
2. Наблюдение на процеса на интегрирането на джендър перспективата при начертаването, приложението и оценката на политиките на Общността, които влияят върху ежедневиия живот на жените и мъжете.

3.4. Насърчаване на джендър равенството в областта на гражданските права

1. Наблюдение и оценка на законодателството и съдебната практика на Общността по отношение на равното третиране на жените и мъжете и при необходимост, изработване на предложения за ново законодателство.
2. Признаване и насърчаване на правата на жените като човешки права.
3. Борба с насилието, основано на пола и с трафика на хора с цел сексуална експлоатация.

3.5. Насърчаване на промяна в джендър ролите и стереотипите

1. Повишаване знанията по отношение на равнопоставеността на половете.
2. Преодоляване на джендър стереотипите в и чрез подходящи политики на Общността.

Приложение 2

Индикатори изработени от съвета на министрите във връзка с изпълнението на Пекинската платформа

2003: Италианско председателство - Жените и мъжете В процеса на Вземане на решения В икономическата сфера

1. Съотношението и броя на жените и мъжете сред управителите и зам. управителите на централните банки.
2. Съотношението и броя на жените и мъжете сред членовете на УС на Централната банка
3. Съотношението и броя на жените и мъжете сред министрите и зам. министрите в министерствата на икономиката.
4. Съотношението и броя на жените и мъжете сред председателите и заместник - председателите на конфедерациите на националните синдикални организации.
5. Съотношението и броя на жените и мъжете сред членовете на всички управителни органи на конфедерациите на националните синдикални организации.
6. Съотношението и броя на жените и мъжете сред председателите и заместник- председателите на националните организации на работодателите.
7. Съотношението и броя на жените и мъжете сред членовете на всички управителни органи на националните организации на работодателите.
8. Съотношението и броя на жените и мъжете сред председателите на управителните органи на 50-те най-големи фирми с котировка на националната борса.
9. Съотношението и броя на жените и мъжете сред членовете на управляващите органи на 50-те най-големи фирми на националната борса.

2002: Датско председателството - Домашно насилие срещу жените

Профил на жените жертви на домашно насилие

- А. Брой на жените жертви на домашно насилие
- Б. Характеристика на жените жертви на домашно насилие

Профил на мъжете извършители на насилие

- А. Брой на мъжете извършители на домашно насилие.
- Б. Характеристика на извършителите

Подкрепа за жертвите

Видове подкрепа за жертвите

Мерки, насочени към мъжете - извършители

А. Мерки, насочени към спиране на цикъла на насилие

Професионално обучение

А. Видове обучение

Б. Целеви групи

Държавни мерки за премахване на насилието срещу жените

А. Законодателство и правосъдие

Б. Изследвания и проекти

В. Политика

Г. Повишаване на чувствителността/превантивни мерки

Д. Бюджет

Оценка

А. Постигнат напредък

Б. Уроци от практиката

2001: Белгийско председателство - Неравенство в заплащането на жените и мъжете

1. Съотношение за всички работещи
2. Съотношение на база общата стойност на заплатите
1. Съотношение при заплащането при непълен работен ден
2. Съотношение по възраст и образование
3. Удръжки от заплатите в сектори с преобладаваща женска заетост
4. Разбивка на почасовата разлика в заплащането на мъжете и жените по метода на Оаксака¹⁹⁰
5. Индикатор относно законодателството, подзаконовите актове и мерките за борба с дискриминацията и неравнопоставеността на работното място
6. Индикатор за влиянието на държавната власт върху процеса на договаряне на заплатите
7. Индикатор относно работа на непълен работен ден и временни прекъсвания на кариерата

¹⁹⁰ Техниката Блайндер - Оаксака е широко използвана за декомпозиране с цел идентифициране и измерване на отделния принос на групови различия в измерими характеристики като образование, опит, брачен статус, географски различия и др. при разлика в резултатите по расов и полов признак

2000: Френско председателство - Съвместяване на семейния и професионалния живот

1. Заети мъже и жени в родителски отпуск (платен или неплатен) по смисъла на Директива 96/34/ЕО относно рамковото споразумение между социалните партньори, пропорционално на всички заети родители
2. Разпределение на ползването на родителския отпуск между заетите мъже и жени като пропорция от общо ползвания родителски отпуск
3. Деца, отглеждани извън семейството, като пропорция от общия брой на децата от същата възрастова група:
 - преди включването в незадължителната предучилищна система (дневни грижи);
 - в незадължителната или равностойна предучилищна система (грижи извън часовете на заниманията);
 - в задължителното начално образование (извън учебните часове).
4. Цялостна и интегрирана политика, особено по отношение на трудовата заетост, насочена към създаване на баланс между професионалните и семейни задължения.
5. Зависими възрастни мъже и жени / неспособни да се грижат за себе си ежедневно/ над 75 години като пропорция от мъжете и жените над 75 години:
 - настанени в специализирани институции;
 - които разполагат с помощ у дома (от лица извън членовете на семейството);
 - за които се грижи семейството.
6. Нормално работно време за обществените услуги по време на работната седмица и през почивните дни (напр. на местната власт, пощенски услуги, ясли и др.).
7. Нормално работно време за магазините през работната седмица и през почивните дни
8. Общо заето време на ден за всеки работещ родител живеещ с партньор и имащ едно или повече деца на възраст до 12 години или зависим член от семейството:
 - платено работно време,
 - време за придвижване,
 - минимум време за домакински задължения,
 - друго време, посветено на семейството (отглеждане и грижи за децата или за зависим член от семейството).
9. Общо заето време на ден за всеки работещ родител, който живее сам и имащ едно или повече деца на възраст до 12 години или зависим член от семейството:
 - платено работно време,
 - време за придвижване,
 - минимум време за домакински задължения,
 - друго време, посветено на семейството (отглеждане и грижи за децата или за зависим член от семейството).

1999: Финландско председателство - Жени в процеса на Вземане на решения

1. Процентно участие на жените в единствената/долната камера на националните/федералните парламенти на държавите членки и в Европейския парламент.
2. Процентно участие на жените в регионалните парламенти на някои държави членки.
3. Процентно участие на жените в органите на местното самоуправление на държавите членки.
4. Политики в подкрепа на балансирано участие на двата пола по време на избори.
5. Процентно участие на жените членове на националните/федерални правителства и членове на Европейската комисия.
6. Брой жени и мъже министри с различен ранг в различните ресори/министерства на националните/федерални правителства на държавите членки.
7. Процент жени от висшите държавни служители.
8. Разпределение на жените висши държавни служители в различните сфери на дейност.
9. Процентно участие на жени във Върховните съдилища на държавите членки и на жени членове на Съда на ЕО и на Първоинстанционния съд на ЕО.

Приложение 3

Държавите членки на ЕС и страните в процес на присъединяване и инструментите за равнопоставеност на половете на ООН (към октомври 2004)

Държава	Дата на подписване	Дата на ратифициране, присъединяване или присъединяване по правопримемство		Факултативен протокол към Конвенцията		Доклади по Конвенцията ¹⁹⁰	Национален план за действие ¹⁹¹
		Дата на подписване	Дата на ратифициране, присъединяване (а)	Дата на подписване	Дата на ратифициране, присъединяване (а)		
Австрия	17 юли 1980		31 март 1982 (б)	1999	2000	2000	Март 1998
Белгия	17 юли 1980		10 юли 198(б)	1999	2004	2002	Февруари 1999
България	17 юли 1980		8 февруари 1982 (в)	2000		1998	Юли 1996
Хърватска			9 септември 1992 (г)	2000		1998	Декември 1997
Кипър			23 юли 1985 (а) (б)	2001	2002	1996	

¹⁹⁰ Повече информация на: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/reports.htm#exa>

¹⁹¹ Националните планове и стратегии за изпълнение на Пекинската платформа за действие съобразно представянето им в ООН към април 2000 г.: За повече информация: <http://www.un.org/womenwatch/confer/beijing/national/westsum.htm>
<http://www.un.org/womenwatch/confer/beijing/national/eursum.htm>
<http://www.un.org/womenwatch/confer/beijing/national/natplans.htm>

Приложение 4

Организации членове на Европейското Женско Лоби

Национални координатори

БЕЛГИЯ

Coordination Belge du Lobby européen des Femmes:

Nederlandstalige Vrouwenraad
10, rue du Müridien - B - 1210 Bruxelles
Email: nvr.scheerlinck@amazone.be

Comitü de Liaison des femmes

10, rue du Müridien - B - 1210 Bruxelles
comiteliaisonfemmes@hotmail.com
Conseil des Femmes Francophones de Belgique
10, rue du Müridien - B - 1210 Bruxelles
Email: cffb@amazone.be

БЪЛГАРИЯ

Bulgarian Coordination of EWL

Evlogi Georgiev Str. n° 5
BG - 1000 Sofia
Email: bgrf@fastbg.bg

ГЕРМАНИЯ

Deutscher Frauenrat

Axel Springer Strasse, 54A - D - 10117
Berlin
Email: kontakt@frauenrat.de

ГЪРЦИЯ

Coordination of Greek Women's NGOs for the EWL

C/O Ms Efthimia Ioannidou
27, Voukourestiou str. - GR - 10673 Athens
Email: Ioanidou.e.g@dsa.gr

ДАНИЯ

Women's Council in Denmark

Niels Hemmingsensgade, 10
DK - 1008 Kobenhavn K
Email: kvr@kvinderaad.dk

ЕСТОНИЯ

Estonian Women's Association Roundtable (EWAR)

Narva mnt 25 - EE - 10120 Tallin
Email: enut@enut.ee

ИРЛАНДИЯ

National Women's Council of Ireland

9 Marlborough Court -Marlborough Str
IRL - Dublin 1
Email: info@nwci.ie

ИСПАНИЯ

Coordinadora Espanola para el Lobby

Europeo de Mujeres - CELEM
C/Almagro, 28 - E - 28010 Madrid
Email : celem@celem.org

ИТАЛИЯ

LEF Italia

C/oMs. M. L. Tranquilli Leali
Via Mentana, 2b -I - 00185 Roma
Email: m.tranquillileali@virgilio.it

ЛАТВИЯ

Latvian Coordination of EWL

Ms Iluta Lace
Brivibas iela 183/2 - 30 - LV - 1012 Riga
Email: iluta@marta.lv or
centrs@marta.lv

ЛИТВА

Lithuanian Women's Lobby

Jaksto 9 - 303 - LT - Vilnius, 01105
Email: wic@undp.lt

ЛЮКСЕМБУРГ

Coordination Luxembourgeoise du LEF

Commission Föminine du Mouvement
Europöen Luxembourg

Ms Marie JosÛe Bivort
44, rue de Vianden - L - 2680 Luxembourg
Email: *mjbivort@yahoo.de*

**FÛdÛration Nationale des Femmes
Luxembourgeoises**
C/o Ms Milly Thill
1 rue Antoine Jans - L - 1820 Luxembourg
Email: *mlythill@pt.lu*
Conseil National des Femmes du
Luxembourg
2, Circuit de la Foire Internationale
L - 1347 Luxembourg

МАЛТА
**Malta Confederation of Women's
Organisations (MCWO)**
Saint Christopher Street, 54 - MT Valletta
Email: *rbart@maltanet.net*

ОБЕДИНЕНОТО КРАЛСТВО
**UK Joint Committee on Women
National Alliance of Women's
Organisations - NAWO**
1-3 Berry Street - UK - EC1V 0AA London
Email: *info@nawo.org.uk*

Scotland - Engender
18 York Place - UK - Edinburgh EH1 3EP
Email: *engender@engender.org.uk*

Wales Women's European Network
c/o Gabrielle Suff
87 Dunvant Road - Killay
UK - Swansea SA2 7NN
Email: *gabrielle@suff.fsnet.co.uk*

**Northern Ireland Women's European
Platform - NIWEP -
Northern Ireland Women's European
Platform**
UK - BT1 6PJ Belfast
Email: *niwep@btconnect.co.uk*

ПОЛША
Polish Women's Lobby
The National Women's Information Centre
OSKa
Ul. Piekna 66a, V fl - PL - 00-672 Warsaw
Email: *oska@oska.org.pl*

ПОРТУГАЛИЯ
**PPDM - Plataforma Portuguesa para os
Direitos das Mulheres**
Rua do Pozo dos Negros, 122 - 1º

P - 1200-045 Lisboa
Email: *ppdm@netcabo.pt*

СЛОВАКИЯ
Slovak Women's Lobby
Laurinska 2 - SK - 81101 Bratislava
Email: *profiwom@zutom.sk*

УНГАРИЯ
Hungarian Women's Lobby
C/O Ms Judit Wirth
P.O.B 502 - HU - 1447 Budapest
Email: *info@nane.hu*

ФИНЛАНДИЯ
NYTKIS
Coalition of Finnish Women
Bulevardi, 11 A 1 - FIN - 00120 Helsinki
Email: *tanja.awinen@nytkis.org*

ФРАНЦИЯ
**CLEF - Coordination Franзaise pour le
LEF**
Rue BÛranger, 6 - F - 75003 Paris
clef.femmes@wanadoo.fr

ХОЛАНДИЯ
Nederlandse Vrouwen Raad
Benoordenhoutseweg 23
NL - 2596 BA Den Haag
Email: *info@de-nvr.nl*

Tiye International
Boven Vredenburg, 65
NL - 3511 CW Utrecht
Email: *tiye.int@worldonline.nl*

ЧЕХИЯ
National Co-ordination for EWL
C/O Gender Studies, o.p.s
Sedaninva 32 - Glorzdova
CZ - 12000 Praha 2
Email: *markstomin@seznam.cz*

ШВЕЦИЯ
Swedish Women's Lobby
Norrtullsgatan, 45 3 van
S - 113 45 Stockholm
Email: *eva.fager@skovde.se*

Европейски организации (коалиции) членове на европейското женско лоби

European Trade Union Confederation - ETUC
Bd du Roi Albert II, 5 - B - 1210 Bruxelles
Email: etuc@etuc.org

International European movement
Square de Меейс, 25 - B - 1000 Bruxelles
Email: secretariat@europeanmovement.skynet.be

Council of European Municipalities and Regions
15, rue de Richelieu - F - 75001 Paris
cemrparis@ccre.org

European Council of WIZO Federation
c/o Bernice. Dubois
100, rue de Rennes - F - 75006 Paris
Email: Clef.femmes@wanadoo.fr

Committee of Agricultural Organisations in the EU - COPA
Rue de la Science, 23-25 - B - 1040 Bruxelles
agnes.luycx@copa-cogeca.be

International Council of Jewish Women
C/o Evelyn Ascot
39, rue des Batignolles - FR - 75017 Paris
Email: evelynascot@minitel.net

European Centre of the Intern Council of Women - CECIF
C/o Dr Laura Finne-Elonen
Dagmarinkatu - FIN - 0 100 Helsinki
Email: lfinne@welho.com

European Disability Forum - EDF
Rue du Commerce, 41 - B - 1000 Brussels
Email: nora.bednarski@edf-feph.org

European Federation of Business and Professional Women - EFBPW
C/O Lena Hokfelt
Sannadalsvagen, 3 - S-11765 Stockholm
Email: lena.hokfelt@yahoo.se

European Network of Women - ENOW -
C/O Ms Nuala Ryan

29, Whitehorn Road Clonskeagh
IRL - Dublin 14
Email: Nualar1@eircom.net

European Women's Network for Intercultural Action and Exchange
Ms Lucy Jones Hazlett
Apartment 144 - Bushy Park House
Templeogue Road
IRL - Terenure, Dublin 6
Email: lucyjj@indigo.ie

International Federation of Women in Legal Careers
Ms Angelina Hurrios Calcerrada
Mariano Cubi n°13, atico 2°
E - 08006 Barcelona
Email: fifcj@jazzfree.com

European Federation of Women working in the home - FEFAF -
Ms Marielle Helleputte
Avenue Pure Damien 76 - B - 1150 Bruxelles
Email: mehelleputte@skynet.be

FEMVISION
Calle Iradier, 26 - E - 08017 Barcelona
Email: femvision@retemail.es

International Alliance of Women
C/o Ms Anje Wiersinga (EN)
P.O. Box 614 - NL - 3700 AP Zeist
Email: anjew@hetnet.nl

Medical Women's International Associations - Dr. Waltraud Diekhaus
Füssmannstr. 21 - D - 44265 Dortmund
Email: secretariat@mwia.net

Soroptimist International Europe
72, route de Florissant - CH - 1206 Genuve
Email: hvanthemsche@yahoo.fr

Soroptimist International of GB & Ireland
127 Wellington Road South
UK - Stockport, SK1 3TS
Email: hq@soroptimistgbi.prestel.co.uk

The European YWCAS

Ms Natalia Aleksandrovitc
16, Ancienne Route
CH - 1218 Grand Saconnex - Geneva
Email1: natallia.aleksand@worldywca.org

World Union of Catholic Women's Organisations

37, rue Notre Dame des Champs
F - 75006 Paris
wiscwoparis@wanadoo.fr

University Women of Europe - UWE -

Ms Karine Henrotte-Forsberg
Avenue de Thiervaux 99 - B - 4802 Heusy
Email: karine.henrotte@skynet.be

Women's International League for Peace and Freedom

1, rue De Varembe - CH - 1211 Geneva 20
Email : wilpf@iprolink.ch

Списък на организациите - членове на Българско женско лоби

Координационен комитет за периода 2003 - 2006г.:

1. Фондация „Български център за джендър изследвания“, София
e-mail: bgrf@fastbg.net

2. Асоциация „Деметра“, Бургас
e-mail: demetra@unacs.bg

3. Фондация „Център Надя“, София
e-mail: nadja@cablebg.net

ЧЛЕНОВЕ:

1. Съюз на жените „Проксен“, Казанлък
e-mail: proxen@abv.bg

2. Сдружение „Анима Матрис“, София
e-mail: klerba@yahoo.com

3. Женско ромско сдружение „Добра майка“, с. Варгун
e-mail: clubngo@elnics.com

4. Женско дружество „Екатерина Каравелова“, Силистра
e-mail: hr.doneva@mbox.bol.bg

5. Асоциация „SOS - семейства в немилост“, Варна
e-mail: sfda@mail.orbitel.bg

6. Център „Надя“, Търговище
e-mail: clubngo@elnics.com

7. Фондация „Център за изследвания и политики за жените“, София
e-mail: cspw@cspw.bg

8. Българска Асоциация на жените с юридическа професия, София
e-mail: kalina_lozanova@yahoo.com

9. Фондация „Джендър проект В България“, София
e-mail: gender@fastbg.net

10. Асоциация „Жени в науката“
women_science@yahoo.com

11. Асоциация „Достоен живот“, София
Тел. 02 8653013